

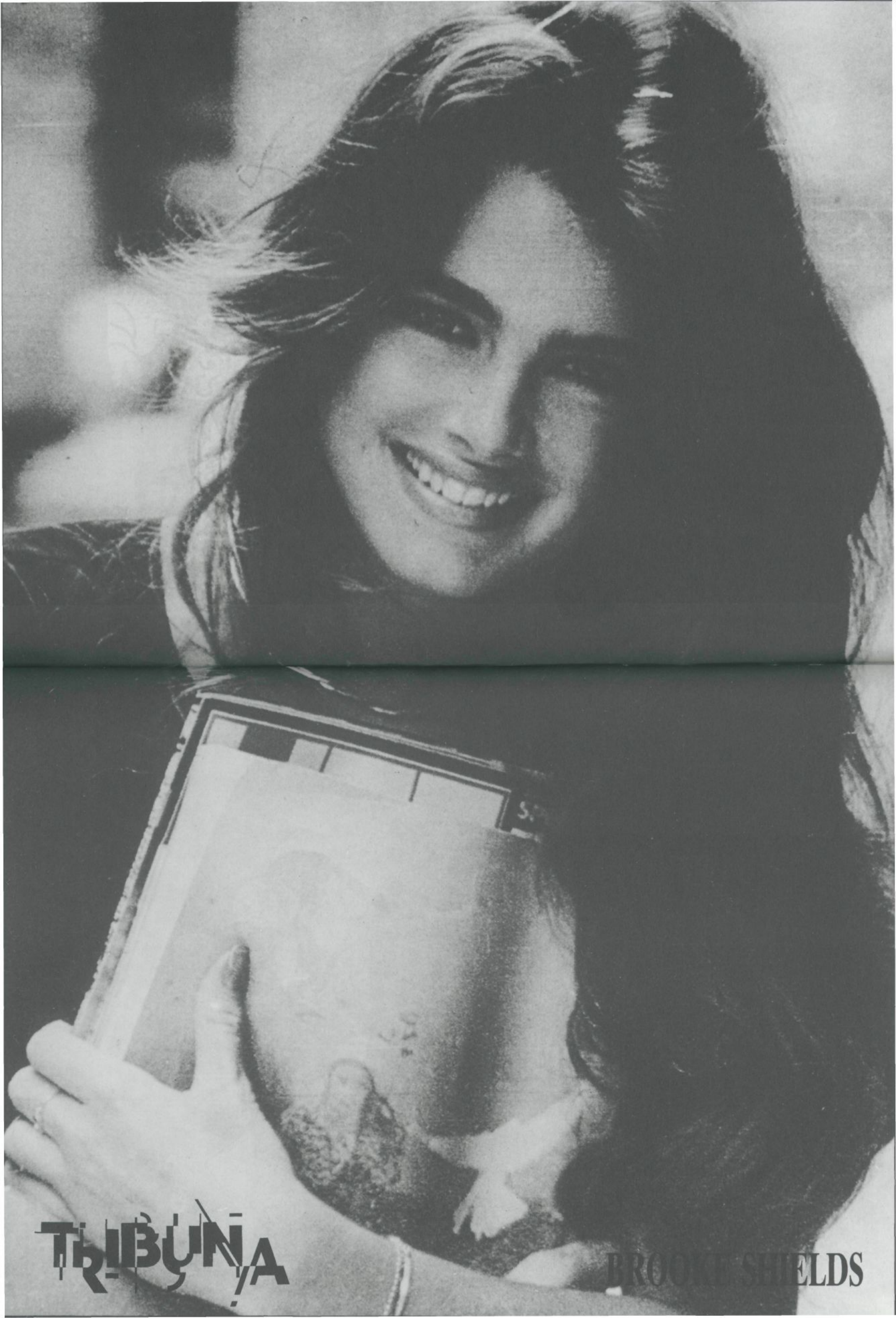
TRIBUNA

Dobrodošli,
MOJI študentje,
na Vaši Univerzi
z MOJIM imenom

AKO SE NEKOM
NEŠTO NE SVIĐA,
NEK IDE ZA
FILADELFJU!

TRIBUNA

BROOK SHIELDS

KAZALO

- 1 Hamfri
- 4 Intervju:
dr. Vojislav
Šešelj,
četniški vojvoda
- 8 Supersonic
- 16 Tuđman
- 17 Dossier Premk
- 23 Edijeva šola
- 24 Fotolabor
- 27 Šofer gospe
Daisy
- 30 Intervju:
Terry Gilliam,
režiser
- 38 Chacraraju
- 40 Borza
- 42 Spomini
Titovega
atentatorja
- 46 Nagradna
križanka
- 48 Dolanc je
v Švici

UVODNIK

OPROSTI WINETOU, AMPAK BIZNIS JE BIZNIS!

Ljube bralke in dragi bralci, verjetno se morate kar pošteno praskati tam zadaj, da najdete povezavo med Winetoujem in biznisom!? Toda vsa stvar je na moč preprosta. To je stara šala, ki gre nakako takole:

Učiteljica v prvem razredu osnovne šole razpiše glavno nagrado v obliki odlične ocene za tistega učenca, ki bo povedal največjega junaka. In tako se ubogi prvošolčki praskajo za svojimi masla polnimi ušesi in ugibajo: Boško Buha, Mirko, Slavko in ne vem, kdo še vse, ko malemu Janezku šine in na ves glas zakriči: »TITO!« »Tako je, Janezek, zaslužil si petico!« Ostali razočarani po končani uri hitijo k malici, ko Janezek še zmeraj tiči v razredu, čez nekaj časa pogleda v zrak in izdavi: »Oprosti Winetou, ampak biznis je biznis!« Vidite, dragi moji, kako so junaki lahko v resnici samo navidezni in kako se v vsaki stvari, ki navzven spominja na prašiča, lahko skriva okusna klobasa.

Recimo SMELT. Kakšna groza je obšla vso deželo šentflorjansko, ko je izvedela za odpust nedolžnih in nesrečnih delavcev Smelta, pa še nosečih povrhu. Groza je bila popolna. Vsi so pomislili na lačnega dojenčka ob prazni steklenički in mlado princeso Ano Kučanovo, kako se preteguje na Havajih, popoldan uživa v klimatizirani učilnici in odžira zaslužen obrok Humane novorojenemu Slovincu. Kaj pa biznis, ljubčki dragi? Ali ste kdaj pomislili, koliko je vredna informacija, ki jo mlada dama sliši pri kosilu od gospoda predsednika in jo prenese na ušesa svojemu šefu? Ja, ljubčki dragi, če Vam je zahodna poslovna mentaliteta tako strašno všeč, boste pač morali požirati tudi takšne klobase. Denar je sveta vladar in ena lačna nosečnica bo poslej manjši zalogaj, kot si morete predstavljati.

Je že tako, da je vsaka stvar za nekaj dobra in seveda za nekaj tudi slaba. Podobno kot prašič, ta ljubka rožnata zverinica, ki je na zunaj svinja, navznoter pa okusna salama. Obstaja pa na žalost primer, ki je še mnogo absurdnejši. KUVAJT. Ali ste ob vsem sočutju s kuvajtskim narodom kdaj pomislili na to, da se nekdo igra to igrico zato, da dobi vsak sodček črnega, sedaj skoraj zares zlata, pač plačanega po dvojni ceni. Naj bo to Sadam, kak drug beduin ali pa kar več eksotičnih škratov skupaj.

In če kdo od njih sedaj gleda v zrak in pravi: »Oprosti Alah, ampak biznis je biznis,« smo na žalost tam, ko je za ta svet zares že prepozno.

V Ljubljani, 27. septembra 1990

Vaš Hamfri Bogart

P.s. Pa še udba ni več to, kar je včasih bila: včeraj je z letalom preletel Ljubljano vojni zločinec Vinko Levstik in ga niso sestrelili. Zares čudni časi.

TRIBUNA je glasilo ŠOU v Ljubljani. • Tisk: tiskarna Ljudske pravice, Ljubljana. • Naslov uredništva: Kersnikova 4, 61000 Ljubljana, tel. (061) 319-496, telefax (061) 319-448. • V uredništvu dežuramo vsak dan med 10. in 12. uro. • V.d. glavnega urednika: Bojan Korenini. • V.d. odgovornega urednika: Tomi Drozg. • Lektorica: Nives Klinc. • Cena 14 din. • Oproščeno prometnega davka po sklepu št. 421-170/22.2.1973. • Naslednja številka izide 15. oktobra 1990.

RUSI SO SPET NAD NAMI

Pred časom je v sobotni prilogi Dela gospodu Veljku Rusu med drugimi ušla še nečednost, ki se neposredno tiče našega časopisa. V zaključku svojega prvega prispevka, namenjenega predvsem gospodu Jožetu Pučniku, omenja, da naš časopis ureja Andrej Poznič, sicer predsednik Študentske organizacije v Ljubljani. Ker je omenjeni gospod Rus med drugim tudi član časopisnega sveta TRIBUNE, lahko sodim, da mu to ni ušlo kar tako, ampak ga je bodisi kdo k temu napeljal, kar seveda ne bi bil prvi primer v njegovi preteklosti, ali pa ga je vid zapustil do te mere, da mu niti s cvikerji ne nese do kolofona TRIBUNE, v katerem jasno piše, kdo ureja TRIBUNO. Najmanj, kar sicer pričakujem od njega, je, da ne sodi drugih po sebi.

Še lepše pa bi bilo, če bi pojasnil, kako si predstavlja, da TRIBUNO ureja človek, ki ni več kot trikrat prestopil praga njenega uredništva.

Kar se tiče TRIBUNINEGA antikomunizma, pa drži, da je precej nenaklonjena komunizmu, a se mi dozdeva, da gospod Rus po tej plati pretirava tako zelo, da se mi je na trenutke zazdelo, da TRIBUNE morda sploh ne bere. Sicer pa je pod sedanjim uredništvom mnogo manj protikomunistična, kot je bila za časa urednikovanja Igorja Bavčarja komunistična, o čemer pa bi gospod Veljko Rus vedel gotovo kaj zanimivega povedati.

Lep pozdrav,

Tomaž Drozg, v.d. odgovornega urednika TRIBUNE

KLUB K4 IN DENACIONALIZACIJA

Socialdemokratska mladina podpira vračanje po vojni krivično odvzetega premoženja prejšnjim lastnikom, vendar mora denacionalizacija potekati pod državno kontrolo in z jasno določenimi omejitvami, npr. v primeru veleposestev, velikih količin tujega kapitala in podobno. Poleg tega obstajajo tudi primeri lastnine, ki jo je bodisi nemogoče, bodisi neracionalno vračati ali pa bi njeno vračanje povzročilo nove krivice.

Mladi socialdemokrati menimo, da sodi med slednje tudi primer kluba K4, katerega zgradba na Kersnikovi ulici 4 je pred nacionalizacijo pripadala cerkvi. Klub sodi

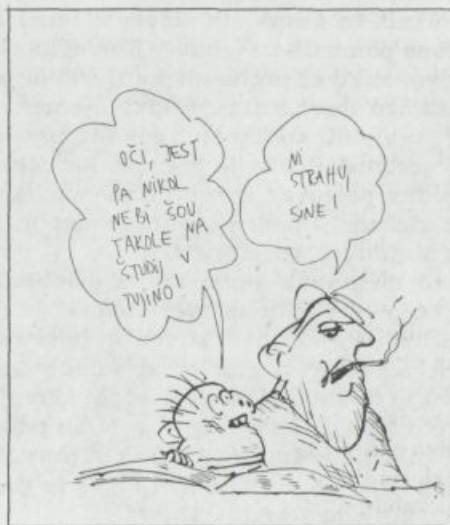
med, žal, redke stvari, ki jih je ta družba namenila mladim in njihovim dejavnostim v prostem času. Če se zgradba, v kateri deluje, vrne cerkvi, bo njegov nadaljni obstoj vprašljiv.

Socialdemokratska mladina se zato čuti dolžno, da se odločno zavzame za interese velikega dela mlade generacije in mladinske kulture, za katero je klub K4 vsekakor precejšnjega pomena. Cerkev pa si za krivično odvzeto premoženje zasluži pravično odškodnino, kar opravičuje tudi njena nezanemarljiva dobrodelna dejavnost. Socialdemokratska mladina predlaga, naj ostanejo prostori na Kersnikovi 4 na razpolago klubu za nadaljno svobodno delovanje, država pa naj cerkvi ponudi ustrezno odškodnino.

Mladi socialdemokrati smo prepričani, da je treba krivice, ki jih je storila prejšnja oblast, popraviti, ne smemo pa jih popravljati z novimi krivicami - zlasti ne na račun mladih, ki so za vse skupaj še najmanj krivi...

SOCIALDEMOKRATSKA MLADINA

Predsednik: Matej Makarovič

Uredništvu Tribune

So študentje in so profesorji. So različni študentje in so različni profesorji... je zapisal P. Žnidaršič v zadnji številki Tribune v prispevku o Pravni fakulteti. Tudi pri ostalih fakultetah lahko podobno začnemo, le nadaljevanja so različna.

Naš namen ni splošen prikaz razmer na eni od ljubljanskih fakultet, temveč je opozoriti na enega od najbolj ekscesnih primerov na ljubljanski FNT, VTOZD Kemija in kemijska tehnologija, kjer na naše pritožbe sploh ne reagirajo.

ena od naših kolegic pisno protestirala, ker prof. Šiftar, ki nam je predaval anorgansko kemijo v prvem letniku, izven časa predavanja ni bil dosegljiv. Baje se kakšen popoldan celo pojavi za uro ali dve, sicer pa ga ni na faksu. Pri dvestotih študentih in to v prvem letniku, ko je težav največ, je takšen odnos navadna ignoranca. Kot rečeno, je naša kolegica protestirala, vendar se ni nič spremenilo. Če na Katedri za anorgansko kemijo vprašate, kje je predavatelj, vam povedo, da ga še ni, da ne vedo, kje je, da ne vedo, kdaj bo prišel, in podobno.

Baje hoče naša družba v Evropo 92. Pravijo, da je silno pomembno znanje in za delo zagreti sveži kadri z visoko izobrazbo. Te katedre pa izobražujejo zaspani profesorji (pardon, ne vsi, omenili smo samo najbolj vnebovpijoči primer), ki se jim niti na faks ne ljubi priti, kaj šele, da bi se ukvarjali s študenti.

Ni potrebno, da nam verjamete na besedo. Predlagamo, da sami pokličete na Katedro za anorgansko kemijo ali pa na študijsko komisijo, ki naj bi skrbela za naše probleme in jih povprašate, kdaj se dobi prof. Šiftarja. Če boste ugotovili, da je naš protest upravičen in to objavili, se bo mogoče zbudilo tudi vodstvo šole in zadevo uredilo.

Oprostite, ker se nismo podpisali. Do konca študija imamo namreč še veliko izpitov.

Lep pozdrav,

skupina študentov
kemijske tehnologije

USTANOVILI SMO SINDIKAT NEZAPOSLENIH

V četrtek, 13. septembra, je bil ustanovljen sindikat nezaposlenih in socialno ogroženih Slovenije.

To je organizacija vseh tistih, ki ne vedo, kako bo jutri z njihovo zaposlitvijo in preživetjem.

Organizirati in razviti nameravamo naslednje dejavnosti: pravni nasveti, posredovanje in pomoč pri iskanju začasnih zaposlitve, na splošni ravni pa bomo spremljali politiko zaposlovanja ter zakonodajo s področja varstva brezposelnih in ogroženih.

V prvi vrsti pa želimo organizirati same nezaposlene in jih aktivirati pri reševanju lastnih problemov.

Za ustanovno skupino:

Andrej Magajna

Op.: Informacijo je posredovala SDSS Ljubljana Moste-Polje.

K ČLANKU »POLITIČNI PODMLADKI IN ŠOLA«

Vsekakor je hvalevredno, da se je avtorica članka »Politični podmladki in šola« v prejšnji številki Tribune odločila predstaviti javnosti tudi organizacije mladih in njihovo delovanje. Nikakor pa se ne morem strinjati z načinom te »predstavitve«, ki daje vrednostnim sodbam prednost pred dejstvi: kot da ne gre za predstavitev organizacij, ampak za sporočilo javnosti, kateri naj bi bili »dobri« in kateri »slabi fantje«. Iz članka lahko sklepamo, da so »dobri« tisti, ki so počeli »kaj konkretnega«. In kaj naj bi bilo »konkretno«? Tudi na to najdemo v članku odgovor: konkretno je vse tisto, kar počno - sedanj in nekdanji mladi komunisti: Demokratični forum in ZSMS-LS, vse ostalo pa ni »nič konkretnega«. Iz opisovanja »akcij« posameznih organizacij in spremljajočih komentarjev je to jasno razvidno: če npr. organizirajo okroglo mizo mladi komunisti, je to »konkretno« in »uspešno«, če pa jo npr. organizirajo mladi Krščanski demokrati, sodi to po mnenju avtorice članka med »še vedno nič konkretnega«.

Predvsem pa moram reagirati na nepopolne in netočne podatke o Socialdemokratski mladini. Ker v članku pač prevladuje izražanje naklonjenosti do enih in pavšalnega odnosa do drugih, primanjkuje pa resničnih dejstev, mi dovolite, da ga popravim in dopolnim z nekaterimi dejstvi o Socialdemokratski mladini.

Kot prvo: kaj sploh smo - »avtonomna politična organizacija« ali »podmladek«? Izraz »podmladek« ni jasno definiran, namiguje pa predvsem na oskrbovanje »očetovske« stranke s svežimi, preverjenimi, mladimi kadri, ima največkrat močan pejorativni prizvok in je za nas nesprejemljiv. Poudariti moram, da smo vse dosedanje politične odločitve in akcije izvedli po svoji lastni odločitvi, nikoli nismo dobili od Socialdemokratske stranke Slovenije niti ene direktive in niti ene prepovedi. Najsi so bile te odločitve dobre ali slabe, bile so naše. Tudi v statutih Socialdemokratske mladine in SDSS v sprejemanju političnih odločitev. Tako dejansko kot formalno-pravno smo torej avtonomna (ker sprejemamo odločitve samostojno) politična organizacija (ker imamo lastno obliko formalnega organiziranja) v okviru Socialdemokratske stranke Slovenije. To potrjuje tudi naše delovanje, ki je v članku ne le nepopolno, ampak tudi napačno

predstavljeno.

Tako nam članek očita, da smo »se največ ukvarjali z volitvami«, pa še to brezplodno, ker naši kandidati »niso bili izvoljeni«. Seveda smo se precej ukvarjali tudi z volitvami, ker skušamo kot politična organizacija zastopati interese mladih skozi politične institucije, kar je neposredno mogoče le z izvoljenimi predstavniki. Glede naših kandidatov, ki »niso bili izvoljeni« pa vam lahko kot poslanec skupščine občine Ljubljana - Center zagotovim, da je ta trditev napačna...

Nikoli nam ni prišlo niti na misel ustanavljati nekakšen »Klub za invalidno mladino«, kot piše v članku. Ne le nesmiselno, ampak tudi nesprejemljivo se nam zdi, da bi politična organizacija ustanavljala invalidski klub oziroma kakorkoli vplivala nanj (s tem se je verjetno ukvarjala le SZDL v svojih »zlatih« časih). Invalide pojmuje kot deprivilegirano skupino, ki ji je treba pomagati, naloga političnih organizacij pa je sodelovanje (in ne vpliv ali ustanavljanje) z njimi in njihovimi organizacijami ter zastopanje njihovih interesov v sferi politične oblasti. Socialdemokratska mladina opravlja to nalogo uspešno: stike imamo z večino invalidskih organizacij, rezultat našega sodelovanja pa je bila med drugim tudi naša pobuda s konkretnimi zahtevami za izboljšanje položaja invalidov, ki jo nameravamo v kratkem še dopolniti in poglobiti ter doseči čimprejšnjo uresničitev vseh zahtev, ki jih vsebuje.

Prav tako čudna in brez ustreznega konteksta je trditev, da smo »se ukvarjali z legalizacijo prostitucije«. Res je, da smo se kot prva politična organizacija v Sloveniji uradno zavzeli za legalizacijo in zakonsko regulacijo prostitucije in organizirali na to temo okroglo mizo. Ni pa naša krivda, da je slovenski (rumeni) tisk pograbil le to in »pozabil«, da smo v istem času predstavili tudi svoj mladinski politični program, v katerem poleg ostalega obširno obravnavamo konkretna vprašanja našega šolstva. Vedno smo in bomo opozarjali na te probleme in skušali po svojih močeh prispevati k njihovem reševanju ter zaščititi pravice učencev, dijakov in študentov. Med drugim je konkreten dokaz za to naša protestna izjava ob izpitni aferi, kjer smo opozorili tudi na nekatere globlje probleme našega šolstva.

Poleg specifične problematike mladih, vključno s šolstvom in naših (nepolitičnih) dejavnostih za mlade smo se posvečali tudi širšim političnim vprašanjem: od kršitev človekovih pravic na Kosovu do suverenosti Slovenije in njenih odnosov z jugoslovanskimi republikami in ostalim

svetom. Od volitev dalje naslavljamo svoje pobude na skupščino preko kluba poslancev Socialdemokratske stranke Slovenije.

In nenazadnje bi si omembo zaslužili tudi naši mednarodni stiki. Za razliko od mladih demokratov in krščanskih demokratov naše sodelovanje ni toliko usmerjeno v DEMYC, ampak se kot socialdemokrati zblizujemo z mednarodno zvezo mladih socialdemokratov - IUSY. Stalne in zelo dobre odnose imamo posebno z zahodnonemškimi mladimi socialdemokrati. Med drugim smo se v avgustu udeležili seminarja v Strasbourgu, kamor smo bili vabljeni kot edini predstavniki iz Slovenije. Odlično pa se razumemo in imamo stalne stike tudi s številnimi organizacijami Slovencev po svetu in njihovimi mladinskimi sekcijami.

O Socialdemokratski mladini bi lahko še na dolgo in široko govorili, vendar mislim, da bo za bralce Tribune teh nekaj dejstev dovolj za nekoliko razločnejšo podobo Socialdemokratske mladine in njenega delovanja.

Matej Makarovič

Pozdravljen, Matej!

Najprej bi se ti zahvalili za podrobno analizo Alenkinega članka in ob tem tudi vašega dela - menimo, da tako analizo vaša organizacija potrebuje. Ne vemo sicer, odkod sklepate, da Alenka izraža naklonjenost do enih in nenaklonjenost do drugih, toda iz vsega tvojega pisanja je razvidno, da že naslova Politični podmladki in šola nisi razumel, ali pa, oprostite, nisi hotel razumeti. Alenka je izpustila vašo izjavo ob izpitni aferi, toda prepozno, oziroma šele ko so se ob aferi izpeli skorajda vsi. V vsakem primeru gre vztrajati pri očitku (ki ga v svoji analizi posredno potrjuješ tudi ti), da se vse preveč ukvarjate s papirnatimi akcijami, ki se največkrat niti ne tičejo šole (to pa, na žalost, ne velja samo za vas, ampak za vse politične podmladke). Dodali bi še to, da nismo mi tisti, ki naj krojimo politiko vaše organizacije, saj nismo njeni člani - to prepuščamo vsej socialdemokratski mladini. Menimo, da bodo vaši člani najbolje vedeli, da je šola zelo pomemben dejavnik v življenju mladega človeka in da se zaradi tega z njo velja ukvarjati.

Obilo uspehov pri vašem nadaljnjem delu, pa da bomo lahko samo pohvalno pisali o njih! Za srednješolsko redakcijo:

Natalija Gorščak

P.S.:

V Alenkinem imenu se opravičujemo za napako s Klubom za invalidno mladino in nenatančne konkretnosti.

SVI UZ HRISTA PROTIV KOMUNISTA

POSILA

Politična biografija dr. Vojislava Šešlja je slikovita. Nekoč je bil najmlajši doktor prava v BiH in kader, ki so mu pripisovali velike politične možnosti. Kasneje je ugotovil, da je nek komunistični funkcionar prepisal magistrsko nalogo. In zaradi tega je bil izključen z univerze. Začel je dvomiti v marksizem in te dvome tudi zapisal. SDV-jevci so mu ta zapis ukradli s pisalne mize in dobil je osem let zapora. Iz Zenice se je vrnil kot zrel antikomunist.

Danes je dr. Vojislav Šešelj vojvoda Centralne domovinske uprave Srbskega četniškega gibanja, ki šteje čez deset tisoč aktivistov, vključenih v Mlade četnike,

Kolo četniških sester in Srbski kulturni klub. Razen brade ima vse odlike vojvode: je samozavesten in odločen politik, ki uporablja baseball palico kot sredstvo za nadaljevanja politike; proti njemu so vložili osem kazenskih prijav; odvzeli so mu macolo, s katero je razbijal v Prohor Pčinjskem; čaka ga 45 dni zapora, iz katerega se bo - tako pravi - vrnil še bolj zagrizen antikomunist. Zaradi nemoralnosti njegovih četnikov oblasti še niso registrirale. Z vojvodo Šešljem, ki je prispel na najin pogovor v spremstvu čedne mladenke, sva se pogovarjala v beograjski restavraciji pri Ruskem carju, kjer ima vojvoda sicer svoje zatočišče.

SRPSKA POSILA

SRPSKA

Poročilo o »srpskih poslih« začnimo z diferenciacijsko vestjo. Glavnega in odgovornega urednika beograjskega študentskega časopisa *Student* so odstavili iz povsem tehtnih vzrokov: Šimo Čičković je namreč *Hrvat iz Bosne* in kot tak neprimeren. Poleg tega pa je *Student* izhajal (upajmo, da bo tudi v prihodnje) v latinični verziji. Zanimivo pa je to, da je Čičkovića odstavilo novoizvoljeno vodstvo beograjske študentske organizacije, ki je dobilo »zaupnico« na nedavnem referendumu. Težava je le v tem, da se je referendumu udeležilo okrog tri tisoč študentov (od skupaj 60 tisoč), za sedanjega predsednika pa je glasovalo celo tisoč. Zares - »srpska posla«!

***

Osrednja ulica v Beogradu, Knez Mihajlova, se je spremenila v velik časopisni kiosk. V njej so najglasnejši kolporterji *Velike Srbije*, Šešljevega ladijskega dnevnika. To je tudi edini srbski časopis, ki dosledno upošteva novinarsko načelo: »Če dogodka ni, potem ga je treba narediti.« In ker za Šešlja in njegove četnike ni dneva brez ekscesov, so polne tudi strani Velike

Srbije. Tako sta tretja in četrta številka časopisa posvečeni predvsem politični dejavnosti SČG, njegovi promociji v različnih krajih, vse pa je opremljeno z množtvom Šešljevih fotografij, stenogrami govorov vojvode... Zanimiva pa je tudi naslovnica, na kateri sta srbska kraljevska zastava in črna z mrtvaško glavo, s pripisom: 'Sloboda ili smrt'. Verjetno bodo združeni socialisti kmalu predstavili svojo zastavo z geslom 'Slobo ili smrt'.

***

V Knez Mihajlovi so postavili *vodnjak*, v katerega lahko vržete kovanec ali dva za srečo Srbov, ki živijo v Kninski krajini. Koliko denarja se je že nabralo v vodnjaku, ne vemo. Izvedeli pa smo, da sta beograjsko centralo *Službe družbenega knjigovodstva* pred dnevi obiskala dva doktorja. Prvemu je ime *Jovan Rašković*, drugi pa je *Milan Babić*. Prišla sta preverit, koliko denarja imajo na računu sklada Nikole Tesle. O številkah nismo mogli ničesar izvedeti.

***

Če je izšla *Pravda* v drugi številki kot glasilo

TRIBUNA: *Srbsko četniško gibanje (SČG) se nahaja v absurdnem položaju: oblast vas zaradi moralnih vzorkov ne želi uzakoniti, vi pa ste vse bolj izrazito prisotni na srbski politični sceni. Kakšen izhod vidite?*

ŠEŠELJ: Komunistom je jasno, da je SČG njihov najresnejši tekmeč. Zato so tudi prepovedali naše delovanje. Ne moti jih naše ime. Nekaj časa so naše delovanje celo dopuščali, ker so pričakovali, da bomo hitro 'umrli'. Ko so uvideli, da imamo iz dneva v dan več članov, so nas prepovedali. Kljub temu svoje vrste krepimo; kot vidite, vsak dan smo v akciji.

TRIBUNA: *Koliko članov ima Srbsko četniško gibanje?*

ŠEŠELJ: Ne poznam natančne številke, vendar jih je čez deset tisoč. In to tudi iz delov, ki so izven današnje Srbije. Celo v Ljubljani imamo dva člana, zdravnika in njegovo soprogo.

TRIBUNA: *Vtis imamo, da SČG ignorirajo tudi ostale opozicijske stranke...*

ŠEŠELJ: Da. Obstajata dve skupini opozicijskih strank v Srbiji. Prva je resnična opozicija strank, ki se brez-kompromisno upira Slobodanu Miloševiću (mi, Srbska narodna obnova in še nekatere manjše stranke). Drugo

Foto: Tomi Drozg

grupacijo pa sestavljajo stranke iz dirgirane opozicije. Tem strankam režim omogoča nemoteno organiziranje mitingov, od režima dobijo vse, kar si želijo (Narodna radikalna stranka, Draškovičeva, dve izmišljeni Liberalni stranki, Demokratska...).

TRIBUNA: *Videti je, da politično afirmacijo SČG najbolj ovira prav Draškovičevo Srbsko gibanje obnove. Kakšni so pravzaprav odnosi*

med vašima strankama?

ŠEŠELJ: Stranki sta v konfliktu. Z Draškovičem smo bili skupaj po njegovi izključitvi iz Srbske narodne obnove. Srbsko svobodoljubno gibanje mu je prislokočilo na pomoč, dali smo mu predsedniško funkcijo... Kmalu se je začel obnašati precej bahavo: privatiziral je strankarsko blagajno in odnesel 35 tisoč ameriških dolarjev in 12 tisoč DEM, njegova soproga se je vmešavala v delo Centralne uprave... Neposredni povod za njegovo zamenjavo pa je bilo dejstvo, da je Drašković najostreje bolj kot oblast obsojal našo prekinitve drame Sveti Sava v Jugoslovanskem dramskem gledališču. Pa čeprav je bil o tem predhodno obveščen in je dal tudi soglasje.

TRIBUNA: *Ali obstajajo realne možnosti za združevanje opozicijskih strank?*

ŠEŠELJ: Zavzemamo se za koalicijo vseh opozicijskih strank z geslom 'Svi uz Hrista protiv komunista'. Toda veliko strank se temu izogiba. Nekatere 'opozicijske' stranke namreč računajo, da bodo imele več maneverskega prostora, če bo režim pritiskal samo na SČG. Ta zmota jih bo stala glave. Vse, kar je Miloševiću uspelo, je to, da je razenotil opozicijo: nekatere

SRPSKA POSLA

Socialistične stranke Jugoslavije, je v tretje izšla kot neodvisna revija. Obtožujejo jo antisrbstva, saj uveljavlja dosleden koncept »nizkih udarcev«, ki jih dobivajo ugledne srbske osebnosti (Slobo and company). Toda zaenkrat brez pravega feed backa. Najšokantnejša vest govori o albanskih policajih, ki so vrste srbske policije zapuščali zato, da bi postali hrvaški specialci. Danes se nahajajo v specialnem taborišču za urjenje nekje na Hrvaškem, kjer se pripravljajo za invazijo na Krin.

***

Slobodan Milošević je še vedno srbski politični lider številka 1. Dobrica Ćosić pa duhovni vodja prebujenega srbstva. Pravda pa piše, da je Ćosić tudi siva eminenca »prve srbske vstaje« v Dalmaciji. Slobo, Rašković in Opačić so le marionete v njegovih rokah. Pravda je tudi izvedela, da je Milošević zaprosil Tudjmana, naj objavi magnetogram pogovorov z Raškovičem.

***

V Pravdi je izšel predlog, da se Ljubljani, Zagrebu in Prištini odvzamejo

nazivi mesta heroj. Ljubljani zato, ker je egoistična, podpira separatiste na Kosovu in ne spoštuje zvezne Ustave. Zagrebu zato, ker neguje tradicijo NDH in je v njem leglo nacionalizma. Priština pa je mesto zločincev in teroristov.

***

Politična propaganda se je pojavila tudi na estradi. Tako na valovih beogradskega radia in na televiziji vrtijo popularno novonastalo pesmico z

refrenom:

»Nije Đorđe, nije Đorđe,
ne može da dođe.

On je Slobu, on je Slobu
poslao narodu!«

***

Medijski zid enoumja je marca prva prebila *Demokratija*, glasilo Demokratske stranke. Vendar je začetno navdušenje kmalu splahnelo, saj so ljudje težko brali dolge politične eseje sicer izvrstnih intelektualcev (Borisav Pekić, Kota Čavoški, Gojko Đoga, Zoran Đinđić, Nikola Milošević, Aleksandar Ilić in drugi). Trenutno izhaja dvakrat mesečno, vendar načrtujejo tednik. Njihov zadnji podvig je trinajsta, posebna številka, s katero korigirajo uradne medije, ki so poročali o nedavnem mitingu opozicije.

***

Najbolje prodajani opozicijski časopis je *Srbska reč*, glasilo Srbskega gibanja za obnovo, ki izhaja v 150 tisoč izvodih. Zaradi nekaterih spornih tekstov je bila njena prva številka prepovedana, naslednja pa je izšla dvojna. V zadnji, četrti številki Srpske reči se je uredniški odbor

stranke privilegira, druge pa preganja. Tako je ustvaril bistveno napetost med samo opozicijo, ne pa med opozicijo in oblastjo. O možnih povezavah smo se pogovarjali s predstavniki Svetosavske stranke in Srbske narodne obnove, vendar je izid teh pogovorov še neznanka.

TRIBUNA: Kaj boste storili, če vas ne bodo registrirali?

ŠEŠELJ: Borili se bomo, pa čeprav bo ta boj trajal dvajset let. Vse vendarle ni odvisno od prihodnjih volitev. Pričakujemo, da bodo te volitve celoti zrežirali komunisti. Pripravili jih bodo za njihovo zmago. O tem ne smemo imeti utvar. Na roko jim gre večinski princip, na svojo stran pa so pridobili tudi nekaj bivših disidentov (Čosića, Isakovića in druge).

TRIBUNA: Nekateri poznavalci srbskih razmer ocenjujejo, da opoziciji primanjkuje prav intelektualni potencial...

ŠEŠELJ: Res je. Vendar so pred kratkim v Beogradu ustanovili Srbski kulturni klub, ki ohranja tradicije predvojnega kluba. V njem so intelektualci različnih profilov. Klub je sprejel odločitev o kolektivnem pristopu k Srbskemu četniškemu gibanju.

TRIBUNA: Projekt druge Jugoslavije je v propadanju. Še vedno so ljudje, ki jo želijo za

vsako ceno ohraniti. Kako v tem kontekstu ocenjujete pomen Markovićeve reformske stranke?

ŠEŠELJ: Čim prej se razidemo, tem bolje bo za vse, ki živimo v Jugoslaviji. Marković ima v jugoslovanski politiki vlogo trojanskega konja, saj pri določenem delu ljudi prebuja lažno upanje o novi Jugoslaviji. Nekaj ljudi bo tudi zavedel, zapletel bo volilno sceno v Jugoslaviji, kakšne bodo posledice, pa bomo videli. Pohvaliti gre njegove ekonomske uspehe, politične pa ocenjujemo negativno.

TRIBUNA: Torej lahko v tem smislu ocenjujemo tudi vaš agresiven nastop ob nedavni predstavitvi reformskih sil v Beogradu?

ŠEŠELJ: Ne samo v tem smislu. Markovićev sekretar za pravosodje Kamboški je izjavil, da SČG ne bi registrirali niti po zvezni zakonodaji, ker nadaljuje tradicije političnih sil, poraženih v II. svetovni vojni. To je bil glavni motiv našega nastopa. odločili smo se, da bomo minirali vsako promocijo drugih opozicijskih strank, ki se z nami niso solidarizirale.

TRIBUNA: O Jugoslaviji torej ne govorite več. Kakšen pa je vaš scenarij razpleta?

ŠEŠELJ: Vse karte so v igri. Vendar je najbolj realna rešitev ta, da se Jugoslavija razdeli na tri države: Srbijo, Hrvaško in Slovenijo.

TRIBUNA: Verjetno pa gre ob takšnem scenariju pričakovati tudi določene ozemeljske zahteve in spopade?

ŠEŠELJ: Kar zadeva Slovenijo, tu ni nikakršnih nerešenih ozemeljskih vprašanj. Tu se lahko proces odcepitve takoj začne, še prej pa je treba oceniti slovenski delež v jugoslovanskih dolgovi. Hrvaški megalomaniji ni nikdar konca, vendar pa bo obstajala v njenih naravnih in zgodovinskih mejah. To pa pomeni, da bo srbska meja na Kolpi.

TRIBUNA: V nacionalni evforiji postaja lakmus papir za programe političnih strank prav nacionalno vprašanje. Kakšno je vaše stališče?

ŠEŠELJ: Naše stališče je povsem jasno. Smo za obnovo srbske države na Balkanu, ki bi združevala vsa srbska ozemlja; zdajšnje srbsko federalno enoto, srbsko Makedonijo, srbsko Črno goro, srbsko Bosno in srbsko Hercegovino, srbski Dubrovnik, srbsko Dalmacijo, srbsko Liku, srbsko srbski Kordun, srbsko Slavonijo in srbsko Baranijo.

TRIBUNA: V Sloveniji Marojevićeva

SRPSKA POSLA

pod vodstvom Miloslava Samardžića odločil za trenutno najbolj prodajane teme: četništvo in znova četništvo. Seveda pa je veliko prostora odmerjenega tudi strankarski dejavnosti. Čeprav so ob prvi številki ustanovitelji zagotavljali, da bo časopis neodvisen, t.j. nestrankarski.

***

Tako lahko v zadnji številki Srpske reči preberete intervju z Brankom Mihailovićem, sinom Draže Mihailovića - Čiče. Z njim se je pogovarjal sam prvak SGO Vuk Drašković. V pogovoru Branko Mihailović pripoveduje o predvojnih in vojnih dogodkih, ki so očeta in sina usodno vezali. Dražin sin in njegova hči sta bila namreč predvojna skojevca in sta se ob začetku vojne znašla na očetovi nasprotni strani. Branko je leta 1941 obiskal očeta na Ravni gori in že takrat so se četniki upirali Nemcem. Čez dve leti so Branka rešili četniki iz okupiranega Beograda, ker mu skojevski in partijski kolegi niso priskočili na pomoč. Kljub temu, da je oče vedel za sinovo in hčerino ideološko usmeritev, ju

stranka zahteva od oblasti status narodne manjšine. Podpirate takšne zahteve?

ŠEŠELJ: Ne. Menimo, da imajo Slovenci vso pravico do lastne države. Ničesar ne bomo storili, da bi jim to tudi otežili. Srbija ne more imeti nikakršnih ozemeljskih zahtev na Slovenskem. Srbi, ki tam živijo, se lahko vrnejo v Srbijo. Upam, da imajo srbijansko državljanstvo ali kakšne druge federalne enote, kar je načeloma isto. Oni so v Sloveniji tujci, niso narodna manjšina. Če niso staroselci, potem ne morejo biti narodna manjšina.

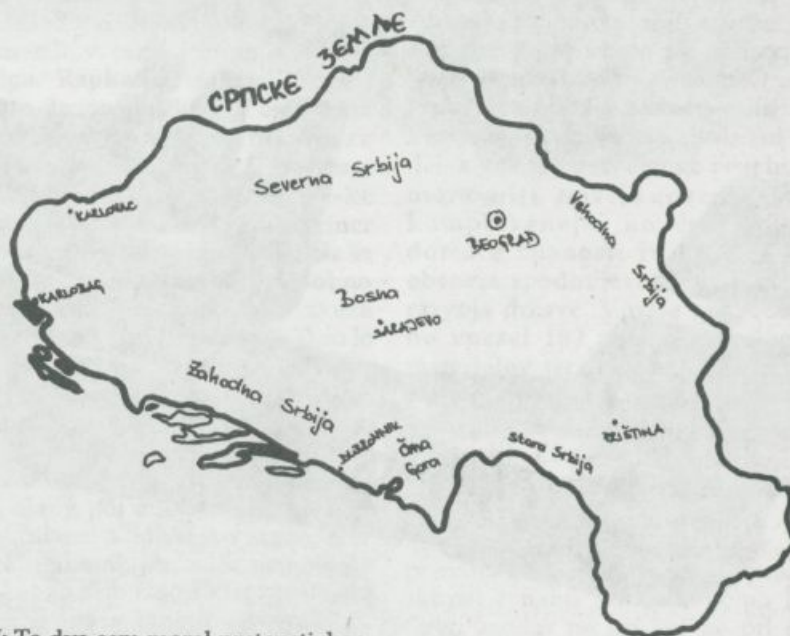
TRIBUNA: *Mnoge moti vaša četniška ikonografija...*

ŠEŠELJ: Ni res. Današnja Srbija je vsa četniška. Kjerkoli se ČSG pojavi, nas ljudje z navdušenjem sprejemajo. Komunisti so izdajalci srbstva, kar je sedaj tudi samim komunistom jasno. Četništvo se je v srbskem narodu prebudilo in nihče več ga ne more zatreti.

TRIBUNA: *V zadnjem času se veliko piše o fizični kondiciji...*

ŠEŠELJ: Mislite na tista dva, ki sem ju premlatil?

TRIBUNA: *Da. Na dva študenta, s katerima ste 'igrali baseball'...*

ŠEŠELJ: Ta dva sem moral pretepsti, ker sta ustanovila organizacijo Črna roka in vsem grozila. Rekla sta, da sem prvi na seznamu za likvidacijo. Zato sem ju moral opozoriti.

Branko Čakarmiš

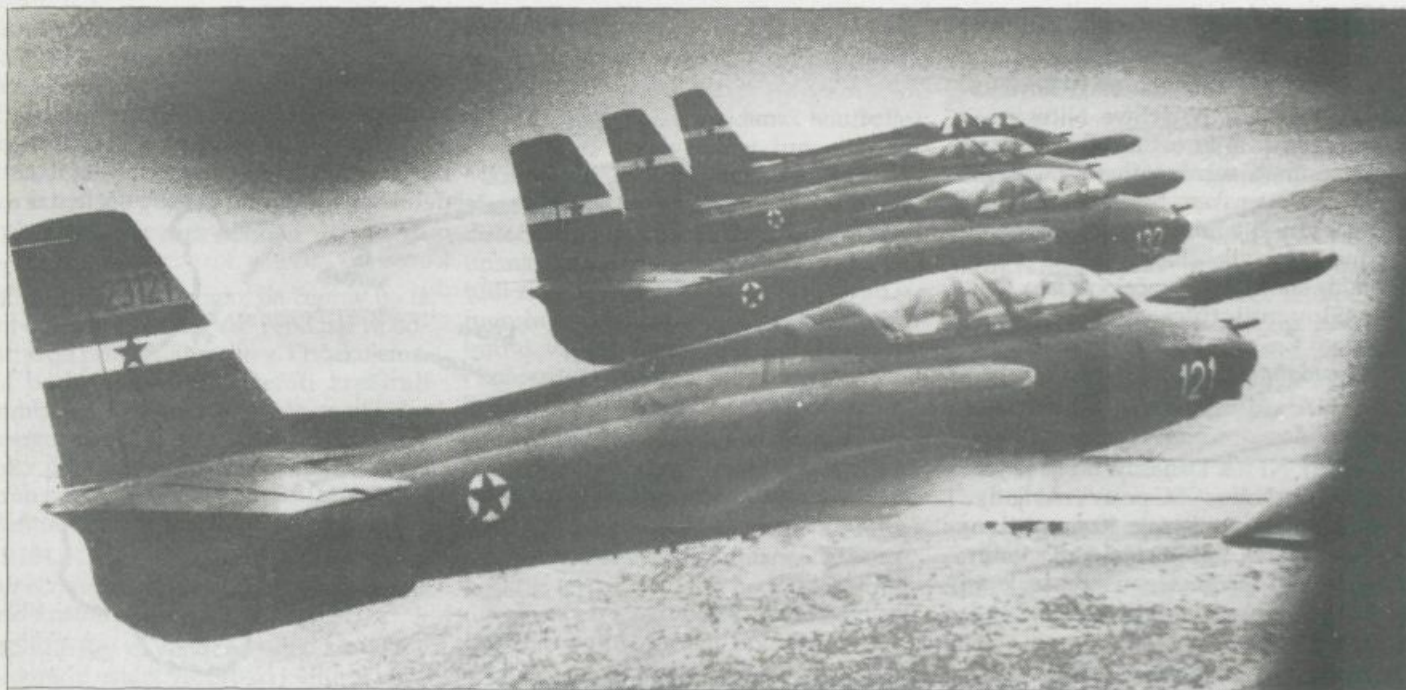
SRPSKA POSLA

zaradi tega ni nikoli kaznoval. Leta 1944 se je Branko boril na sremski fronti in je prispel vse do Slovenije, od koder je bil premeščen v Niš. Po vojni se demobilizira in študira pravo. Kot višjega uslužbenca v zvezni planski komisiji ga aretirajo zaradi verbalnega delikta. Ušel mu je namreč vzklik »uaa, Josip Broz«. Preživel je Goli otok, s katerega se je vrnil očiščen komunistične ideologije. Njegovega brata Vojislava so ob koncu vojne ubili partizani, oče je bil po sodbi ljudskega sodišča usmrčen, mati je preživela pekel gestapovskih zaporov na Banjici, v katerih sta bila nekaj časa tudi Branko in njegova sestra. Brankova želja je, da se delo in življenje očeta Draže in četniškega gibanja oceni objektivno. Sam pa pravi, da ni sodeloval v državljanski vojni, saj ni nikoli streljal na Srbe na drugi strani. Bojeval se je le proti ustašem in Nemcem. Najbolj ilustrativen pa je podatek, da je njegov brat Vojislav umrl tistega dne, ko je Branko osvobodil Titov Kumrovec.

Srbski srednješolci, točneje učenci tretjega letnika, so dobili nov, zanimiv učbenik. Gre za knjigo Mirjane Marković-Milošević z naslovom *Socialistično samoupravljanje in moderna družba*. Pri nastanku učbenika pa je sodeloval tudi Danilo Ž. Marković (nista samo v krvnem, temveč v političnem sorodstvu), ki je v prostem času tudi prosvetni minister. Soavtorja knjige sta še Zoran Arandjelović in Bališa Špadije, ki prihajata iz vodstva SPS. Tej stranki po novem pravijo Stranka poslušnih Srbov. V 80 tisoč izdanih knjigah in na 234 straneh se dijakom servirajo resnice o kapitalizmu, socializmu, osnovnih načelih političnega sistema, ustavnosti in zakonitosti, bratstvu in enotnosti, tozdi, marksizmu in nacionalnem vprašanju, neuvrščeni politiki... Kljub protestom staršev, profesorjev in protiboljševistične javnosti, bo Mirjanina knjiga na vsaki klopi.

Nedeljko Vučić

VSTAJENJE YU-SUPERSONIKA

Kljub temu je še v marcu tega leta vse kazalo, da bo monstrozni projekt - za razvoj in proizvodnjo prototipa letala bi letno potrebovali 2000 milijonov dinarjev, državno blagajno pa bi za podobno vsoto obremenjevali celih deset let, dobil zeleno luč. Tako bi vse skupaj potrebovali najmanj dve milijardi dolarjev in še najmanj 15 milijonov dolarjev za vsak, na vzletno stezo postavljen supersonik. Blaznost, bi rekli trezno misleči ljudje, generalpolkovnik Anton Tus, komandant vojnega letalstva in protizračne obrambe, pa ni ravno varčeval s slavospevi projektu. Kakorkoli že, v skupščini je le prevladal razum in vojska je morala pospraviti načrte v predal. Vlada je pod vplivom javnega mnenja zagotavljala, da supersonik ne bomo gradili, in tudi sam sem temu naivno verjel ter povsem pozabil, da lepe besede zadovoljijo le bedake.

Skupščina projekt zamrznila

Armada nervozna brez igrač

De mortais nil nisi bene, narekuje pieteta, toda Jugoslovanska ljudska armada je kljub nasprotnim trditvam njenih sovražnikov še kako živa in zato je vsakršna obzirnost do nje pljuvanje v lastno skledo. Torej v skledo, ki jo JLA posredno prazni z bolnootopičnimi načrti, med katerimi najbolj izstopa že napol uresničena ideja o novem jugoslovanskem nadzvočnem vojaškem letalu. Prva vest o projektu »Novi avion«, kasneje so ga poimenovali kar Yu-Eureka, je bila objavljena seveda v tujini, v časopisu ameriške letalske industrije Aviation Week and Space Technology, leta 1985. Pri nas se dolgo o tem ni smelo ničesar objaviti, na skupščinskem gradivu o letalu oziroma domnevnih zahtevkih za njegov razvoj pa se je bleščal napis »Strogo pouzdano«.

Javnost je bila o tem razsipavanju denarja davkoplačevalcev obveščena šele konec prejšnjega leta, ko je zvezna skupščina, ne pa sam premier Marković, v prevelikem apetitu vojske videla največjo nevarnost za uspešno izvajanje vladinega gospodarskega programa.

Projekt Yu-Supersonic bi moral biti torej ad acta, a kot vse kaže, si v generalštabu JLA kot majhni otroci ne dajo ničesar dopovedati. Še več, ne samo, da so glave izpod oficirske kape polne nerealnih tovrstnih načrtov, temveč celozvednostjo (ali brez) državnih organov nemoteno izvajajo projekt Yu-Supersonic (dalje); prepoved zvezne skupščine seveda nikogar ne obvezuje, še najmanj pa vojske. Maketa letala se seli iz ene na drugo evropsko razstavo bojnih letal in helikopterjev, kjer se sklepajo tudi prednaročniške pogodbe. Morda smo zanj v Franciji

že naročili konstrukcijo, orožje in načrte, kar je že trden dokaz, da se prometni davek za vojsko uporablja za potrebe projekta in da je bil pravzaprav samo zato tudi uveden.

Bogati obupali, mi pa...

V svetu že obstaja nekaj podobnih projektov, ki pa jih bodisi zaradi

pomanjkanja denarja bodisi zaradi manjšega povpraševanja po vojaških letalih opuščajo, oziroma njihovo uresničitev odlagajo na "boljše" čase, kar bi za vojaško industrijo pomenila nova hladna vojna. V ZDA je ob predložitvi stroškov obrambe za leto 1991 senatna komisija kljub nasprotnemu prepričevanju obrambnega ministra Richarda Cheneyja oblikovala tezo, da je zaradi veliko boljše politične situacije v svetu najpametneje preskočiti kar celo generacijo tehnoloških novosti obrambnega sistema, torej tudi nadaljne razvijanje prototipov bojnih letal YF-22 in YE-23, ki bi naj poleteli že naslednje leto (do operativne uporabe lahko poteče še več let). Tudi evropski projekt EFA (European Fighter Aircraft), kjer sodelujejo britanska, nemška, italijanska in španska industrija, medtem ko so Francozi iz njega izstopili, doživlja podobne težave. Ker so stroški za razvoj in proizvodnjo prototipa zelo visoki, predvidoma 16 milijard mark, vlada Zvezne republike Nemčije že omahuje, saj bo ta denar potrebovala za saniranje vzhodnonemškega gospodarstva. Tudi načrti izraelskega lovca Lavija so ostali v predalu, seveda zaradi pomanjkanja denarja, pa čeprav je Lavi že poletel.

Švedski prototip Gripen in tajvanski IDF sta pri poskusnem poletu zgrmela na zemljo, kar je po vsej verjetnosti zapečatilo njuno usodo. Tudi samostojna nemška zamisel o razvoju lovca JF-90 je zelo vprašljiva. Francozi, oziroma tovarna Dassault s patronatom francoske vlade, razvija trenutno najsodob-

nejši dosežek vojnega letalstva - raphal, vendar so zaradi denarne suše že opustili različico z dvema motorjema in se preusmerili v razvoj enomotornega prototipa. Raphal in naš YU-Supersonic sta že po obliki kot enojajčna dvojčka, da pa gre verjetno za nekakšen skupen projekt, potrjuje tudi naše nedavno naročilo letalske opreme v Franciji. Kot tretji partner naj bi v dragem projektu sodelovala še Indija, ki je pred tremi leti, podobno kot Jugoslavija, od Sovjetske zveze kupila zastarele lovce MIG-29. Ti so le slabe kopije že 15let starega ameriškega lovca F-15, a smo ga mi plačali po vrhunski ceni, 29 milijonov dolarjev, čeprav so Sovjeti iz letal pobrali vrhunsko tehniko. Tako smo napravili skupaj okrog pol milijarde presežka v plačilni bilanci s Sovjetsko zvezo, šele nato pa ugotovili, da naše najnovejše igrače kar za približno 15 let zaostajajo za ameriškimi in zahodnoevropskimi. Danes se MIG-29 prodaja za največ 22 milijonov dolarjev.

Pijani od Libije, kdo nas bo streznil?

Na odločitev, da kupimo MIG-e 29, je vplival predvsem zračni napad na takrat našo veliko zaveznico, Libijo, ki ga je izvedla Šesta ameriška flota. Sovjetske pomorske sile naj bi se ob tem iz libijskih pristanišč umaknile v naša, pa tudi Gadafi je pobegnil v Beograd. Kasneje so naši strokovnjaki le ugotovili, da smo kupili mačka v žaklju in tako se je ideja o naslonitvi na lastne izkušnje

in pamet še okrepila, kar je intenziviralo sanje generalpolkovnika Antona Tusa o lastnem supersoniku. Tako je dejal: "Yu-Supersonic bo prinesel Jugoslaviji tehnično- tehnološki in znanstveni napredek v celoti. Tako kot je novi avion najsodobnejši izdelek gospodarstva neke dežele, tako mora biti novi supersonik najkompleksnejši končni proizvod domače znanosti in industrije ter obenem spodbujevalec tehnološkega razvoja države. V naše gospodarstvo bo vnesel 180 novih tehnologij in materialov ter omogočil generacijski preskok v elektroniki, informatiki, biotehniki ter v medicinsko-bioloških znanostih. Po multidisciplinarnosti je torej to letalo največji jugoslovanski razvojni program."

Yu-Eureka pa ima le eno pomanjkljivost. Romunija je pred leti skupaj z nami razvijala bojno letalo Orel, vendar ne pri eni ne pri drugi partnerici ni bilo opaziti kakšnega bleščečega gospodarskega vzpona. Tudi sovjetska industrija krepko tehnološko zaostaja za Zahodom, kakor tudi Indija, ki v Bangalaoreju licenčno izdeluje MIG-e 29. Znano je namreč, da se vojaški dosežki zelo počasi aplicirajo v civilno industrijo, ker pač ostanejo dolga leta vojaška skrivnost, kar bi oficir s činom generalpolkovnika že moral vedeti. Eden od argumentov ZA je bil celo, da Jugoslavija do razvoja Orla ni imela niti lastne proizvodnje pleksi-stekla.

Za uspešnost projektov novih letal naj bi imela odločilno vlogo tudi

tradicijska, ki pa pri nas kaže prav klavno podobo. Res je, da naj bi doslej proizvedli že okrog 4700 letal in helikopterjev, a jih le 180 izvozili. Od sto razvitih tipov, naj bi jih bilo v operativni uporabi le kakšnih 30, kar v povprečju pomeni le 157 primerkov enega tipa. V vseevropskem projektu EFA pa nekatere članice že omahujejo, čeprav naj bi kasneje izdelali kar 800 letal.

Njihovo omahovanje je povsem razumljivo, če vemo, da število naročil za sodobna bojna letala že od leta 1983 pada, lani pa se je skupna prodaja orožja štirih največjih proizvajalk zmanjšala kar za četrtno v primerjavi z letom poprej. Torej, če so se leta 1988 prodale za 38,4 milijarde dolarjev orožja, je bilo leto 1989 s 29,3 milijarde zanje katastrofalno, izredno slabe kazalce prodaje v letošnjem letu pa lahko popravi le vojna z Irakom. Zatajili so predvsem največji kupci - Arabci: Libija, Sirija, Irak. Američani so v letih od 1986 do 1989 prodali tretjemu svetu le 179 supersoničnih bojnih letal, kar je za skorajda 80 odstotkov manj kakor v letih od 1983 do 1986; takrat so jih prodali 321. Tudi iz ostalih podatkov je razvidno, da je največji padec proizvodnje med vojnimi industrijami doživela prav letalska, saj postajajo supersonična bojna letala z razvojem tehnike za tretji svet predraga in kljub prevladujočim vojaškimi režimom nedostopna. V poveljstvu jugoslovanskega vojnega letalstva so izbrali torej resnično pravi zgodovinski trenutek, da naša vojaška industrija prodre na trge. Blagor ubogim...

Ostanimo pri igračah!

Prepustimo še enkrat besedo generalpolkovniku Antonu Tusu in uživajmo ob branju njegovega glorificiranega opisa osmega čuda oziroma Yu-Supersonica: »Odločili smo se za večnamensko enomotorno nadzvočno bojno letalo, katerega obrambne lastnosti ustrezajo naši obrambni doktrini oziroma operativ-

no-taktičnim potrebam in razmeram v našem prostoru. To letalo bo hkrati lovsko, lovsko-bombniško in izvidniško, specializirano in opremljeno za različno bojno delovanje na kopnem in morju, za zračno vojskovanje in izvidniške lete. Njegov namen bo določala oprema. Letalo bo imelo odlične manevrske sposobnosti in hitrost prodiranja, zgrajeno pa bo iz lahkih kompozitnih materialov, ki jih že uspešno uporabljamo, ter iz zlitin aluminija, litija in titana...«

Hkrati v letalsko-tehničnem inštitutu Žarkovo razvijajo opremo za elektronsko in protielektronsko delovanje, sodobni večnamenski radar, ki bi ga naj vgradili tudi v posodobljenega Orla, napadalni navigacijski sistem pa bodo verjetno uvozili iz Francije. Hitrost tega lahkega bojnega letala četrte generacije naj bi

Trgovci z lovci

Na tujih trgih smo doslej prodali le 180 bojnih letal, kar je manj kot štiri odstotke vseh proizvedenih. Letala načrtuje državnovojaška ustanova, izdeluje podjetje namenske industrije, na tujem pa trži državna-polvojaška ustanova, ki kadrovske in strokovne ni kos svojim nalogam. Edini prospekt, ki na primer v tujem jeziku predstavlja super galeba, je star pet let, dopolnilno gradivo iz novembra 1986 pa še sedaj ni vključeno vanj.

bila na majhnih višinah okrog enega macha, največja pa 1,85 macha. V Žarkovu se ni po skupščinski zmrznitvi nič spremenilo, poizkusi tečejo dalje, čeprav bi lahko rezultate teh bazičnih raziskav veliko ceneje kupili na svetovnem trgu. Zato pa inštituti na visokošolskih ustanovah zaradi pomanjkanja denarja ne morejo opravljati niti sekundarnih raziskav za gospodarstvo.

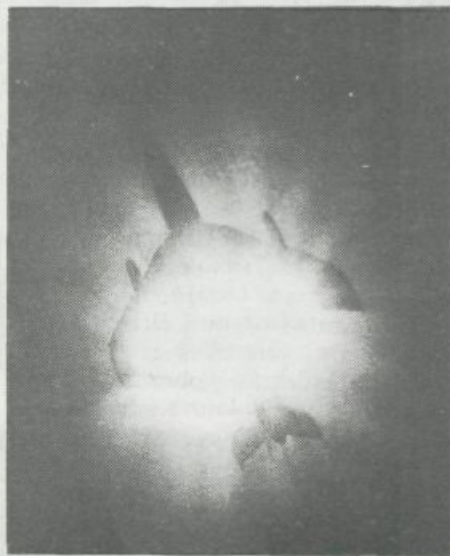
Armadni vrhovi so želeli ob uvajanju in sedaj pri vztrajanju na projektu Yu-Supersonic ubiti vsaj tri muhe na en mah. Najprej so hoteli pri življenju ohraniti vojno industrijo (53 podjetij z 80.000 zaposlenimi) - njene zmogljivosti naj bi bile lani zasedene le 73-odstotno, medtem ko so letalske tovarne Soko iz Mostarja, Prva petoletka iz Trstenika in Utva iz Pančeva praktično brez dela. Delavci v njih so zaposleni le tretjinsko ali četrtninsko, v nekaterih letih pa tudi le deset-odstotno. Okrog projekta so želeli združiti vso Jugoslavijo in jo tako naivno obvarovati pred razpadom. Šele

na tretjem mestu je bila posodobitev našega vojnega letalstva, saj so še najbolj militantni krogi v generalštabu morali opaziti, da se Evropa, in z njo svet, razorožuje.

Sicer pa upajmo, da bo Jugoslavija kot država čim prej razpadla, saj v tej gnili tvorbi zvezni organi vojski ne morejo (vprašanje je, če to sploh želijo) preprečiti, da bi še naprej razsipalvala sredstva za svoje napol blazne projekte. Za generale, ki se nenehno sklicujejo na ustavo, so skupščinske odločitve milni mehurčki. Obenem se ne zavedajo, da so nas takšni in podobni projekti pomagali pripeljati v skupino najrevnejših evropskih držav. Po bruto narodnem dohodku na prebivalca se po podatkih OECD-a iz leta 1988 drenjamo skupaj s Poljaki, Romuni in Albanci v skupini izpod 2500 dolarjev (2426 dolarjev). JLA, ki se smatra za edini kohezivni faktor Titove Jugoslavije, krepko uničuje njene korenine, denar, ki bi lahko šel, na primer v razvoj infrastrukture, pa se izgubi nekje na nebu. Da pa si ob razpadu države ne bi poleg vseh dolgov delili še vojaških, tudi vsemogočnih prototipov bojnih letal, moramo nemudoma zapreti vse pipe, po katerih se iz Slovenije v Beograd valijo sredstva za zadovoljevanje nekogaršnjega nagona po ubijanju.

Celo ameriški predsednik, general D. Eisenhower je moral nekoč priznati: »Vsak top, ki ga izdelamo, vsaka vojna ladja, ki jo splovimo, vsaka raketa, ki jo izstrelimo, je v končni posledici kraja iz žepov tistih, ki stradajo in nimajo kaj jesti... Stroški sodobnega bombnika so takšni, da bi z njimi zgradili šole v tridesetih mestih.«

Gregor Preac

POD SKUPŠČINSKIMI KLOPMI

Večna resnica, da ni vse zlato, kar se sveti, velja tudi za današnjo vesoljno Slovenijo. In ker je ogledalo vsake dežele njena prestolnica, je ta rek še toliko bolj veljaven. Kako ponosno in samozavestno sem pripovedovala prijateljicam iz New Yorka, Pariza, Stockholma in drugod, kako čista in bela je moja Ljubljana. Bojim pa se, da bo moje kmalu ovenelo: zaradi naravnih listopadajočih pojavov in, metaforično, zaradi nezadovoljnih smetarjev. Kdo in kaj neki jih je razjezilo?

***

Moram priznati, da sem se zelo razjezila, ko so vsi slovenski mediji (razen Tribune, seveda) pisali, da smetarjev, ki so demonstrirali pred skupščinsko zgradbo, ni sprejel nihče iz templja slovenske demokracije. Sama sem stopila do Šubičeve, se pomešala med negovalce čistoče v mestu in izvedela marsikaj zanimivega in pretresljivega. Zvedela sem namreč, kaj je v ozadju spora med ljubljanskimi škovacini in oblastjo. Gre za Boga.

***

Kot vsi dobro vemo, je nedavno izvoljena (pa ne od Boga) mestna oblast krščanska, ki globoko veruje in spoštuje norme katolicizma. Te pa so v nasprotju z izročilom Islama, ki je v veliki meri prisoten med ljubljanskimi snagodržci. Mestne oblasti, z gospodom Vidmarjem na čelu, so obsodile zdaj že bivše direktorje komunalnih podjetij, da so izdajalci Slovenstva in vere. Bivšega direktorja Omerzuja je Vidmar obtožil, da pije rakijo, je luk in slanino. Nek delavec v zeleno-oranžni obleki mi je zaprisegel, da »če za Omerzuja i život dati, ako treba«. Takšne privrženosti šefu ne pomnim od Tita naprej. Tako je Ljubljana znova postala središče pritiskov z juga, ki prihajajo

iz kanalizacijskih jaškov. Nekateri »pošteni« smetarji so mi povedali, da so med njimi tudi agenti Udbe. Cilj teh agentov je zrušitev ljubljanske, kasneje tudi slovenske oblasti in izgradnja čamije na Metelkovi. Vidmarjeva tajnica pa mi je prišepnila, da je njen šef v valu razburjenja, ko so bosanski negovalci tulili pod njegovim oknom, vzkliknil: »Ubit ću Boga u njima!« Tako ljubljanski smetarski spor dobiva razsežja verskega spopada na nacionalni osnovi. Ne gre pričakovati, da bo g. predsednik Peterle (dober vernik) prestopil na zeleno-oranžno stran.

***

Na ministrstvu g. Janše je bila pred kratkim modna revija, na kateri so predstavili oblačila za novonastalo slovensko vojsko. Revija je bila namenjena le redkim izbrancem, saj so se je udeležili gospodje Janša, Bavčar, Peterle in Rupel. Zlobneži so pristavili, da so to ministri, ki se najbolje oblačijo. Najlepše oblečeni Slovenec Mile Šetinc je že protestiral. Na modni reviji so predstavili

nad modeli navdušili, g. Janša pa je že naročil celotno kolekcijo. Skupaj s kolegi iz poslanskega kluba smo zapijali pomemben dogodek: odstranitev skulpture J.B. Tita iz svetišča slovenske demokracije. Za njegovo selitev na smetišče zgodovine sem navijala kar precej časa, nisem pa vedela, da je to tako kompliciran postopek. Kaj šele čaka četnike v Beogradu, ko bodo izgnali njegovo žaro z Dednij. Pojavile pa so se nove težave. Koga postaviti na novo? Nekateri navijajo za veljake slovenske kulture, drugi za junake slovenske demokratične pomladi. Med zadnjimi predlogi sta najglasnejša dva: prvi je za Kučana, drugi pa za Janšo. Vendar smo v mojem poslanskem klubu proti obema. Proti Kučanu zato, ker je premajhen in bi Kučan-kip izgubil sijaj, ki ga posedujejo Milanove žilave oči. Proti Janši pa sem zato, ker je skoraj plešast in še veliko adamovo jabolko ima. Najbolj se ogrevam za Bavčarjevo skulpturo, saj je Igor mož, da bi gore premikal. Preden bi stopila v sejno dvorano, bi se ustavila pred Bavčarjevim-kipom in njegov Onega bi mi segal ravno do ust. Potem bi

kreacije modnega salona Rupsi, ki ga vodi kreatorka Meta R. Rupel. Ta je dosegla nekaj izvrstnih poslovnih uspehov, nazadnje pa z oblikovanjem modelov za savdsko armado. Med modeli modne kreatorke Mete izstopa kreacija Poletni Janez, kar je ime za poletno uniformo slovenskega soldata: kratke temno-zelene bermude, svetlo-zelena majica, fluorescentne dokolenke, modro-zelena triglavka in gojzerji. Zanimivi so tudi modni dodatki, ki jih ni moč zaslediti niti pri slavni pariških kreatorjih: parfum Macho, sončna očala Carrera, ročna ura Swatch in paket albanskih ola-gumijev. Predstavitev pa je spremljala Kekčeva pesem. Bajе so se tam prisotni ministri

tako razburjena odšla na zasedanje in tolkla po ta rdečih. To bi bila prava stimulacija.

***

Iz sosednjega poslanskega kluba pa sem izvedela, da tam pripravljajo predlog, po katerem bi na izpraznjeno mesto postavili podobo našega Stvarnika. Tako bi na zasedanja vstopali očiščeni vseh pregrešnih namer zoper sveto slovensko oblast. Verjetno bi pri tem imeli največ težav prenoviteljski poslanci; g. Capuder pa jim je že itak obljubil kratek kurs dvoprstnega križanja. Pa Bog jim daj srečo!

Jeklena Magnolija

naslovnica - Naslovna fotografija Hazirja Reke (tudi avtor fotografij v knjigi) prikazuje dogodek v Peči, kjer so policaji s solzivcem za divje svinje streljali na skupino mladih demonstrantov. Ko jim je zmanjkalo streliva, je nekdo iz množice zavpil: "Što ste stali! Hočemo još!" Željo so jim izpolnili.

Skupaj s sedmimi kolegi iz Mladinskega parlamenta, ki so takrat javno opozarjali na nevarnost državljanske vojne, je po 134. členu KZJ, ki prepoveduje "trganje medbratskih vezi", za določen čas občutil maltretiranja, o katerih je poprej le pisal. Zaradi pomanjkanja dokazov, jih je Vrhovno sodišče Kosova izpustilo. Članke, ki jih je dobri dve leti objavljval v Mladini, je seveda z zanimanjem prebirala tudi srbsko-kosovska politična oligarhija in jih, kot Blerim pravi, ves čas vestno analizirala. Čeprav so se njegovi teksti nato fotokopirali v tisoče primerkih, velika večina Albancev sploh ni vedela, kdo to piše (takrat še pod psevdonimom). Uradna kosovska oblast je nanj prvič resno posumila, ko je objavil intervju s Hazerjem Susurijem, bivšim predsednikom kosovske vlade, ki je povedal, da so za sprejetje nove srbske ustave (23.3.1989) v kosovski skupščini glasovali tudi uslužbenci SDV-ja. Intervju je bil objavljen mesec in pol pred njegovo

TEKSTI ZA OBEŠANJE

"Blerim Shala, a veš, zakaj si tu," ga tretji dan pripora zaslišuje agent SDV in mu sam odgovori: "Zato, ker si Otto Grum!"

To je bilo aprila, danes pa se Blerim Shala, najupornejše kosovsko novinarsko pero, znova spogleduje s svojimi članki - v knjigi, ki jo je pred dnevi izdal v Ljubljani. KOSOVO - KRI IN SOLZE predstavlja kronologijo najbolj dramatičnih dogodkov v letu 1989 pa vse do letošnjega aprila, ko je Shala - takrat še pod psevdonimom Otto Grum, v priporu odsedel trinajst dni. Kot član Mladinskega parlamenta, dopisnik Mladine, poročevalec Radia Študent in nenazadnje kot novinar prištinskega mladinskega časopisa Zeri i Rinise (ki je pred prepovedjo Rilindije izhajal kot tednik, sedaj pa trikrat tedensko), je kot "iredentistično usmerjen pisec" kaj kmalu pristal na listi sovražnikov Srbije.

aretacijo. Povsem razkrinkali pa naj bi ga bili v tekstu, ki je govoril o zastrupitvah, objavljenih teden dni, preden so ga prijeli.

In četudi se je potem osebno spoznal z udbo in policijo, s poročanjem s kosovskega bojišča ni prenehal. Kadar je šlo za novinarske kontakte z uradno politiko, se je predstavljal kot novinar matičnega časopisa Zeri i Rinise, sicer pa "imam dobro mrežo, ki mi omogoča dostop do informacij, pa tudi sam se dosti gibljem po terenu", pravi Shala, ki je znan po tem, da so njegovi članki nadvse ironično obarvani. In takšen kot je, pri obujanju dogodkov omenja tudi prigodo iz Titove Mitrovice, v času, ko je šlo s sojenjem proti Vllasiju in ostalim že proti koncu. S fotografom Hazirjem Reko sta se prebila v bližino sodne dvorane, kjer so ju zaustavili oboroženi policaji. Na vprašanje, za kateri časopis delata, Hazir odgovori, da za Start. Miličnik mu odvrne, da tu ni golih deklet, da bi jih slikal, in da lahko fotografira le gole policaje.

Kot vse kaže, bo oblast prepovedala tudi njegov časopis in sicer z enako obrazložitvijo kot Rilindijo, Radio in TV; da albanski novinarji rušijo "ustavno ureditev SFRJ" in podobne bučke. Tako je

ULAZ

Kosovo je tu. Kao mit, kao farsa, kao tragedija. Krvava politička scena, priljave ruke, prizori sa žrtvama u mrtvačkim sanducima, bolničkim krevetima, prepunim zatvorskim ćelijama. Sa listama posmrtnica koje se ne smeju objavljavati u štampi. Na Kosovu se -proizvodi- nepodnošljiva količina represije, straha i strepnje.

Ova knjiga je izložba užasa, mržnje, smrti. Pisanje i čitanje predstavlja bol. Onda čemu sve ovo... stvarno čemu... Kosovo je tu (i u ovoj knjizi)... mi smo tu... nema mira, nema duše, nema sudilišta, nema kolevke... samo ljudi... gola kost, koža i strast.

I da li više uposte pisati, I home to. Čujem avione, helikoptere, tenkove, miliciju... ja živim na Kosovu.

Postojati i opstojati. Tu, na Kosovu, I misliti... valjda će doći vreme za ljude bez serijskih brojeva, bez političkih grobova. Politika koja stvara grobove umire nesahranjena. Ja sam još živ.

Blerim Shala -
Otto Grum
Ljubljana, 26. IX '90

8. jul 1990

preslikava uvodnega teksta - Knjiga je izšla pri založbi ZAT, SKUC, Kersnikova 4, kjer jo je tudi mogoče naročiti.

trenutno na Kosovu brez zaposlitve že kakšnih osemsto albanskih novinarjev, ki so brez vsakršnih prejemkov že od julija.

Le nekaj deset jih honorarno dela v še ne prepovedanih albanskih redakcijah, ostali pa se v obupu poslužujejo različnih

metod; od gladovnih stavk do pisanja odprtih pisem Markoviću ali Joviću.

Kot odgovor na ta medijski kaos se je prejšnji teden pojavil tednik, registriran v Zagrebu, ki predstavlja prvi zasebni albanski časopis na Kosovu.

Zanj naj bi pisal tudi Blerim Shala, diplomirani filozof, ki so ga mučne razmere prisilile v to, da se je pred štirimi leti začel ukvarjati z novinarstvom. Kot Otto Grum. Članke, ki jih je lani in letos do aprila objavljaval v Mladini in zagrebškem Poletu, je strnil v knjigo Kosovo - Kri in solze, ki je v srbohrvaščini in na način klasičnih novinarskih poročil ter reportaž razkriva tragične dogodke, ki so daleč od produkcije ene in edine resnice krvoločne okupatorske politike.

Bojan Krajnc

tel: 261-876
263-583
261-985

**RADIO
STUDENT**
UKV stereo 89,3 in 104,3 MHz

RADIO ŠTUDENT

Cesta 27 aprila 31

**WE ARE SILL
THE BEST IN TOWN**

Od letošnjega marca, ko je **Bota ere** prerezal popkovino z ustanoviteljem UK ZSMS in postal neodvisni študentski list, se je naklada z osem tisoč povzpela na zavidljivih petdeset tisoč. Postal je eden najbolj branih časopisov na Kosovu. Že v sredini maja je bila prepovedana 10. številka, v kateri je bil sporen članek Kosovo in Srbija. Dvakrat so jim razmetali redakcijo. Neznanci, pravi gl. on odg. urednik Bajruš Morina, čeprav ve, da so bili policaji.

»V pisarni nimamo ničesar razen pokvarjenih mašin in papirja,« pove Morina, ki mu je kar žal, da ima takšen priimek. Časopis poleg kolporterjev prodajajo tudi novinarji in tako se je v času prodaje prepovedane številke redakcije »Bota ere« skrčila za dva sodelavca, ki so ju obsodili na 60 dni zapora.

»Poiskali smo šest najboljših advokatov v Prištini, med njimi tudi Bajrama Kelmendija, in po petih dneh sta bila naša novinarja že zunaj. Vrhovno sodišče jima je kazen zmanjšalo na petnajst dni in seveda možnost branjenja s svobode,« razlaga Morina, ki je tudi občutil vzdušje na policijski postaji, kjer so ga predvsem »verbalno mučili«. Po tej prepovedani cifri, ki je bila svojevrstna reklama za list,

ZADNJI VLAK ZA PRIŠTINO

Zadnja številka albanskega študentskega lista je bila natisnjena v 50 tisoč izvodih, razprodana pa v dveh urah. Ker je v Prištini nemogoče tiskati v albansčini, naj bi »Bota ere« izhajal v Ljubljani

so izdali še dve.

»V začetku julija, ko je policija napadla Radio in Televizijo, so prišli tudi v našo »Barako« in nam povedali, da se še kdaj pojavimo v redakciji.«

Tako se v »Baraki«, kot pravijo stavbi, v kateri je tudi uredništvo študentskega lista v srbohrvaščini »Novi svet«, niso več pojavili.

»Bota ere« je izhajal dvakrat mesečno v letnem in zimskem semestru. Med petnajstimi sodelavci sta bila v rednem delovnem razmerju le dva: glavni in odgovorni urednik ter urednik kulture. Pri listu, ki je začel izhajati pred dvaindvajsetimi leti, sodelujejo izključno študenti, saj obstaja pravilo, da kdor diplomira, ni več član redakcije. Iz fonda

pri IS Kosova, ki financira vse medije v pokrajini, je študentski list mesečno dobival 40 starih milijard. Od te dotacije je šla polovica za srbski Novi svet, ki ima trenutno 2,5 tisoč naklade. »Sicer pa so bili odnosi med obema redakcijama dobri, saj je bila popolna kontrola in cenzura. Tako smo morali pisati tisto, kar nismo želeli. Vem, da sem bil večkrat podpisan pod kakšnim komentarjem, ki ga nisem ne pisal ne kdaj-

koli prej videl,« pravi Morina, ki je bil lani junija na uredniško mesto postavljen z namenom, da »očisti« redakcijo.

Marca, ko so se »osamosvojili« in pozabili na cenzuro, je šlo z dobrimi odnosi s srbsko redakcijo navzdol, z naklado pa navzgor. Pogosta so bila tudi telefonska opozorila: Pazi, kaj delaš!

Septembra naj bi izšla prva številka v tem semestru. Denar, ki ga imajo na žiro računu v Prištini, jim lahko vzamejo z izgovorom, da ga bodo uporabili v sovražne namene. »Nič zato,« je optimist Morina, »za prvo številko bomo že zbrali sredstva. Naprej pa se ne boji.«

Če jim ne bo uspelo tiskati v Ljubljani, bodo poskusili v Zagrebu. Ilegalno, kot pravijo.

Bojan Krajnc

Fotodokumentacija Dela

NA PRAGU NEMŠKE ZDRUŽITVE

1 2. septembra so v Moskvi podpisali sporazum, ki manj kot leto dni po razpadu komunističnega režima v Nemški demokratični republiki in po julijski združitvi gospodarskega in socialnega sistema obeh Nemčij pomeni zadnji korak k popolni suverenosti združene Nemčije in dokončno definira njen mednarodni status. Helmut Kohl se že lahko veseli, da bo 3. oktobra na praznovanju dokončne nemške združitve v Berlinu osebno pozdravil Thatcherjevo, Busha, Gorbačova in Mitterranda. Dva meseca kasneje pa se z malo sreče na državnih volitvah obeta kanclerju še večje zmagoslavje, saj ima odlične možnosti, da postane prvi voditelj nove nemške države.

V Moskvi so drugi teden septembra potekala vzporedna pogajanja, na katerih je bila osrednja tema združitev obeh Nemčij. Na prvih pogajanjih so zahodnonemški in sovjetski predstavniki po vrsti neskladij končali sporazum o vsoti, ki jo bo morala plačati bonnska vlada za stroške umika sovjetske vojske iz Vzhodne Nemčije. Obe državi sta končno dosegli kompromisno rešitev glede bonnskega svežnja pomoči za

načrtovan umik 370.000 vojakov Rdeče armade iz Nemške demokratične republike. Zvezna republika Nemčija bo namreč Sovjetski zvezi plačala več kot 7 milijard dolarjev za stroške bivanja sovjetske vojske v Nemški demokratični republiki do konca leta 1994.

12. septembra pa so prav tako v Moskvi podpisali dokument, ki pomeni sklenitev procesa t.i. pogovorov 2+4 in napoveduje konec petinštiridesetletne razdeljenosti

nemškega ozemlja. Sporazum, ki so ga podpisali zunanji ministri držav, nekdanjih udeleženk protinacistične koalicije iz 2. svetovne vojne - ZDA, Francije, Velike Britanije in Sovjetske zveze, pomeni uradno ukinitvev povojne pravice zaveznikov nad Nemčijo (v zavezniškem dekretu iz leta 1945 morajonemško združitev odobriti vse štiri zaveznice iz 2. svetovne vojne) in nedvomno dokazuje uravnotežene interese vseh prizadetih strani. Sporazum med drugim natančno določa, da je enotna Nemčija polnopravna članica NATO in da ima lahko do sovjetskega umika na današnjem ozemlju NDR le teritorialne enote, katerih število ne sme presegati 374.000 vojakov. Po umiku sovjetske vojske lahko namesti druge enote, nikakor pa ne jedrskega, kemičnega ali biološkega orožja. Hkrati jo sporazum obvezuje k ukrepom, s katerimi bo morala preprečiti vsakršni poskus ponovnega vzpona nacistične ideologije, podrobnosti sporazuma pa zadevajo tudi zaščito spomenikov žrtvam fašizma. Nedvomno pomembno pa je zagotovilo, s katerim je Poljski zajamčena nedotakljivost njene zahodne meje.

V določenem pogledu je verjetno vsaka od zainteresiranih strani vsaj malo razočarana nad rezultati sklenjenega procesa 2+4 toda zaenkrat so si vse edine, da podpisani sporazum rešuje pglavilna vprašanja o povojnih mejah v Evropi, o poteh evropske integracije in o mednarodnem političnem statusu združene Nemčije. Znatni sedemmesečni politični in diplomatski naporji so končno pripeljali do sklenitve pomembnega državnopravnega sporazuma, ki po besedah zahodnonemškega zunanjega ministra Genscherja, postavlja evropsko varnost na nove temelje, hkrati pa pušča odprta še nekatera vprašanja, kot na primer vprašanje izpolnitve sklenjenih mednarodnih obveznosti z Nemško demokratično republiki. Toda navkljub nekaterim dilemam, ki jim podpisniki novega dokumenta niso našli ustreznih rešitev, prevladuje mnenje, da bo z nemško združitvijo nastala nova, močna država, s stabilnim gospodarstvom in visoko stopnjo demokracije.

Erika Repovž

UKRADENA ROMUNSKA REVOLUCIJA

»Tisti, ki se zavzemajo za demokracijo, sami vendar ne morejo biti demokratični.« (B. Brecht)

Z dvigovanjem železne zavese in z integracijskimi procesi v Evropi, se je na Vzhodu prekinila štiridesetletna tradicija realsocializma, ki je dosegla svoj vrhunec in hkrati brutalni konec na primeru romunskega »znanstvenega socializma«. Toda po znanem, neslavnem koncu vladarske rodbine Ceausescu in zmedeno politično sliko sedanosti, se pred Romunijo odpira negotova politična prihodnost, za katero ni izključeno, da ne bo še bolj krvava, kot so bili lanskoletni decembrski dogodki. Kajti tisti, ki so bili še včeraj heroji revolucije, ker so strmoglavili osvojenega conducatorja in odprli novo stran romunske zgodovine, so se danes znašli v vlogi, ki ji morda niso dovolj dorasli. Ne gre namreč pozabiti, da so skoraj vsi, ki zdaj sestavljajo Fronto narodne rešitve, svoje politične veščine pridobili v šolah starega režima, nekateri celo v njegovih najvišjih krogih.

Mnogi se danes sprašujejo, kaj je bil pravzaprav padec Ceausescujeve diktature, ali državni udar ali revolucija, revolucionarni udar, ljudska vstaja, ali pa samo razpad zavoženega sistema. Niti ni tako pomembno, kako te dogodke natančno poimenujejo, dejstvo je, da Romunija v svoji politični praksi, za razliko od Poljakov in Madžarov na primer, ni doživela nikakršne politične evolucije, ampak revolucionarni preskok brez

pravega razvoja opozicije, kar je revna dota za naglo poroko z demokracijo.

Prve razpoke v delovanju takšnega mehanizma so se pokazale že pred prvimi svobodnimi volitvami maja letos, na katerih je brez presenečenja zmagala Fronta narodne rešitve, po volitvah pa so se te razpoke le še bolj očitno pokazale. Izkazalo se je, da so bila glasna opozorila posameznih članov opozicije takoj po prevratu in ob rojstvu Fronte za narodne

rešitve na mestu, namreč, da le ta vodi državo v novo obliko diktature.

Nezaupanje Romunov v novo vlado iz dneva v dan raste. Na Univerzitetnem trgu v Bukarešti se demonstracije študentov in drugih članov opozicije kar vrstijo. Vedno pogostejše so njihove zahteve po dokazilih, da nova romunska oblast niso predstavniki starega režima, ki so si na obraz nadeli le masko demokracije. Toda zagotovil ni. Nasprotno, Iliescovi javni nastopi in govori so včasih osupljivo podobni tistim, ki so bili svoje čase zaščitni znak conducatorjevega časa. Še bolj zaskrbljujoče pa je, da nova oblast ni prevzela le stare retorike, ampak tudi stare politične metode. Še naprej izvajajo nasilje nad demonstranti, ignorirajo zahteve temišvarске deklaracije in podpirajo različne vrste korupcije.

Ali smo bili res priče »kot stoletje veliki laži«, kot je romunsko revolucijo opisal Michael Castex v svoji knjigi o dogajanju v tej državi? Francoski novinar profesionalno spremlja revolucije po svetu in jih je doživel že veliko, Romunom pa je bila to prva - kako naj bodo torej prepričani, da jih komunisti niso preprosto potegnili? In tudi če so jih, kaj drugega bi sploh lahko pričakovali? Štirideset let tam ni bilo drugega kot komunizem. Edini torej, ki so lahko nadomestili komuniste, so bili (bivši) komunisti sami. Kot da bi bili Romuni v tem tako edinstveni?! Erika Repovž

Fotodokumentacija Dela

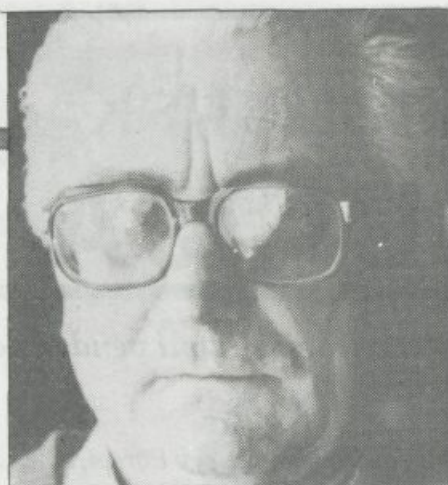

HRVAŠKA

Poleg obiska pri Bushu je pomembna tudi Tudjmanova »kirurška« vloga pri povezovanju hrvaškega narodnega telesa v diaspori. Po nekaterih podatkih živi na ameriškem kontinentu kar tretjina hrvaškega naroda. Tudjman je spoznal velike potenciale izseljencev, pa tudi nasprotja, ki obstajajo znotraj ameriškega Hrvatstva. Najmočnejša in najštevilnejša je najstarejša hrvaška emigrantska organizacija Hrvaška bratska skupnost, ki šteje 100.000 članov, s sedežem v Pittsburghu. Poleg zahvale za finančno pomoč na volitvah je dr. Tudjman emigrantom vročil tudi povabilo za vrnitev v domovino, ki je lahko kapitalne oblike. Edini hrvaški kontingent, ki ga Tudjman še ni obiskal, so Hrvati v Avstraliji, ki tvorijo močno narodno skupnost.

Tudjman pa se je na svoji turneji posvečal tudi gospodarskim vprašanjem. Tako je v številnih pogovorih z gospodarstveniki in politiki poudarjal, da vidi prihodnost Hrvaške kot suverene države. Dejal je, da načeloma podpira reforme premiera Markovića, ki ga ameriški poslovneži in senatorji ne pozabljajo tako hitro, da pa njegov program prinaša nekatere nezaželene učinke. Po prvih ocenah pa je Tudjman požel med ameriškimi poslovneži določeno mero kredibilnosti, kar pa še ne pomeni, da so s tem vrata za tuji kapital resnično odprta. Nekaterih stvari, med katere sodi prihodnost Jugoslavije, ki zmanjšujejo interes ameriškega kapitala, kljub elegantnosti in vljudnosti dr. Tudjmana ni moč predvideti.

Seveda pa Tudjmanov obisk ne bi bil tako uspešen, če ne bi levjega deleža opravila njegova predhodnica: premier Josip Manolić, zunanji minister Zdravko Mršić in nazadnje še kardinal Kuharić. Hrvaškega zunanjega ministra Mršića so avgusta sprejeli z medlim pričakovanjem, Ameriko pa je pustil »očarano«. Eden izmed prvakov Svetovnega židovskega kongresa je zanj dejal, da je pravo skrivno orožje Hrvatov. Mršić je sogovornike navdušil s pazljivim izbrušenim diplomatskim nastopom, vljudnostjo, ki spoznava novo in veliko tržišče. Nasprotno pa je vsak nastop Prlje bučen in

Le malokdo je pričakoval, da bo rezultat enajstdnevne turneje predsednika Republike Hrvaške Franje Tudjmana po Združenih državah Amerike in Kanadi tako uspešen. Uspelo mu je to, kar poskuša srbski zunanji minister Prlja s pomočjo močnega prosrbskega lobija v Kongresu vsaj leto dni, nedavno pa je slovenski vladni delegaciji s premierom Peterletom in šefom diplomacije Ruplom, spodletelo. To je kratek in vljudnosten pogovor z ameriškimi predsednikom Bushem.

agitpropovski, s katerim skuša vendarle prepričati Washington o zgodovinski demokratični misiji Slobodana Miloševića. Na tako pripravljeno preprogo Tudjmanove ni bilo težko stopiti.

Še en pomemben moment Tudjmanove poti gre poudariti: to so stiki z ameriškimi Židi in predstavniki Svetovnega židovskega kongresa. Če jih je avgustovski obisk ministra Mršića pustil zadovoljne, pa jih dogodki na Hrvaškem skrbijo. Gre za zagrebško evforijo, v kateri politično nepremišljeno spreminjajo imena ulic. Zato ni nič čudnega, da je Tudjman opozarjal iz Amerike zagrebškega župana Buzančiča, naj se ne igra z ognjem in dopovedoval Židom, da je vse skupaj

ZDA

pomota. Verjetno pa spreminjanje Trga žrtev fašizma v Trg hrvaških vladarjev, med katere sodi tudi Pavelić, ne vzbuja velikih simpatij med Židi.

ključno vlogo v povezovanju ZDA z Balkanom, kamor (žal) sodimo tudi mi, ima senator Dole. Ta je nenazadnje tudi izposloval Tudjmanov obisk pri Bushu. Očitno je senatorja Dola grenka kosovska izkušnja izučila, da je Hrvaška in nje prvak v tem trenutku edina politična sila v Jugoslaviji, s katero se splača pogovarjati. Tak pogovor pa pomeni tudi to, da je Hrvaška na pravi poti pri priznavanju mednarodne subjektivitete. Tudjman pa je s tem dobil v roke močno orožje v obračunu z Miloševićem. Ni treba posebej poudarjati, da mu je Tudjman s tem odvezel poslednjega aduta. Lov za legitimnostjo državne represije na Kosovu po Ameriki bi bil brezuspešen.

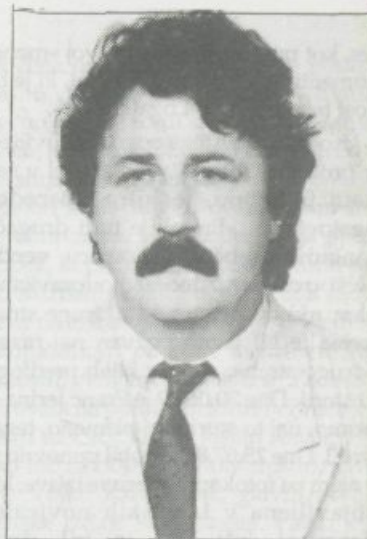
Pametno, koristno in dobro. Tako bi lahko na kratko ovrednotili Tudjmanovo popotovanje po Ameriki, s katerim je Hrvaška naredila pomemben korak v svetovni promociji. Korak, ki ga ofenzivna Srbija in defenzivna Slovenija ne bosta še dolgo napravili. Za to je potrebno poleg srbske samozavesti in slovenske bogaboječnosti tudi nekaj hrvaške diplomatske izurjenosti...

Vedran Matić

Živiljenjska in poklicna usoda 45-letnega Viktorja Premka je tipična za slovenskega malega človeka, ki ga je režim politične topoglavosti in samovšečnosti mlel v svojih birokratskih in skorumpiranih kolesjih. Premk, sicer mojster v kuhinji (v prostem času pa kipar - samouk), se je proti svoji volji znašel v političnem kotlu, v katerem je moč argumenta izgubljala, argument moči pa dobival. Izkusil je pota marsikaterega delavca, ki je šel skozi SODIŠČA ZDRUŽENEGA DELA - »legalnega« štita političnih veljakov in pri tem okusil grenkobo izigranosti, naslajanja nadmoči nad malim človekom. In izigrali so ga predvsem ljudje, ki ga niso zaščitili pred zlorabljanjem ustavnosti in zakonitosti, pač pa jim je zakonodaja služila za uveljavljanje farsičnih političnih procesov.

In kaj je Premk storil? Nič drugega kot to, da je dosledno upošteval red in disciplino pri delu svojih podrejenih, enako doslednost zahteval tudi od svojih nadrejenih. Povsod pa je naletel na ljudi, ki so red, tudi pravni, izigrali. Ker je bil brez-kompromisen, je bil konflikt neizbežen, to pa predvsem takrat, ko je v svojem delokrogu ugotovil nezakonito poslovanje že pri najosnovnejših stvareh (ni bilo normativov - brez t.i. TG-8 obrazca ni bilo možno kontrolirati porabe materiala in zalog, blagajne so poslovale brez kontrolnih trakov, odtujitev družbenih sredstev in drobnega inventarja, zasebne zabave na račun družbenih sredstev, potvarjanje zaključnih računov, potrjevanje zapisnikov, s tem pa sklepov »samoupravnih« organov, ki so odločali v prid skorumpiranih vodstev, nespoštovanj varstva pri delu, sanitarno-higienskih predpisov, predvsem pa izigravanje ZZD in ZDR, vključno s prepovedjo delavcu do volitev znotraj Do itd...itd...

Prav taka vodstva so imela idealno podporo v raznih inšpekcijskih službah, družbenih pravobranilcih, sodiščih in njihovih zunanjih sodelavcih, občinskih in republiških organih (tipična vloga sindikata in njenega satelitskega aparata s pravno pomočjo za delavce - »ala Premk«) nad vsem tem pa »skrbno« nadzorovala delo svojih »samoupravljalcev« vodstev CK, občinske konference ZK - v začetni fazi v podjetjih OO ZK pod taktirko direktorjev in njihovih marionet.

Prav iz zgoraj povedanega so bile Premku kratene najosnovnejše dolžnosti in pravice, šikanirali so ga s pomočjo »samoupravnega aparata«. Ker je verjel v veljavno zakonodajo, je zahteval zaščito, ob tem pa skrbno zbiral materialne dokaze, saj je smatral za načelo pravne reda; Qvod non est is aetis, non est ist mundo. Toda politični aparat je sistematično delal na tem, da dokazi ne ugledajo belega dne. Nasprotno: proti tistim, ki so v »montiranih« procesih dokazovali svoje trditve z argumenti, so jim enostavno odvzeli pravico do dela, ki jim je z ustavo določena. Že 1973. leta je spoznal, da sodniški mlini »meljejo« počasi, predvsem pa v smer zaščite

vodstvenih struktur. Obrnil se je na ZK (republiške in zvezne organe), Rep. in Zvezne KONGRESE (ZK in Sindikata). Temu pravimo, odprl je vrata od Poncija do Pilata, vendar o tem kasneje.

ZK je zaupal vse do letošnjega marca, ko ga je opozorila, če že oznanja lopove, potem naj to ne bodo komunisti. Ko si je oblast privoščila SDV-jevskih recept, je pomoč iskal pri logaškem pododboru, vendar njegovega primera ni hotel sprejeti (t.i. Bavčarjev pododbor). Kasneje bomo videli, zakaj.

Občinska konferenca SZDL - Logatec je 27. junija 1989 ob 20. uri v sejni dvorani Matične knjižnice Logatec pod vodstvom predsednika OK SZDL Franceta Jerina, dipl. pravnika, organizirala pogovor o varstvu človekovih pravic v Sloveniji in Jugoslaviji.

Profesor dr. Ljubo Bavcon je predstavil delo Sveta za varstvo človekovih pravic pri predsedstvu RK SZDL Slovenije. Tega pogovora se je udeležil tudi Premk in še štirje iz procesa 13-tih občanov. Premk je prof. dr. Ljubo Bavconu zastavil šest pisanih vprašanj kot četrto z naslednjo vsebino: Ali ste morda seznanjeni s tajnim neresničnim poročilom o skonstruiranih političnih sodnih procesih zoper (13) občanov RS, pred SODIŠČEM ZDRUŽENEGA DELA v Ljubljani, o katerem so predsedstvu CK-ZKJ dne 19.03.87 sestavile neresnično poročilo komisije za vlogo in pritožbe pri CK ZKS, Skupščine SRS in Republiškega sveta Zveze Sindikatov SRS?

Premk seveda odgovora ni dobil, kajti šesto vprašanje se je glasilo: Ali veste, da komisija za vloge in pritožbe, ko prejme vlogo občana o kršitvi človekovih pravic, ne postopajo v skladu s poslovníkom komisij za vloge in pritožbe Skup. SRS, to je člena 192, in o nezakoniti in proti pravni sodni odločbi ne obvestijo Skup. SRS in Izvršni svet SRS, ter se sklicujejo, da je zadeva pravnomočno končana. Seveda je bil prof. dr. Ljubo Bavcon s temi šestimi vprašanji potisnjen v »kot«. V nadaljevanju tudi ni govoril resnice, ko je avditoriju za zgled humanosti Sod. zdr. dela ponudil primer »luških delavcev« v Koprju. Končno je le priznal: Menda je

res, kot pravite, Premk, ta svoj »menda« pa komentiral z Vojkom Volkom, ki je bil tudi gost tega večera v Logatcu.

Ko je voditelj tega pogovora uvidel, da se je prof. dr. Ljubo Bavcon znašel v neprijetnem položaju, je hitro posredoval z ugotovitvijo: »Premk je tudi drugače zelo zanimiva osebnost v Logatcu, vendar kot bivši »pravobranilec« samoupravljanja poznam njegov primer še z druge strani«. F. Jerina je bil javno pozvan naj razgrne to »drugo stran«, vendar kljub predlogu tega ni storil. Dne 30.06.89 je Franc Jerina sprejel pismo, naj to stori vsaj pismeno, tega pa ni storil. Dne 25.07.89 je dobil ponovno pismo, v njem pa fotokopije njegove izjave, ki je bila objavljena v Logaških novicah pred desetimi leti, ko je bil družbeni pravobranilec. Pisal sem mu, naj se zamisli nad njegovo izjavo, vendar odgovora Premk še do danes ni prejel, kar se odraža tudi iz vlog na OK - ZKS Logatec in CK ZKS.

Premk ni sam, saj je njemu podobnih veliko. Skupaj ustanavljajo Odbor za varstvo delavskih pravic, katerega cilj je predlagati parlamentu RS, da sprejme zakon, s tem pa obnovo postopkov pri SDZ in z njo preklic in izbris pečata slabega delavca, ki so ga nam neupravičeno obesili v času uveljavljanja ZZD.

Iz memoranduma št. 1 z dne 10.12.89, ki je bil posredovan Skupščini SR Slovenije in Skup. občinam Lj. Vič-Rudnik, Šiška, Center, Bežigrad, Moste-Polje, takratni slovenski opoziciji in Društvu slovenskih pisateljev v odločanje oziroma razmišljanje o zlorabah prava in politike: delegati naj zardevajo nad zločini pravosodja in politike v montiranih političnih procesih v Sloveniji. Odgovorni so za demaskiranje in detabuiziranje falsificiranega, tajnega državno-partijskega poročila z dne 19.03.87 o prikrivanju političnih procesov v Sloveniji. V nadaljevanju v imenu »male Jugoslavije« sprašuje gornje naslove, ali delegati res ne bodo nikoli seznanjeni o brutalnem kršenju človekovih pravic in prikrivanju montiranih političnih procesov v Sloveniji iz naslova delovnih razmerij.

Montirani politični sodni procesi v Sloveniji so pravni feniksi (citiramo zadnjo stran memoranduma št. 1, ki obsega 25 gosto tipkanih strani): kakor hitro stari zgori, se iz pepela dvigne novi. Memorandum št. 1 se končuje kot memorandum resnice o zlorabah prava v bavconiado, največjo bavconiado Ljuba Bavcona, ki jo je izrekel predlansko leto na dvorcu Zemono pri Vipavi.

Poslušalstvo s pesnikom Cirilom Zlobcem mu je čvrsto, spontano in viharno ploskalo, ko je dejal: »V Sloveniji imamo najboljše državno vodstvo v zadnjih štiridesetih letih.« Apokaliptični konjeniki kartela iz Ljubljane ne bodo sami nikoli razhajali. Iz sedla jih je treba vreči, demistificirati in kaznovati.

Prisluhnite torej Premkovi zgodbi, ki je podkrepljena z dokumentiranim gradivom. Obsega dobo 22 let, kolikor že živi v Logatcu. Od takrat pa nastajajo problemi, opisani v Dossieru Premku. Od vsega začetka se namreč zaveda, da se proti neformalni politiki in pritiskom lahko bori le javno in argumentirano.

LJUBLJANSKI SAP

Po služenju JNA sem delal v hotelu »Celeia« v Celju, od 25.04.66 do 30.04.68. Ker sem stanoval v samem hotelu, sem z veseljem sprejel ponujeno delovno mesto »šefa« kuhinje v odprti restavraciji SAP-Ljubljana, saj so mi ponudili tudi stanovanje. Odločbo o del. mestu sem dobil še pred zaposlitvijo pri SAP-u, zato nisem dvomil, da ne bi bilo stanovanja, saj so bili seznanjeni, da je to pogoj za pričetek dela 01.05.68.

Dan pred prvim majem sem tako prispel v Ljubljano, kjer sem bil presenečen nad ugotovitvijo, da stanovanja ni. Lahko si samo predstavljate, kako je bilo meni in družini z majhno punčko (11.12.66 se mi je rodila hči). Predvsem lastni iznajdljivosti in na priporočilo mojega predpostavljenega pri SAP-u sem dobil sobo za en teden pri neki »oficirski« družini, saj mi je bilo zagotovljeno s strani SAP-a, da bodo uredili zadevo s stanovanjem. Bivanje v »turistični« sobi naj bi plačalo podjetje - tako mi je bilo zagotovljeno. Namesto en teden sem bival v »turistični« sobi šest tednov, plačal sem seveda sam (žena ni bila zaposlena). Končno sem bil poklican na upravo, kjer so mi predlagali, naj bi šel z družino začasno stanovat v Logatec, kjer imajo tudi obrat KR PAN. Začasno so mi dali na razpolago sobo in kuhinjo z lesenim balkonom, stranišče je bilo skupno, do jeseni istega leta. Tu so stanovali tudi zaposleni iz »Krpna«. Sam sem se vozil v službo v Ljubljano, kajti prepričan sem bil, da bom šel do zime stanovat nazaj v Ljubljano. Niti slučajno se mi ni sanjalo, da bo »začasno« bivanje v tem stanovanju trajalo dobrih devet let. Tudi pomislil nisem nikoli, da bi se zaposlil v Krpanu, saj sem imel v Ljubljani več možnosti za izpopolnjevanje v kuharski stroki izven delovnega časa.

Z mojim prihodom v rest. SAP se je izredno povečal promet, kolektiv kot v celoti pa se je zelo trudil, da je vedno zadovoljil goste, kar so nam že takrat priznavali sami gosti in pa seveda vodstvo. Vendar so se kmalu začele težave, predvsem od takrat, ko sem začel opozarjati na nepravilno poslovanje. Kuhinja ni imela normativov, ni bila vodena evidenca (TG-8), s tem pa tudi poraba materiala ne. S prostega trga so začeli ponovno dobavljati (pred mojim prihodom je bila to uveljavljena praksa, potem pa so stvar malo zavrli zaradi moje navzočnosti, ker me niso »poznali«) na črno zaklano živino, ki ni bila veterinarsko pregledana. Šefi so tudi pošiljali svoje dobavitelje v obrat. Cena blaga je bila dosti višja, kot če bi ga nabavljali v družbenem sektorju, pa tudi količinsko so hoteli imeti izkaz višji. Od vodilnih sem zahteval, naj preprečijo takšno poslovanje, saj sem kot vodja kuhinje navsezadnje odgovarjal za pošteno poslovanje in zdravo prehrano. Ker se stvari niso urejale, sem ukrepal tako, da sem obvestil svoje predpostavljene, da bom poklical veterinarsko, tržno in sanitarno inšpekcijo, kar se je tudi zgodilo.

Menzi SAP je bilo tako odvzeto (zaplenjeno) okrog 450 kg mesa. Če so hoteli nadaljevati s takim početjem, je bilo treba Premka onemogočiti, vendar so to napravili na res izvršten način. Ob poletni sezoni (Sap je imel tudi počitniški dom v Volpariji pri Savudriji), so poslali Premka na sezonsko delo z utemeljitvijo, da je kot strokovnjak potreben na morju. Odločbe so mi izstavljali za delovno mesto šefa kuhinje VKV, čeprav po izobrazbi to nisem bil, a sem z delom dokazoval svoje znanje. To se je dogajalo vse do l. 1972. Ko me ni bilo v menzi, so pridno klali živino in služili denar. Inšpekcijske službe so vedele za vse, saj so bili računi izstavljeni od takih ljudi, ki so stanovali v blokkih in s prirejo mesa in drugih poljščin niso imeli nič skupnega. Šverc-komerc je bil popoln.

Premka kljub podtikanjem niso ustavili: začeli so ščuvati ljudi proti meni in ena od takih je bila Ivanka Žigon, sicer odlična kuharica, pred menoj celo šefinja iste kuhinje, kasneje pa je imela velike težave s seboj. Vztrajno je širila laži o meni, delala spletke v kuhinji. Na vse to sem jo sprva ustno opozoril, ker pa to ni zaleglo, sem ji poslal še pismo s priporočilom, naj že končno neha spletkariti. V času bolniške je odgovorila, da je to pismo odstopila v obravnavo upravi gostinstva in turizma v nadaljno presojo. In res. Kmalu sem dobil

pismo, odposlano iz Beograda, t.i. »grozljivo pismo«, v katerem so mi avtorji dali vedeti, da sem »omladinski delikvent«, »da nemam baš prošlost« in če ne bom z opravičilom umaknil zahteve, se lahko zgodi, da bo »čitav primer razjašnjen u Ljubljanskem dnevniku«, da se opravičim kolektivu zaradi svojih ugotovitev o poslovanju in še bi lahko našteval. Jasno je, da sem zaradi čiste vesti vse predal advokatinji in z mojo pomočjo je ugotovila, da za tem pismom stoji vodstvo SAP-a in svak Žigonove, ki je služboval v Beogradu pri Zveznem sekretariatu za notranje zadeve. Ko smo to predočili Žigonovi, se je le-ta pismeno opravičila. V tistem času je bila naša predpostavljena Milena Martini, ki je v moji odsotnosti odredila, naj se PVC-posoda, kjer se je servirala termično obdelana hrana, očisti in namoči z raztopino varenkine. Zaradi takega početja in ljubimkanja s svojimi šefi, je bila zaščitena kot severni medved na tečaju. Nemogoče je vse napisati, saj obstaja evidenca kronološko vodenih postopkov, zoper Premka in Borisa Jančigaja, ki je bil ekonom v našem obratu in je želel delati samo pošteno. Prehodno so računali, da se ga bodo z mojo pomočjo rešili in ko so spoznali mojo trdno voljo, da preprečim nepošteno poslovanje, so se pričele zoper mene organizirane akcije. Leta 1973 sem dobil ustno direktivo, da moram s 1.3. nastopiti na novem delovnem mestu kuharja v gostišču KRIŠTOF v Logatcu, torej se ne bo treba voziti v Ljubljano in s tem odpade strošek prevoza. Ker nisem dobil odločbe, se tudi pritožiti nisem mogel, pa tudi delati nisem smel, tako da sem hodil v službo samo sedet. Nato res dobim odločbo, na kateri je pisalo, da me razporejajo na delovno mesto št. 33 KV kuhar, ki pa je prosto v skladu s takratno veljavno zakonodajo, sem ugotovil, daje to delovno mesto sistematično v obratu »Krpan«. Zaradi vsesplošne gonje in evforije, ki se je spletala okoli mene, so po Logatcu začeli širiti laži o meni, vrstila so se podtikanja. V končni fazi sem ugotovil, da gostišče Krištof sploh ni zakonsko opredeljeno v samoupravnih aktih, kar je vodilo vodstvo SAP-a in upravo gost. in turizma k temu, da me je onemogočalo pri nadaljnjem odkrivanju. Ponudila se jim je idealna priložnost v imenu občinskih mož Skupščine občine Logatec, saj naj bi bil SAP eden od nosilcev gostinske in turistične dejavnosti v občini. Da ne govorim o »žurkah«, ki so jih prirejali v Krpanu ob sodelovanju logaške politične delegacije dolgo v noč. Odločitev je padla. Delovno

razmerje mi je prenehalo 15. 3. 1973, žena pa mi je rodila sina 9.4.1973. Tako sem ostal brez dohodkov (sklep realiziran brez samoupravnih organov). Na Zavodu za zaposlovanje v Ljubljani, je komisija ugotovila, da ni krivda moja, in zato sem bil upravičen do nadomestila, to pa je pomenilo, da sem bil šikaniran na celi črti. Obenem pa so mi tudi svetovali, naj grem na sindikat v pravno pisarno in jim predam pravkar prejeto odločbo - sklep, ker je bila le-ta podlaga za uspešen izid predloga na sodišču. Odločbe, ki sem jo predal Alojzu Poljanšku, akdvokatu sindikata, nisem videl nikoli več.

Tožba je bila vložena na občinsko sodišče v Ljubljani, katerega predsednik je bil Jože Baloh. Po mojih večkratnih intervencijah zaradi zavlačevanja na sodišču, je do obravnave vseeno prišlo. Na njej pa ni bilo Poljanška, ampak je poslal svojo namestnico Lipužičevo, ki ni imela pojma o moji zadevi, pa tudi sicer se ji je zelo mudilo z obravnave. Takrat so že delovale zveze in zvezice. Na sodišču sem dal izjavo (pred pričami - poslušalci), katere bistvo so spustili pri protokoliranju. Poljanšek je hudičevu dobro vedel, da imam prav, zato sem bil izigran, in se je elegantno rešil, oziroma umaknil z obravnave tako, da ga ni bilo. Na glavni obravnavi sem zahteval, naj se moja izjava smiselno popravi, predsednica senata Tatjana Batič-Poženel pa mi je odvrnila, da zapisnika ne bo popravila in da ji je predsednik Baloh naročil, naj se oglašim pri njemu. To pa je pomenilo, da postopek vodi Baloh in ne sodnica, kar je protizakonito. Do srečanja z Balohom ni prišlo in do naslednje obravnave je preteklo 972 dni, kar je enormna prekoračitev zakonskega roka. Po takratnem zakonu (ZZP) naj bi od ene razprave do druge preteklo 8 dni. Podal sem tudi predlog na Ustavno sodišče SRS, oziroma v preizkus SSA, saj sem smatral, da niso v skladu s takrat veljavno zakonodajo. Zaradi zavlačevanja postopka na sodišču so odgovorili, da resnično niso v skladu z zakonodajo, vendar pa ne morejo odločiti, ker je rok potekel. Zasluge za to imata Jože Baloh in Alojz Poljanšek. Zaradi vsega tega sem začel pisati na naslove političnih forumov, pa tudi na kabinet maršala Tita. Iz kabineta sem dobil štiri odgovore, da se zadeva mora razčistiti tam, kjer se je začela, torej v republikli. Obvestili so skupščino SRS, komisjo za vloge in pritožbe. Le-ti so jo odstopili v nadaljno presojo občini Logatec. Krog je bil tako zaključen. Medtem sem redno dobival nadomestilo, zadeva ni bila

zaključena in kljub sporu sem se poskušal zaposliti. Redno sem se javljal dvakrat mesečno na Zavodu za zaposlovanje v Logatcu, ki ga je vodil Tomo Kobasič. Za vse je bila služba, le za mene ne. Ker pa predsednik Baloh kljub novim dokazom ni hotel nove obravnave, sem zoper njega sprožil postopek, ki pa ni nikoli stekel. Moral pa bi že po službeni dolžnosti, saj je bila zadeva oddana na tožilstvo v Ljubljani. O njem sem trdil marsikaj, pa tudi argumentirano dokazoval, vendar brez uspeha. Zadeva pa ni mirovala na političnih formih. Prišlo je do srečanja na CK ZKS pri Jožetu Kavčiču (dal zeleno luč za objavo v Komunistu), sprejel nas je Vojko Krivokapič, glavni urednik slovenske izdaje Komusnista. Prišlo je do objave. Vsa stvar se je pričela publicirati. V Nedeljskem dnevniku so nas v obširnem članku prikazovali kot »nergače«. Od našega odgovora Nedeljskemu dnevniku pa niso objavili s pripisom, če objavijo naš prispevek, kot bi hoteli kalno vodo zbitriti z dolivanjem gnojnice.

Stvari so se začele zapletati. Krivokapič in Kavčič sta mi zagotovila, da je vse urejeno v Logatcu in naj se zglašim pri predsedniku občine Vinku Haložanu, ki je bil tudi v.d. direktorja Valkartona v Logatcu. Ob dogovorjenem dnevu sem ga več kot dve uri čakal v njegovi pisarni, v kateri se je skrival pred menoj. Kot danes vem, mi ni hotel pomagati, pa čeprav je obstajal dogovor. Kasneje je pletel mreže po raznih političnih forumih - pa tudi sodišča se ni ognil, saj je imel in še vedno ima dobre zveze, ki jih zna dobro vnovčiti (sodnik Plut in logaško-vrhniški porotniki). Pisalo se je leto 1974: moja zadeva se ni premaknila, pa tudi službe ni bilo zame. V tistem času sem začel občasno sodelovati s skupščinsko restavracijo SRS. Tomo Kobasič mi pove, naj se zglašim v Hotelu Slon, ker tam rabijo kuharja. Res so rabili delovno silo, vendar ne v kuhinji, temveč v slaščičarni. Tako sem se zaposlil kot slaščičar, čeprav to nisem bil. Želel sem si pridobiti znanje, pa tudi samega dela sem se veselil. S tem sem, razumljivo, zgubil pravico do nadomestila. V Slonu pa tudi nisem bil sprejet, ker naj ne bi pozitivno opravil poskusnega roka dveh mesecev. Dejansko pa je bila vsa stvar spretno zrežirana s pomočjo Antona Strajnarja in Kobasiča. Tako nisem imel pravice do novega nadomestila, ker sem se medtem zaposlil. Tomo Kobasič bi me moral po službeni dolžnosti poučiti, da se mi poskusna doba šteje v pokojninsko dobo, pa tudi prijavil je ni. Tako sem bil dvojno izigran s

strani Kobasiča. Vedeti pa moramo, zakaj tako. Kot sem povedal, je iz republike prišlo, naj se moj primer reši. V občini pa je v takratnem času delovala komisija za vloge in pritožbe: Anton Nartnik, predsednik; Jože Bizjak, namestnik predsednika; Rudi Ciglarič, str., Rudi Vidrih in Anton Truden. Prav ta komisija je v svoje mandatnem obdobju 1974-1978 tvorila jedro ilegalne gonje zoper mene. V tem obdobju je bil predsednik logaške občine Dušan de Gleria. Odvzet mi je bil tudi potni list, ker stroški sodniške prakse niso bili plačani, nalog pa je izdal Alojz Sajevec, danes direktor KLI Logatec.

Jedro načrta pa je bilo izvedeno pred tem obdobjem, saj sem omenil, da je bil predsednik občine Vinko Haložan, njegov namestnik, danes že pokojni Dušan Tollazzi, to je moj sosed. V sam krog so se vključevali novi člani, vsi so bili »preverjeni« kadri. Ne bom opisoval licemerniškega hlinjenja takratnega občinskega vodstva republiškem, saj je bila od tega odvisna nadaljna usoda njihovega sorodstva pri kadrovanju. Za vse seveda obstaja dokumentacija. Dne 13. 4. 1976 je prav ta komisija obvestila republiške organe, naj si iščem zaposlitev, ker naj bi ne imel nobenih pravnih možnosti za nadaljevanje delov-

nega spora s SAP-om, kar ponovno pomeni, da se je v sam spor pomešala volja političnih veljakov, ki so odločali v imenu zakona. V času mandata Vinka Haložana so se vršili name močni pritiski. Ko so 18. 6. 1973 objavili - samo delno - o kraji denarja v Krpanu, sem bil deležen istega večera fizičnega napada (bil ob dva zoba) od moža prizadete, ki je bil v tistem času delavec UJV Logatec. Tudi 6. 12. 1973 je nekdo štartal v temi z ugasnjenimi lučmi na avtomobilu na mene ter samo prisebnosti in fizični kondiciji se imam zahvaliti, da sem se ognil montirani nesreči. Vse je to je bilo prijavljeno tudi načelniku UJV za SRS Winklerju in sindikatu. 13. 4. 1975 sem o tem pisal SAP-u, 17. 4. 1975 Francu Šetincu, da ne govorim o Vinku Hafnerju, Sergeju Kraigherju, Dolancu... Sekretar OK ZK je bil Milan Pekarovič, ki je vse vedel, pa ni ukrepal, kar je razvidno tudi iz dopisa sekretarju OO pri SAP-u Miroslavu Gerani. Vedeti moramo tudi, da sta imela sodnika pri rednem sodišču v Ljubljani Pajk in Maruša de Gleria (snaha Dušana de Glerie) nalogo, da se zavrne zahtevek zoper predsednika sodišča Jožeta Baloha, ki je kasneje postal predsednik sodišča združenega dela (to je še danes). Ključni položaji so se menjali, s tem pa so brisali sledi za seboj. Od 1978 do 1982 so bili

člani komisije za prošnje in pritožbe v Logatcu Ernest Galjot, Zdenko Leskovec, Ivica Brenčič, Anton Truden, Anton Nartnik in Nada Rupnik. Zakaj to pripovedujem? Ker cirkus seže mnogo globlje, kot je videti na prvi pogled. Jedro vsega se kaže v povezanosti različnih služb, ki so se bratile v skupnem cilju: onemogočiti Premka. Za vsem stoji takratno občinsko logaško vodstvo ob pomoči UNZ in SDV. Milan Pekarovič, kot bivši sekretar OK ZK Logatec in izvršnik SO Logatec, je vedel in sodeloval v pregonih zoper mene, danes pa je zaposlen na RSNZ (oddelek SDV) in je nadrejen Zdenku Leskovcu, nekdanjemu članu občinske komisije za pritožbe. Nadrejen je tudi Tonetu Knafeljcu (SDV Postojna, zdaj dela v Novi Gorici), ta služba mi je s svojimi sodelavci »tlakovala trnovo pot« v prikritih sodelovanjih z drugimi službami, vse v imenu »samoupravljanja«. Kasneje bomo videli kako. Rad bi omenil samo nekaj bistvenih stvari, ki so se dogajale še kar naprej, vendar še bolj potuhnjeno. Službo sem sicer dobil, vendar sem bil deležen nenehnih pritiskov. Od mene je vodstvo nenehno zahtevalo red in disciplino, sami pa se tega nismo držali.

D O S S I E R P R E M K

Foto: Tomi Drozg

ZADNJIČ JE V TEJ RUBRIKI IZ-PADEL PRVI NASLOV, T.J. ALI BO UNIVERZA RES DOBILA NOVEGA TAJNIKA IN V TEJ ŠTEVILKI ODGOVARJAMO:

Da, dobila ga je. O tem govori Leonardo da Peclari v svojem članku o seji univerzitetnega sveta. V članku ni zaslediti poročil naših ljubih prorektorjev, poročil, ki so se bojda znašla pri članih univerzitetnega sveta šele tik pred sejo. Samo ugibamo lahko, zakaj ne prej. Lahko bi rekli, če smo že študentje nikakvi, so prorektorji še bolj. Svetle izjeme? Mogoče, če jo uspete najti. Voila.

HOPLA

BREZ BESED. IN REKTORJEVO POROČILO? ŠKODA PAPIRJA.

Sicer pa je Univerza na zadnji seji spremenila ime iz Edvarda Kardelja v samo Univerzo v Ljubljani. Božja previdnost je rešila Primoža Trubarja te sramote, da bi se še vedno tako kardeljanska (vsak drugi dan nova pravila študija) in sploh provincialna Univerza imenovala po tako velikem možu, kot je bil on (četudi je bil protestant, je nekaj naredil za Slovence. Se pravi, da vsak dober Slovenec ni nujno tudi katolik).

HOPLA

V PRISILNI UPRAVI ŠTUDENTSKEGA CENTRA SO POGRUNTALI NOVI STATUS ŠTUDENTA - ŠTUDENT ŠPICELJ.

Ob tem, da se govori, koliko kontrol bo v naslednjih in kako bodo vsi švercerji leteli ven, me zanima, kaj bodo na prisilni upravi naredili za to, da bodo tisti študentje, ki se vozijo v oplih, mercedesih in sploh vseh avtomobilih, mlajših od petih let (takrat se cena prepolovi), leteli iz nasel-

ja. Taki namreč ne spadajo v socialno ogrožen sloj študentov, ki naj bi bival v naselju.

Če v prisilni upravi ne znajo drugega kot to, da bodo poostriili kontrolo nad študenti, niso nič boljši od bivšega direktorja Miklavca, pa četudi bodo oddali in prodali pol naselja. Problem bodo rešili le z gradnjo domov in zamenjavo kadra v upravi, če pa se bodo stanovalcev res lotili, bo spet, oprostite, sranje. Še pod komunisti ni bilo takih represivnih ukrepov: obiski z osebimi izkaznicami, policijske kontrole (pod komunisti v študentsko naselje policija ni imela vstopa)...Vse to so seveda le govornice, toda če je v njih le delček resnice ... bomo organizirali KOS (kontraobveščevalno) s sedežem na Tribuni.

HOPLA

IN ŠE OBVESTILO O NATEČAJU ZA MISS INDEX YU:

ZVEZA ŠTUDENTOV IZ NOVEGA SADA ORGANIZIRA NATEČAJ ZA MISS INDEX YU. NA NATEČAJ SE LAHKO PRIJAVIJO ŠTUDENTKE IZ CELE YUGE.

DVE FOTOGRAFIJI, PODATKE O SEBI (višina, barva oči, biografija) IN SVOJ NASLOV POSLJITE NA NASLOV:

SAVEZ STUDENATA UNIVERZITETA U NOVOM SADU
(za miss index YU)
dr. Vase Savića 3a
21000 NOVI SAD

Najlepše študentke (20 kom) čakajo dnevi bivanja v bojda najlepšem yu mestu, Novem Sadu. Tam jih bodo oblekli in poslikali za posebno števeko barvnega časopisa MISS INDEX YU. Vse udeleženske dobijo kolekcijo kozmetičnih preparatov in garderobo, pet najboljših pa čaka potovanje v tujino in dragocena darila.

ŠTUDENTKE LJUBLJANSKE

UNIVERZE, POKAŽITE, DA NISTE SAMO LEPE BABNICE, AMPAK TUDI DOVOLJ DRZNE. PRIJAVITE SE NA NATEČAJ DO 20. OKTOBRA IN ZMAGAJTE. TRIBUNA BO TISTE, KI BODO PRIŠLE V OŽJI IZBOR, SPREMLJALA V NOVI SAD IN JIH ZA NAGRADO INTERVJUVALA. VSE DOBITE TUDI POLJUB OD VAŠEGA

ZOLTANA, ki še ni za med staro šaro.

HOPLA

S SEJE PREDSEDSTVA

V sredo, 26. septembra je bila razširjena seja začasnega Predsedstva Študentske organizacije v Ljubljani. Na njej so med drugim razpravljali o poskusih, da bi študente izločili iz obstoječih organov odločanja na Univerzi in posameznih fakultetah. Začasno predsedstvo je določilo tudi okvirni datum za sejo Študentskega parlamenta, ki bo predvidoma v drugem tednu oktobra. Volitve za predsednika in člane novega Predsedstva pa naj bi speljali do 15. novembra. V zvezi z govoricami o usodi stavbe na Kersnikovi 4, je začasno Predsedstvo poudarilo, da gre za neutemeljene in zlonamerne govornice. Pristavilo pa je, da držijo naslednje stvari:

- stavba na Kersnikovi je bila res v cerkveni lasti,
- zakona, po katerem bi nacionalizirano imetje vračali, (še) ni,
- stavba na K4 ni na prioritetni listi Cerkve,
- zadnja dva meseca se Izvršni svet mesta Ljubljane ali kdo drug ni pritožil nad delovanjem kluba K4,
- najkrajši rok za **morebitno** vračanje lastnine je najmanj deset let od sprejetja zakona.

Predsedstvo meni, da takšne govornice ustvarjajo nepotreben nemir med študenti in obiskovalci K4.

B.Č.

UNIVERZITETNI SVET

A
L
I

KAKO JE LJUBLJANSKA UNIVERZA IZGUBILA »DOBRO« IME

Ostali so se strinjali z menoj, da njegovo nizkotno omalovaževanje neprisotnih, ki se ne morejo braniti, ne spada v zapisnik in ga črtali iz stenograma.

Na začetku je g. Rektor PREBRAL nekaj vrstic o tem, kaj je doslej napravil za dobrobit Univerze. A posebnega zanimanja med prisotnimi ni našel. Od vseh treh prorektorjev se je le enemu zdelo vredno priti na Svet, dr. Marušič in dr. Zupančič sta poslala pismeni poročili o svojem delu. Zanimivo je tisto, ki ga je poslal prorektor za študentske zadeve, dr. Marušič, v katerem ugotavlja, da v prvih devetih mesecih njegovi naporji niso rodili uspeha zaradi okamenelosti ljudi na Univerzi in je sploh nemogoče kaj koristnega storiti.

Morda je pomembneje od ovir znanje. Ne mislim na tistega o matematiki in logiki, pač pa ZNATI ORGANIZIRATI, RAZUMETI IN PRISLUHNITI. NAPRAVITI KOMPROMIS IN NE ODNEHATI PRED ZAŽELENIM USPEHOM.

Prisotnost na Svetu v tem PRIMER-NEM času je bila razumljivo nizka, saj je večina študentov še na počitnicah, prav tako zunanji članovi, tako da je bila sklepčna le delegacija profesorjev. To pa je dobro znan sistem v dveh fazah, kako OBITI neprijetno študentsko polemiziranje in glasovanje proti.

Namesto, da sejo prekineš, predlagaš nadaljevanje in naknadne pristanke na sklepe do njihove »formalne pravnomočnosti«. Naknadna soglasja so dana po telefonu, pismeno...

Tisti, ki jih dajo, niso slišali razprave in imeli možnosti predlagati, torej imajo le pravico biti za ali proti in to slednje je večkrat veliko pametnejša odločitev.

Za prvo pa je potrebno sklicati sejo v »primernem« času, ko je večina neugodnih članov Sveta odsotna. Tako je postalo že kar pravilo, da se najpomembnejši akti na fakultetah, Univerzi in celo sam zakon o Univerzi pripravljajo in dajejo v javno razpravo julija, avgusta in septembra.

Veliko polemik je bilo pričakovati ob novem predlogu statuta Univerze, ki usklajuje ta akt z Zakonom o usmerjenem izobraževanju, ki še vedno velja.

Študentom že zakon odvzema precej pristojnosti, statut naj bi jih še več, toda njegov sprejem bo odvisen od glasovanja ZA študentske delegacije, ki bo takrat še vedno imela pravico neformalnega »veta«. Le ta se ji z novim statutom odvzema, kakor se za študenta spreminja položaj v smeri večje restrikcije. Osnutek statuta je bil požegnan in le upamo lahko, da bo v javni razpravi dovolj močen študentski glas, v korist

2 1. septembra ni nobeno sredstvo javnega obveščanja proglasilo za pomembnega ali prelomnega, tudi na samem Univerzitetnem svetu ni bilo pretresljivo veliko novinarjev, ki bi ponesli slovenski javnosti novico, da se je Univerza otresla Kardeljevega imena, v bodoče pa bo to storila še z njegovim kipom pred stavbo in drugim v zbornični dvorani Univerze.

Rezultat glasovanja: eden proti, vsi ostali za!

Dobili smo novega glavnega tajnika Univerze, pardon TAJNICO, gospo Vilfanovo, ki jo je predsednik Sveta poskušal voliti tajno, a mu je predsednik kadrovske komisije to preprečil, saj je njegov predlog za javno glasovanje podprla večina. Mimogrede pa je tako navijal zanjo in pljuval po prejšnjem tajniku, kot bi se s stanovskimi kolegi, šoferji težkih kamionov, srečal »Pod lipo«. Nekateri trdijo, da je univerzitetni profesor. O tempore, o mores! nasvseh.

Nekajkrat je bilo lepo videti konflikt med Univerzo in Centrom za razvoj Univerze, ki se neizmerno ljubita, tako da plamen njune ljubezni žge vse pred seboj. Z drugimi besedami, na takšno totalno nestrinjanje težko naletiš!

Novemu predsedniku je potrebno priznati ekspeditivnost pri vodenju seje, saj je bila končana v manj kot dveh urah. Prav tako pa mu je potrebno priznati njegovo privrženost socialistični stranki, ki ga je v polemiki z namestnikom delegata profesorjev Filozofske fakultete skorajstala dobrega imena. A ga je obdržal, tudi zaradi fanatične politično zelo aktualne »črno-bele« fantaičnosti filozofa, ki je zahteval, naj se prouči »LIK IN DELO E.K.«, verjetno na razvoj Univerze. Ali pa morda nanataliteto eskimov v Avstraliji!

Kdaj bomo vendar izgnali politikantstvo z Univerze?

Vse skupaj se je dogajalo v znamenju starega reka o tresoči se gori in rojevajoči se miši!

Na dan pa je privekala UNIVERZA V LJUBLJANI (Uradno še ne, saj še niso zbrani naknadni glasovi!).

Vso srečo v boju z Vencljem, Tanclgom in Capudrom za Tvojo neodvisnost!

O »ne več« KARDELJEVI UNIVERZI, ZAKONU O NJEJ IN KRIVICAH, KI SE NA NJEJ GODIJO

Niti slučajno ne zagovarjam opozicije, ki potrpežljivo čaka, potem ko v preteklostinitis prstomnimignila.

Preprosto mi gre na bruhanje, ker se takole igračkanje vlade lahko kaj klavrno konča. Zanj (kar mi je vseeno) in za vse nas (kar mi nikoli ne bo vseeno).

Pred kratkim sem se pogovarjal z Danilom Gorjupom, ki pri ŠOU vodi projekt Zakon o Univerzi. Po njegovih besedah je študentska organizacija v začetku septembra dala na takratni osnutek precejšnje pripombe, saj je hudo zaostroval študijski režim, v škodo študentom. Zaradi teh in še drugih pripomb je nova delovna skupina, ki so jo večinoma sestavljali profesorji s Pravne in Filozofske fakultete izdelala nov osnutek in ne le spremenila (lepotno!) koncept. Stanje za študente se je v tem izboljšalo.

univerza je poslala ta osnutek članicam v javno razpravo, ki naj bi prav zdaj živahno potekala.

Vendar pa je vlada po nekaterih govoricah ta osnutek poslala naravnost na Dinos in se odločila izdelati nov osnutek, kajti star, ki je bil pravzaprav kompromis med različnimi predlogi, baje ni imel ne repa ne glave.

Formirana je posebna skupina, ki se bo ukvarjala s PERSPEKTIVO UNIVERZE V MODERNI DRUŽBI. Vodi jo sam podpredsednik slovenske vlade Malešič, v njej pa sedita še dva ministra - Tancig in Vencelj.

Po zadnjih vesteh so si mesto v tej komisiji izborili tudi študentje. Gorjup meni, da je postopek na Univerzi predolgo tekel, da bi vlada stvar

Takoj po začetku novega šolskega leta je minister za šolstvo dr. Peter Vencelj na enem od seminarjev izjavil:

»Priborili smo si neodvisno sodstvo, tudi v gospodarstvo se država čedalje manj vmešava. Čaka nas tretja velika bitka - bitka za neodvisno šolstvo.«

Ne vem, ali je za te besede požel bučen aplavz, toda tukaj nekaj ne »štima«.

Najprej o sodstvu: Francka Strmole - Hlastec in kameleonstva v češpljevem gaju, kot pravijo tisti, ki vedo, za kaj gre - ljubljanskemu sodišču so najbrž vnebovpijoči primeri neodvisnosti. Po sistemu kadija (nova oblast) tuži, kadija (taista nova oblast) sudi.

Država se ne vmešava v gospodarstvo, se pa še kako vmešava v Elan, Muro (baje!) in še kam. Živelo belo in črno - smrt rdečemu!

Stranka z največ ministri in najmanj možnostmi za preživetje, ki je prazapprav izšla iz Univerze, SDZ - je bila svoj čas polna besed o neodvisni, moderni Univerzi. Ko pa smo prišli do faze, ko si je Univerza sama napisala svoja zakon, ki roko na srce, ni bil ravno biser, ga je vlada vrgla proč in se sama lotila pisati novega. Pri tem jo baje vodi presvetla misel moči iz enega centra, ki je lahko kjerkoli, samo, da je v vladi!

nemoteno pustila teči naprej. Eden od razlogov bil lahko bil tudi, da je osnutek pričel nastajati v času stare vlade in da je na Univerzi še vedno preveč ljudi, ki niso po godu novi vladi. Vsekakor pa je bil osnutek preveč neodvisen za vlado, ki kljub lepim obljubam Univerze ne misli izpustiti iz pesti.

Kdorkoli bo osnutek pisal, bo moral pri tem računati na študente in to kar precej resno.

Venceljeva borba za neodvisno šolstvo se je torej že pričela. Kaj hočemo - goud licet Jovi, non licet bovi!

Med tem pa se nesramnosti in krivice študentom dogajajo takorekoč vsak dan in na vsakem koraku.

Služba pravne pomoči za študente ima čedalje več dela in prav nič strah je ni, da bi dela v prihodnje zmanjkalo.

Celo sam minister Capuder slovi po tem, da rad zagreni študentom življenje. Zlasti, kadar so le ti na koncu

svoje študijske poti. Od vseh sta najbolj kritični MedicinskainEkonomskafakulteta.

Zgodbe, ki jih lahko slišite od študentov, so že na meji človeške domišljije in dobrega okusa. Se vedno velja generalno pravilo, da te lahko profesor na izpitu vrže, kadar hoče in kakor hoče.

Medicinci imajo probleme celo s starejšimi kolegi, ki so tako prevzeti od svoje »nadpovprečnosti«, da so včasih celo hujski od svojih profesorjev. Tako se menda kali današnja elita. Da človeka začne kar zvijati. Ekonomisti pa imajo težave s svoje glavostjo nekaterih profesorjev, ki naloge ocenjujejo ali pa sploh ne in rezultate vpišejo na podlagi umetniškega vtisa, ki ga je študent napravil nanjih.

Zgodilo se je že, da je študentka padla na kolokviju, na katerem je bilo potrebno doseči za pozitivno oceno 51 % z rezultatom preko 60 %. Na vprašanje, zakaj - je dobila odgovor, da se iz njenih odgovorov vidi, da snovi ne zna.

Na pravni fakulteti profesor za predmet samoupravljanje, ki je v letošnjem študijskem letu sicer ukinjen, tisti, ki ga imajo vpisanega v indekske, pa ga morajo še vedno opraviti, med izpraševanjem v rokah drži Uradni list, ki mu ga mora študent recitirati.

To so torej delčki (zaenkrat!), ki sodijo v rubriko tipa, saj ni res - pa je!

Študentje bomo očitno potrebovali svoj Bill of Rights. In to ne jutri, temveč DANES!

Leonardo Peklari

arnem zavetju noči z vlakom
Sava Ekspres odpotoval v
BELGRAD poslanec
slovenskega parlamenta,
polkovnik Milan Aksentijević.
V kupeju je med potjo prebiral
gradivo za skupščinsko sejo. V
Belgradu ga je čakalo vojaško
vozilo. Teden dni kasneje je
bilo prvo jesensko zasedanje
skupščine.

TRIBUNA DOBROK

Foto: Tomi Drozg

O Meti Rudolf-Rupe
znani tudi pod imenom
»Gospa minister«, to
rat nič novega. To, da
je sama povabila na
predstavitve novega
busa Adrie Airwaysa
je njen stari štos.

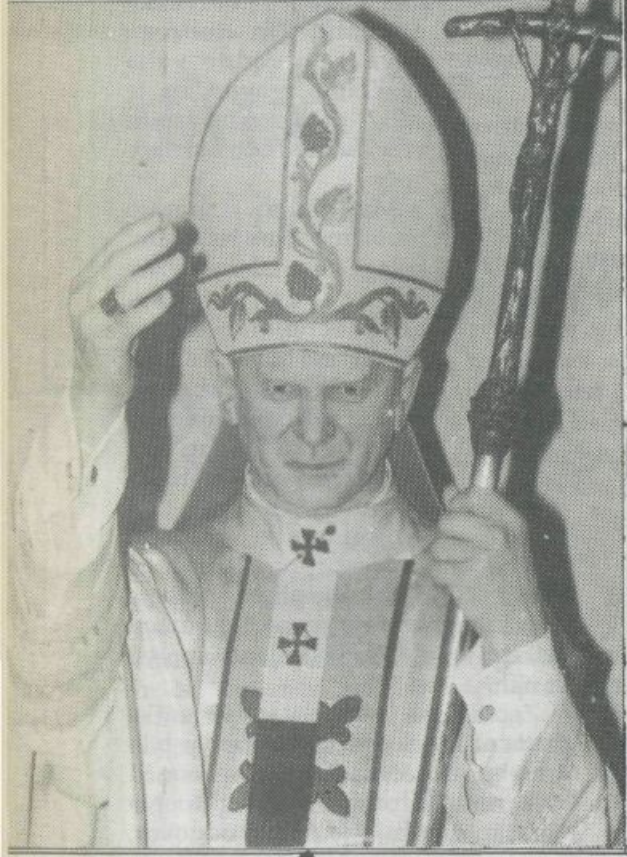

Desmond Tutu je
nekoč izjavil:
»Največja nevarnost
za afriška osvobodil-
na gibanja je, da bi se
zbalkanizirala!« Kar
je res, je res, četudi iz-
javi kaj takega
zamorec.

DEMOS ima težave. Med
njimi se je pojavila
epidemija zelo nevarne
bolezni, ki jo na zahodu
imenujejo Titov sindrom
ali bolezen pozabljenih
obljub. Ribe v Savi so vsak
dan večje, JE Krško pa še
naprej greje vodo.

Za tiste, ki tega še ne
vedo: patizansko ime
profesorja dr.
Dimitrija Rupla je:
MALI STALIN. Vest
ni nova. Stara je
toliko, kot je star
profesorski staž
zunanjega ministra na
FSPN.

»Monkey business« imenujejo na zahodu to, čemur pri-
nas doma pravimo preprosto mučka. Nekaj takšnega je
tudi podatek, da je trideset odstotkov delnič KANALA A
kupil nek podjetnik Polič iz Portoroža, za katerim se
skriva baje sam Berlusconi. Kdo je Polič in kaj o tem
misli tamkajšnja davčna uprava, še ni povsem jasno.
Dejstvo je, da je v KANAL A vložil skoraj dva milijona
DEM. Ingrid Bakše že nekaj dni ni na spregled?!

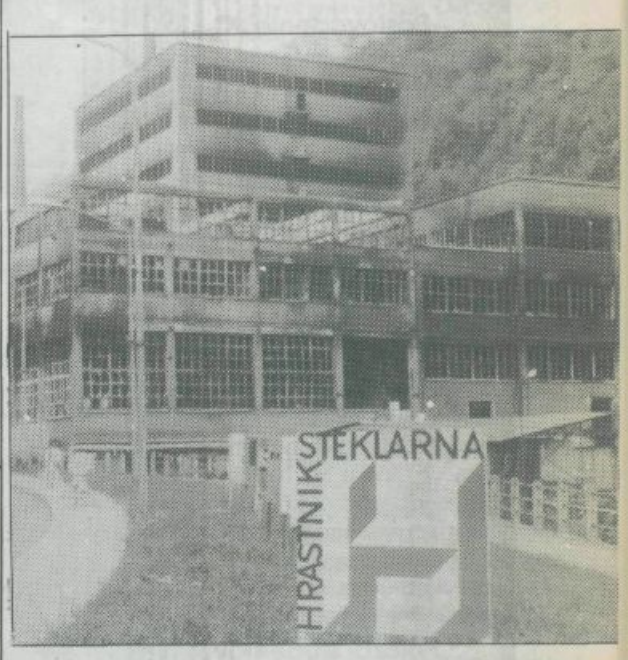
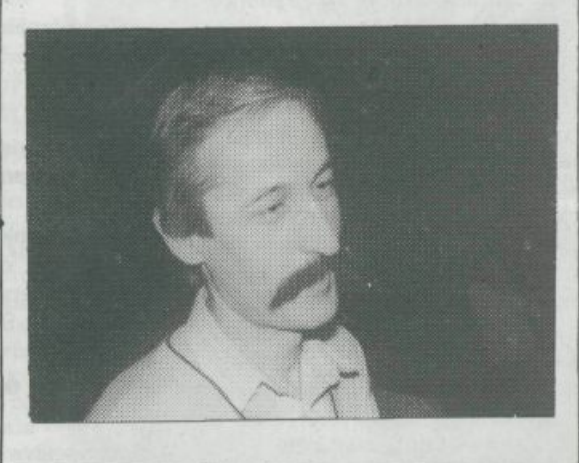
Tipični balkanski štos je tudi pojav Tomislava
Karadorđevića, strica Aleksandra
Karadorđevića, pravega prestolonaslednika, ki
očitno ni padel na počeni finto srbske opozicije.
Ker je narod v tej državi vujen vsega hudega, je
vujen tudi tega, da mu nič ni jasno. In tako-
narodu sedaj ni jasno, kdo je pravi prestolonaš-
lednik. To je: Njegovo veličanstvo princ Alek-
sandar Karadorđević (na sliki), nesrečni
Tomislav pa je na vrsti šele četrti za tremi Alek-
sandrovimi sinovi.

Papež si je vzel za Lojzeta Peterleta
natančno štiri minute, dvaintrideset
sekund in šestnajst stotink časa. Tudi to
je nekaj.

Čarovnice so včasih
sežigali na grmadi.
Sedaj tega, hvalabogu,
ne počno več. Tako je
tudi Sonjo Lokar-Solzo
doletela za njeno
znamenito izjavo, da je
DEMOS v štiridesetih
dnevih naredil več koz-
larij kot kumunisti v
štiridesetih letih,
primerna kazen:
najprej so jo desetkrat
zapored peljali z
jugotom na relaciji
Ljubljana-Celje in
nazaj, nato pa je morala
desetkrat vzpostaviti
telefonsko vezo med
Ljubljano in
Mariborom v enem
dopoldnevu. Ker ji to ni
uspelo, je morala v
zameno desetkrat
klicati iz centra
Ljubljane za Bežigrad.
In ker ji tudi to ni
uspelo, so ji vse odpus-
tili.

Dragiši Marojeviću, šefu
ljubljskih bosancev, so
neki zlikovci skamenjali
okna in bojda vpili neke
nepriemerne reči. Kdo so
storilci, ni mogoče
zanesljivo trditi. Nek
mimoidoči je izjavil: »Če
to ne bi storili Srbi sami,
bi bila med kamenjem
tudi kakšna bomba!«
TRIBUNA zlikovca
seveda obsoja.

Andrej Poznič, pred-
sednik Študentske
organizacije v
Ljubljani, je te dni na
opravljanju obvezne
študijske prakse. Uči
verouk. Kje in kdaj
pa vas nič ne briga!

Milan Kučan, stranka
spreminjajočih imen,
se v javnosti pojavlja
z novim imidžem:
nosi rdeč nos. Kako
mu to uspe doseči, ve
samo on. Na nekem
banketu je pozabljen
od vseh s solzami v
očeh prepeval znani
evergreen: »Oh, Ana,
oh, Ana, tugo mojih
dana...«

Steklarne Hrastnik je doživela požar in kakor je v
vsaki stvari nekaj dobrega in seveda tudi slabega, je
tudi v tem požaru vsakega nekaj. Zlobneži
namigujejo, da če bi bili »oni« direktor steklarne, bi
jo dali sami zakuriti. Metanje delavcev na cesto pa je
tako dobilo žegen v ognjenih zubljih. In kaj je v tem
torej slabega? Da so trije nedolžni zgoreli in da bo
gašenje požara ta narod dosti stalo.

Nekaj podatkov

Na začetku svojega razmišljanja Žibret

ugotavlja, da je ŠC svojevrsten »hibrid«, saj deluje kot podjetje na področju posebnega družbenega pomena. Posebej je problematična nepovezanost med študijskim režimom in bivanjem študentov v ŠC. Trenutno biva v ŠC okrog 5800 študentov, kar je le okoli 32 % vseh študentov ljubljanske Univerze. V ŠC je zaposlenih 173 delavcev, ki delajo v 6 delovnih enotah. Najvišjemu organu upravljanja, Svetu ŠC, ki je sestavljen tripartitno, so z ukrepom družbenega varstva začasno odvzete pravice upravljanja. ŠC ima 24 domov in posebno enoto v Ankaranu. Financira se pretežno iz dveh virov: republiških subvencij in lastne poslovne aktivnosti. V t.i. ekonomski ceni bivanja je nekaj manj kot 50 % subvencij države, ostalo pa plačujejo študenti na temelju izračuna materialnih stroškov bivanja. Ker v ŠC živi le tretjina vseh ljubljanskih študentov, so ostali, ki bivajo doma ali pri privatnikih, prikrajšani za družbeno subvencijo. Poseben problem pa predstavlja urejanje bivanja za podiplomske študente.

Poslovanje ŠC

Julija je bil Matjaž Miklavc razrešen dolžnosti direktorja ŠC in na njegovo mesto je bil imenovan začasni direktor Viktor Gašparič. Na razpis za individualni poslovodni organ je prišlo 9 prijav. Izbrani kandidat bo predvidoma nastopil delovno razmerje novembra, seveda pa bo moral imeti izdelan program sanacije ŠC.

Možne rešitve

Žibret se najbolj zavzema za preoblikovanje ŠC v neprofitno javno podjetje. Hkrati pa mora ŠC delovati v okviru Univerze v Ljubljani, pri tem pa mora biti posebej opredeljen položaj in odgovornost rektorata. V okviru ŠC naj bi organizirali tudi posebno agencijo, ki bi urejala bivanje študentov pri zasebnikih. Za to je potrebno ustvariti posebne pogoje, od organiziranega informacijskega sistema do ustrezno prilagojene davčne politike v mestu.

Položaj študentov

S preoblikovanjem ŠC v javno podjetje je treba študentom zagotoviti bistveno večji vpliv pri upravljanju in poslovanju. Žibret predlaga, da bi to moral urejati poseben pravilnik, v katerem bi bili opredeljeni naslednji elementi:

SPREMEMBE V ŠTUDENTSKEM CENTRU

Po dolgem času tavanja v mraku so v študentskem centru v Ljubljani prižgali luč. Začasni organ upravljanja je v ŠC prinesel nekaj svežega vetra, ki ga je med drugim čutiti tudi v stikih z mediji. Če je bil nekoč dostop do bistvenih informacij o delovanju ŠC skorajda nemogoč, so danes vrata široko odprta. To je prav gotovo poteza, ki poraja simpatije in napoveduje, da se bodo zapleti v ŠC začeli razreševati.

Začasni organ upravljanja vodi Niko Žibret (hkrati tudi predsednik Sveta za program vzgoje in izobraževanja v RS), njegovi člani pa so dr. Dragan Marušič, Bogdan Lipovšek, Nataša Prelog in predstavnica študentov Sandra Fuš. Niko Žibrat je izdelal Vidike možnega reševanja razmer v ŠC, začasni organ pa je podal Poročilo o razmerah v ŠC.

- pogodbe s študenti na 11 mesecev,
- bivanje v ŠC vezati na izpopolnjevanje študijskih obveznosti,
- natančneje opredeliti vlogo socialne komisije, ki bi reševala konkretne probleme študentov ob neizpolnitvi študijskih pogojev,
- postopno odpravljanje materialnih cenovnih kot kriterija za sprejem v ŠC in nadomeščanje s študijskimi uspehi,
- uvedba kavcije, ki bi jo plačal vsak študent ob podpisu pogodbe,
- uvesti možnost skupnega bivanja poročenih študentov,
- povezovanje s študentskim servisom,
- vpeljati animatorje družabnega življenja študentov.

Težave pri nastanitvi študentov

Sprejem študentov opravlja posebna komisija za sprejem, ki dela samostojno v okviru Univerze. Na osnovi njenega poročila in sugestij službe ter zaradi akutnega pomanjkanja postelj, predvsem za študente novince, je začasni organ upravljanja

sprejel naslednje ukrepe:

- maksimalno zaostri kontrolo bivanja študentov v ŠC in izvedel ukrepe proti »ilegalcem«,

- dijaške domove v Ljubljani je zapolnil s študenti,
- v teku so dogovori z Lito-strojem za najem njihovega dijaškega doma.

Gradbeni odbor, ki deluje v okviru ŠC, je ugotovil, da so do sedaj pridobljeni in tudi plačani (vključno z aneksi k pogodbi) projekti za adaptacijo dveh podstrešij in izgradnjo novega bloka številke 14. Začasni organ je Sekretariatu za šolstvo predlagal začasni moratorij na prodajo vseh kapacitet dijaškega in študentskega standarda v Sloveniji in ustanovitev posebnega sklada za dijaški in študentski standard.

Adaptacije podstrešij naj bi bile končane predvidoma do konca februarja, novi blok pa do konca leta 1991. V tem bloku so v zgornji etaži projektirani prostori za Radio Student.

Iz poročila začasnega organa upravljanja je razvidno, da je študentski servis posloval v prvem polletju pozitivno.

Stiki z Univerzo

Na srečanjih s predstavniki ljubljanske Univerze je začasni organ upravljanja ŠC predstavil svoje načrte. Rezultati teh pogovorov so razveseljivi:

- vsebinske pristojnosti ŠC se prenesejo na Univerzo, upravno pa se veže na pristojen upravni RS,
- preoblikovanje v javno podjetje,
- participacija države naj zaenkrat ostane nespremenjena,
- priključitev ŠC na računalniški sistem Univerze in druge skupne ugotovitve.

Ljubljana - evropsko univerzitetno mesto

Razveseljiva je tudi pobuda začasnega organa upravljanja ŠC za sprejem odloka o Ljubljani kot univerzitetnem evropskem mestu. Predlagatelji menijo, da bi bilo s tem omogočeno bolj organizirano in bolj poenoteno bivanje študentov, podiplomcev in gostujočih profesorjev. Pobudo so naslovili na rektorja ljubljanske Univerze dr. Borisa Sketa in predsednika skupščine mesta Ljubljana Jožeta Strgarja. Zvedujoč se po nekaterih univerzitetnih mestih v Evropi, so predlagali tudi prijetno protokolarno obveznost, s katero bi rektor Univerze in župan mesta zaželela dobrodoščilo študentom.

Branko Čakarmiš

Avstralski režiser Bruce Beresford je pri nas dobro znan po melodrami **NEŽNO USMILJENJE** (*Tender Mercies*, 1982), z Robertom Duvallom in Tess Harper v glavnih vlogah. Pri **ŠOFERJU GOSPODIČNE DAISY** je združil svoje moči z Alfredom Uhryjem, ki je napisal scenarij po svoji igri iz leta 1987, za katero je prejel Pulitzerjevo nagrado. Čeprav film seveda še vedno v veliki meri sloni na dialogih, pa je Uhryju treba priznati, da mu je priredba gledališkega dela za potrebe filmskega medija zelo lepo uspela.

Dogajanje je postavljeno v Atlanto, mesto v državi Georgia na jugu ZDA in se razteza v časovnem razponu 25-tih let (od leta 1948 do leta 1973). Spremembe, ki se dogajajo v tem obdobju v odnosih med belci in črnici, se v filmu zrcalijo v razmerju med ostarelo židovsko vdovo, »gospodično« *Daisy Werthan* (Jessica Tandy), in njenim zvestim črnskim šoferjem, Hokeom Colburnom (Morgan Freeman). Gospodična Daisy v tem času v svojem odnosu do Hokea prebrodi dolgo pot od začetnega zadirčnega odklanjanja novega črnskega služabnika, ki »ga ne potrebuje«, do sprjaznjenja z njegovo prisotnostjo, svojo vse večjo navezanostjo nanj in nato odvisnostjo do Hokea ter čisto nazadnje, ko Hokeu, ki jo pride obiskat v dom za ostarele, tiho šepne, da je njen najboljši prijatelj. Jessica Tandy in Morgan Freeman svoji vlogi tako dobro odigrata, da med gledanjem filma pozabimo, da se medrasni odnosi na jugu ZDA še zdaleč niso odvijali tako idilično (tudi v Atlanti ne, pa čeprav naj bi predstavljala sorazmerno liberalno mesto), ampak precej bolj boleče in krvavo. Da takšno ozadje obstaja, nam dasta slutiti sekvenca z vožnje v Alabamo leta 1954, ko Daisy in Hokea nadlegujeta dva »red-neck« *policista*, ki očitno kažeta, kam po njunem spadajo tako črnici kot Židje in pa sekvenca iz Atlante leta 1958, ko se njun avto znajde v prometni gneči zaradi eksplozije bombe v sinagogi.

Dan Aykroyd je prav tako zelo dober v vlogi potrpežljivega Daisyjinega

ŠOFER GOSPODIČNE DAISY

Driving Miss Daisy

ZDA, 1989. Zanuck Company.

Režija: Bruce Beresford.

Scenarij: Alfred Uhry po svoji gledališki igri.

Fotografija: Peter James.

Glasba: Hans Zimmer.

Igrajo: Morgan Freeman, Jessica Tandy, Dan Aykroyd, Patti Lupone, Esther Rolle.

sina Boolieja, ki vsili Hokea svoji materi in je ves čas pripravljen diplomatsko posredovati med njima, kadar kaže, da bodonjuni odnosi postali kritični. Gledenato, dasmo bili Aykroyda doslej vajeni videti v drugačnih vlogah, bo verjetno marsikoga presenetil njegov igralski domet ob težavni interpretaciji prehoda od mladeniča do zrelega moža, čigar libaralni instikti ne morejo vedno enako uspešno presežati omejitev njegovega časa in prostora, v katerem živi.

Pretežni del socialnega sporočila filma je bolj nakazan, namesto da bi bil očitni ali poudarjen. **ŠOFER GOSPODIČNE DAISY** izžareva toplino in mehko, ki prispevata pomemben delež k splošni nostalgčni atmosferi. Vendar pa se je Beresfordu uspelo izogniti počasnosti, ki navadno spremlja tovrstno občutje in film ves čas lepo teče v uravnoteženem, neprekinjenem ritmu.

ŠOFER GOSPODIČNE DAISY je bil deležen tolikšnega števila nagrad in priznanj, da lahko navedemo le nekatere izmed njih. V prvi vrsti je dobitnik največjega števila Oscarjev v letu 1990; skupaj jih je prejel štiri: 1. za najboljši film, 2. za adaptirani scenarij, 3. za glavno žensko vlogo in 4. za masko (Manlio Rocchetti). Za Oscarja je bil nominiran še v petih drugih kategorijah: 1. glavna moška vloga (M. Freeman), 2. moška epizodna vloga (D. Aykroyd), 3. scenografija (Bruno Ruber, Crispian Sallis), 4. montaža (Mark Warner), 5. kostumografija (Elizabeth McBride). Prejel je tri nagrade »Zlati Globus« *v kategoriji musical komedija*: 1. najboljši film, 2. za najboljšega igralca (M. Freeman). Jessica Tandy je kot najboljša igralka dobila nagrado »David di Donatello 1190«, Alfred Uhry je prejel nagrado »Writers Guild of America« *(WGA) za adaptirani scenarij itd.* Film je bil v ZDA predvajan v prvi polovici letošnjega leta in se je tudi finančno zelo lepo odrezal, saj je priigral preko 100.000.000 dolarjev.

Igor Kernel

**SPORED
LJUBLJANSKE
KINOTEKE**

Ponedeljek, 01.10.90

TUJCA NA VLAKU (STRANGERS ON A TRAIN), ZDA, 1951. Režija: Alfred Hitchcock. Glav. vl.: Farley Granger, Robert Walker, Ruth Roman, Leo G. Carroll, Patricia Hitchcock, Marion Lorne.

Torek, 02.10.90

ŽENSKA Z NEAPELJSKIH ULIC (THE FLAME AND THE FLESH), ZDA, 1954. Režija: Richard Brooks. Glav. vl.: Lana Turner, Carlos Thompson, Bonar Colleano, Pier Angeli, Charles Goldner, Peter Illing (v barvah).

Sreda, 03.10.90

ŠERIF IZ DODGE CITYJA (DODGE CITY), ZDA, 1939. Režija: Michael Curtiz. Glav. vl.: Olivia de Havilland, Errol Flynn, Ann Sheridan, Bruce Cabot, Alan Hale, Victor Jory (v barvah).

ULICA BREZ RADOSTI (DIE FREUDLOSE GASSE), Nemčija, 1925. Režija: Georg Wilhelm Pabst. Glav. vl.: Asta Nielsen, Greta Garbo, Werner Kruss, Einar Hanson, Jaro Fürth, Valeska Gert, Tamara Tolstoj, Henry Stuart.

Četrtek, 04.10.90

POBESNELI BIK (RAGING BULL), ZDA, 1980. Režija: Martin Scorsese. Glav. vl.: Robert De Niro, Cathy Moriarty, Joe Pesci, Frank Vincent, Nicholas Colasanto.

Petek, 05.10.90

ROBERTO LA ROCCA (UN NOMME LA ROCCA), Francija, 1962. Režija: Jean Becker. Glav. vl.: Jean-Pierre Belmondo, Pierre Vanneck, Béatrice Altariba, Mario David.

Sobota, 06.10.90

KAKTUSOV CVET (CACTUS FLOWER), ZDA, 1969. Režija: Gene Saks. Glav. vl.: Ingrid Bergman, Walter Matthau, Goldie Hawn, Jack Weston, Rick Lenz (v barvah).

Nedelja, 07.10.90

DR. DOOLITTLE, ZDA, 1967. Režija: Richard Fleischer. Glav. vl.: Rex Harrison, Anthony Newley, Samantha Eggar, Richard Attenborough, William Dix, Peter Bull (v barvah).

Ponedeljek, 08.10.90

ZRAČNE SILE (AIR FORCE), ZDA, 1943. Režija: Howard Hawks. Glavna vl.: John Garfield, Gig Young, Arthur Kennedy, Charles Drake, Harry Carey, George Tobias.

Torek, 09.10.90

MOŽ, KI JE UBIL LIBERTY VALANCEA (THE MAN WHO SHOT LIBERTY VALANCE), ZDA, 1962. Režija:

Biseri za ogrlico

**ARHETIPSKI »HEIST«
THRILLER**

Nedelja, 14.10.1990

OBRACUN MED GANGSTERJI (Du rififi chez les hommes, 1954) - (glej spored)

Ameriški režiser Jules Dassin je svojo kariero pri celovečernem igranem filmu začel z asistiranjem Alfredu Hitchcocku pri **GOSPODU IN GOSPE SMITH** (*Mr. and Mrs. Smith*, 1941). Svoja najbolj zrela dela je ustvaril konec 40-tih let, ko je na avtentičnih lokacijah New Yorka in San Franciscu snemal grobe, življenjske, družbeno-kritične kriminalke. Nekatere sekvence iz njegovih filmov **SUROVA SILA** (*Brute Force*, 1947), **GOLO MESTO** (*The Naked City*, 1948) in **TRG LOPOVOV** (*Thieves Highway*, 1949) še danes veljajo za antologijske v amerškem »črnem« filmu. V času Mc Carthyjevega »lova na čaravnice« je bil Dassin prisiljen emigrirati v Evropo. **OBRACUN MED GANGSTERJI** je eno od najuspešnejših del njegovega evropskega obdobja. Film združuje za upodobitve francoskega podzemlja tipičen motiv prijateljstva in tehnološko-hladni stil pripovedovanja ameriških »big-caper movies«, ki so v tradiciji »semidokumentarcev«. Toni (Jean Servais), ki po petih letih ječe pride na prostost, se ni pripravljen ustavljati pred ničemer. Njegova prijateljca Jo (Carl Möhner) in Mario (Robert Manuel) mu predlagata, naj bi skupaj izvedli vlom preko podzemnega tunela (kar se je od tedaj izkazalo kot uspešna metoda tudi med pravimi gangsterji). Vključijo še Césarja (Jules Dassin), ki je strokovnjak za trezorje. Podvig jim uspe, vendar pa zaradi majhne napake (ko César pokloni del nakita iz svojega deleža plena) pride vlomilcem na sled druga tolpa. Med gangsterji se sproži spopad brez usmiljenja, preživi pa le eden izmed njih...

Dassinov film deluje kot sinteza med njegovimi realističnimi kriminalkami iz ameriškega obdobja in francoskimi filmi v tradiciji poetičnega realizma. Režiser potencira pesimizem in stilizacijo. Film slovi po 35-minutni sekvenci ropu, kjer ni niti besede dialoga, kot tudi ne glasbene spremljave. **OBRACUN MED GANGSTERJI** je v Franciji navdihnil vrsto posnemovalcev, ki so posneli pravo serijo na »Rififi« temo. **TOPKAPI** (1964) istega režiserja (film smo si v Kinoteki lahko ogledali 12. septembra) je satiričen prispevek k zvrsti, ki jo je sprožil Jules Dassin sam.

I.K.

Magali Noël in Jean Servais v prizoru iz **OBRACUNA MED GANGSTERJI**.

John Ford. Glav. vl.: James Stewart, John Wayne, Vera Miles, Lee Marvin, Edmond O'Brien, Andy Devine, Lee Van Cleef, Jeanette Nolan, Woody Strode, John Carradine, Strother Martin.

Sreda, 10.10.90

TRJE VOJNI TOVARIŠI (THREE COMRADES), ZDA, 1938. Režija: Frank Borzage. Glav. vl.: Robert Taylor, Margaret Sullavan, Robert Young, Franchot Tone, Guy Kibbee, Lionel Atwill, Henry Hull, Charley Grapewin.

KAKRŠNO ME ŽELIŠ (AS YOU DESIRE ME), ZDA, 1931. Režija: George Fitzmaurice. Glav. vl.: Greta Garbo, Melvyn Douglas, Erich Von Stroheim, Owen Moore, Hedda Hopper, Rafaela Ottiano.

Četrtek, 11.10.90

ŽENA FRANCOSEGA POROČNIKA (THE FRENCH LIEUTENANT'S WOMAN), Vel. Britanija, 1981. Režija: Karel Reisz. Glav. vl.: Meryl Streep, Jeremy Irons, Leo McKern, Patricia Collier, Peter Vaughan, Hilton McRae (v barvah).

Petek, 12.10.90

RIMSKA POMLAD GOSPE STONE (THE ROMAN SPRING OF MRS. STONE), Vel. Britanija, 1961. Režija: José Quintero. Glav. vl.: Vivien Leigh, Warren Beatty, Lotte Lenya, Jeremy Spenser, Coral Browne, Ernest Thesiger (v barvah).

Sobota, 13.10.90

TRJE NAREDNIKI (SERGEANTS THREE), ZDA, 1961. Režija: John Sturges. Glav. vl.: Frank Sinatra, Dean Martin, Peter Lawford, Sammy Davis Jr., Joey Bishop, Henry Silva, Ruta Lee (v barvah).

Nedelja, 14.10.90

OBRACUN MED GANGSTERJI (DU RIFIFI CHEZ LES HOMMES), Francija, 1954. Režija: Jules Dassin. Glav. vl.: Jean Servais, Carl Möhner, Robert Manuel, Jules Dassin, Robert Hossein, Magali Noël, Marcel Lupovici.

Ponedeljek, 15.10.90

ŽENSKA JE ŽENSKA (UNE FEMME EST UNE FEMME), Francija, 1961. Scenarij in režija: Jean-Luc Godard. Glav. vl.: Anna Karina, Jean-Paul Belmondo, Jean-Claude Brialy (v barvah).

Prosimo občinstvo, da ne zamuja predstav. Kinoteka si pridržuje pravico do spremembe programa.

Ki No Vice

CANKARJEV DOM

Od 3. do 7. septembra smo si v Cankarjevem domu (Kosovelova dvorana) lahko ogledali manifestacijo **PULJ V LJUBLJANI**, ki je obsegala izbor petih filmov (izbor ni bil obsežen, saj so se v CD »odločili le za filme, ki si jih je vredno ogledati«) z letošnjega (37.) Festivala jugoslovanskega igranega filma.

3. septembra je bil predvajan **PRVI UDAREC** (Početni udarac), ki ga je režiral Darko Bajić. Film je dobitnik Zlate arene za žensko epizodno vlogo (Anja Popović). Isto temo - mladina, ki v naši postsamoupravni družbi ne vidi nikakršnih perspektiv zase, si išče izhoda v uporabi in prestopništvu - je Bajić precej bolj prepričljivo obdelal v svojem filmu iz leta 1988, **POZABLJENI** (Zaboravljeni).

4. septembra smo si ogledali **ORLA** (Orao) režiserja Zorana Tadića. Ker sem eden izmed tistih, ki dosti pričakujejo od Tadića in nisem bil zadovoljen z njegovim lanskoletnim **MOŽEM, KI JE LJUBIL POGREBE** (Čovjek koji je volio sprovode), sem najnovejši film tega našega najzanimivejšega »žanrskega« režiserja gledal s toliko večjim veseljem. **OREL** ima vse odlike nizkobudžetnega psiho-thrillerja in spominja na Tadićeve najboljša dela. V Pulju je bil nagradjen z Zlato areno za ton (Ruben Albahari).

MEJO (Granica), na sporedu 5. septembra, je režiral Zoran Maširević. Precej ambiciozno zastavljen film režiserja-debitanta, postavljen v čas ob koncu 2. svetovne vojne in v leta neposredno po »osvoboditvi«, dogajanje pa se odvija na meji kot najbolj izpostavljenem delu države. Ljudje, ki tu živijo, »največkrat občutijo vse revolucionarne spremembe, prehode vojska, osvoboditve in okupatorje«. Nagrade: Velika bronasta arena za film, Zlata arena za scenarij (Ferenc Deak) in Zlata arena za žensko glavno vlogo (Mirjana Joković), **MEJA** je jugoslovanski kandidat za evropsko

nagrado FELIKS.

6. septembra je bil prikazan **GLUHI SMODNIK** (Gluvi barut) Bate Cengića. Zelo spretno izdelan film (nek novinar na tiskovni konferenci v Pulju ga je primerjal s filmi Walterja Hilla in s špageti westerni Sergia Leoneja, sam Cengić pa zatrjuje, da se je zgledoval po **SEDMIH SAMURAJIH** Akire Kurosawe), ki pa ga je Tomislav Gotovac iz Zagreba povsem točno označil kot »poslednji komunjarski film«. Nagrade: Velika zlata arena za najboljši film festivala, Zlata arena za glasbo (Goran Bregović), Zlata gladiator - nagrada jugoslovanske filmske akademije in nagrada YU-FIPRESCI Bati Cengiću.

Kot zadnji iz sklopa **PULJ V LJUBLJANI** je bil 7. septembra prikazan slovenski film **DO KONČA IN NAPREJ**, ki predstavlja režijski debüt snemalca Jureta Pervanje. V tej lahkotni upodobitvi robin-hoodovskega tolovaja Toneta Haca nastopajo Matjaž Tribušon, Janez Hočevar, Barbara Lapajne, Lučka Počkaj, Vesna Jevnikar in Gojmir Lešnjak. Film je v Pulju sprejel Zlato areno za kostumografijo (Alenka Bartl) in scenografijo (Janez Kovič). Medtem ko so bili prvi štirje filmi deležni bolj skromnega obiska, pa je bila predstava **DO KONČA IN NAPREJ** razprodana.

Ker **LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI** očitno nimajo več namena organizirati »Pule po Pulju«, ki je bila še lansko leto v njihovi domeni, je razveseljivo, da se je tega opravila lotil Cankarjev dom. Vseeno je škoda, da ni bilo v izboru večjega števila filmov, ker je za večino domačih celovečercerov že tako ta manifestacija postala edina priložnost, da jih vidimo na filmskem platnu, saj

na redni kinematografski spored sploh ne prihaja več.

BITEF V LJUBLJANI: Za sredo, 26. septembra ob 20. uri je v Cankarjevem domu (Linhartova dvorana) napovedana filmska verzija gledališke predstave **MAHABHARATA** režiserja Petra Brooka. Ta monumentalna predstavitev (traja tri ure) še bolj monumentalnega epa iz klasične indijske književnosti časovno sovпада s **HARE-KRISHNA FESTIVALOM**, ki se je 22. septembra odvijal v Športni dvorani Slovana na Kodeljevem (filozofija pripadnikov tega gibanja sloni na Bhagavad-giti, ki je sestavni del Mahabharate).

SPORED LJUBLJANSKIH KINEMATOGRAFOV:

Spored osrednjega slovenskega kinematografskega podjetja bo v znamenju nekaterih »močnih« premiernih filmov. V kinu **UNION** bosta to komedija **SKIN DEEP** (1989) režiserja Blaka Edwardsa, z Johnom Ritterjem, Vincentom Gardenio in Alyson Reed, ki ji bo sledil razvpiti **DICK TRACY** (1990), posnet po istoimenskem stripu, producent/režiser/glavni igralec Warren Beatty, igrata še Madonna in Al Pacino - film je v ZDA priigral okoli 104.000.000 dolarjev (kumulativni B.O.). V **KOMUNI** bodo predvidoma končno le začeli predvajati uspešnico **CEDNO DEKLE** (Pretty Woman, 1990) režiserja Garryja Marshalla ter z Richardom Gereom in Julio Roberts v glavnih vlogah. Pred tem filmom bo na programu **ŠOFER GOSPODIČNE DAISY** (posebej obdelan v tej številki **TRIBUNE**), ki so ga začeli vrteti 21. septembra in se bo selil v kino **BEZIGRAD**. Na **VICU** bodo prikazovali **PRES-TOPNIKE** (The Delinquents, 1989; r. Chris Thomson), v **ŠIŠKI** pa **OTOK ZAKLADOV** (Treasure Island, 1990), režija Frase C. Heston, igrajo Charlton Heston, Christopher Lee in Oliver Reed.

I.K.

VIDEOTEKA

★ ★ ★ ★ ★
 GALERIJA ŠKUC Štorni trg 21 Ljubljana
 pon - pet 16 - 21 tel: 216 540

EXTREME PREJUDICE (Teksaški graničar)

Režija: Walter Hill.
 Gl. vl.: Nick Nolte, Power Boothe, Maria Conchita Alonso, William Ironside, Rip Torn, Clancy Brown, Matt Mulhern...

Takoj za Divjo hordo velja pogledati to njegovo sodobno različico. »Dvajset let pozneje« je Hill (včasih nas je navduševal z Voznikom, Bojevniki podzemlja, Jezdecii na dolge proge, Južnjaško uteho), kot njegov predhodnik (morda vzornik) tudi »koreograf nasilja«, naredil film, ki bi lahko bil nekakšen hommage, pa izpade bolj slaba kopija. Primerjava gre seveda na račun zaključnega prizora, a bi tudi sicer lahko vlekli vzporednice. Major s svojim vodom »odsluženih« vojakov (vsi so namreč proglašeni za mrtve) pride v El Paso oropat banko. Profesionalci pa tam naletijo na »amaterski« obračun med graničarjem in lokalnim mafiozom. Da bo stvar bolj zapletena, sta to nekdanja najboljša prijatelja, vmes pa je še ženska. Zaradi primerjave ga velja videti, a je ta »motorizirani western« pravo razočaranje, posebej za ljubitelje tega režiserja.

THE WILD BUNCH (Divja horda)

Režija: Sam Peckinpah.
 Gl. vl.: William Holden, Ernest Borgnine, Robert Ryan, Edmond O'Brien, Albert Dekker, Warren Oates...

Odlični, zdaj že »klasični« antiwestern mojstra Peckinpaha (poznati velja vsaj še njegove Slam-nate pse, Balado o Cabletu Hogueu, Ostermanov vikend...) ki je nemara prelomnica - začetek konca nekega žanra.

Film je zgodba o skupini ostarelih, »upokojenih« nepridipravov, ki se odločijo za še en - zadnji podvig. Rop jim sicer uspe, a so preganjanci za njimi. Zatečejo se v mehiško vas, kjer se tudi odvijte končni obračun - s filmskimi prizori za vse čase.

Vsekakor je to film vreden večkratnega ogleda. Dobra igralska ekipa pa je podrejena celoti in režijski vrhunskosti.

HAMBURGER HILL

Režija: John Irwin.
 Gl. vl.: Michael Dolan, Anthony Barrile, Don Cheadle, Courtney B. Vance, Tim Quill, Dylan McDermott...

Ko smo že pri ubijanju in nasilju, naj dodamo še ta, v tem smislu pravi primerek. Gre sicer za vojni film, spektakl, ki pa je v svojem sporočilu jasen - antivojni. Spet smo sicer v Vietnamu (naj to ne vzame poguma vsem, ki so te teme že do grla siti), a bistvo ni v njem. Gre za vojno, njeno psihologijo in ves nesmišelj. Zgodbe ni - Ameriški vojaki morajo osvojiti dobro zastražen strateški položaj. Za vsako ceno!? Zaradi žrtve, ki so tam padale in se dobesedno kopicile, je hrib dobil ime, ki je tudi naslov filma.

Pravzaprav gre za presenetljivo soliden izdelek z dobro režijo (Irvin je znan po Pseh vjone, Peklenskem stolpu...) in zapomnljivo glasbo Philipa Glassa (Koyaanisqatsi), ki je šel v kinu dokaj neopaženo mimo. Na videu bo vtis seveda še »manjši«.

M.K.

Intervju:

TERRY GILLIAM

Na kratko o Terryju Gilliamu. Je Američan, rojen 22. novembra 1940 v Minneapolisu (Minnesota). Leta 1951 se je preselil v Los Angeles, kjer je kasneje tudi diplomiral na študiju političnih ved. Že kot študent je urejal časopis »Help! Magazine«, sproti pa ilustriral druge časopise. Po neuspelem poskusu, da bi postal ilustrator v Los Angelesu in po tem, ko se je naveličal dela scenografa, se je leta 1967 preselil v London. Tudi tam je bil ilustrator, delal pa je tudi razne animirane odlomek za TV serije na BBC-ju. V delo Montyja Pytona je bil vključen od začetka, torej od ustanovitve skupine leta 1969. Zanj je pisal scenarije, režiral določene odlomke, najbolj pa smo si ga zapomnili prav po animiranih delih njihovega *Letečega cirkusa*. Že od časa delovanja skupine je režiral samostojne filme, kar je razvidno iz filmografije. Ob njegovih samostojnih filmih naj dodamo, da je vpisan tudi kot korežiser Pythonovih filmov - *Monty Python and the Holy Grail* in *Monty Python's The Meaning of Life* (Smisel življenja; ki smo ga videli tudi pri nas).

Intervju, del katerega objavljamo, je bil objavljen v št. 83/84 sarajevskega filmskega časopisa *Sineast*. Z Gilliamom sta se pogovarjala Alain Gavel in Françoise Guérif.

Filmografija:

- 1976: *Jabberwocky*
- 1981: *Time Bandits* (Razbojniki za vse čase)
- 1985: *Brazil*
- 1988: *The Adventures of Baron Munchausen* (Pustolovščine barona Munchausena)

Miran Koritnik

Nekdanji člani angleške skupine *Monty Python* v glavnem ne mirujejo. Medtem ko je *John Cleese* kot igralec in scenarist prisoten v vse več filmih (kako to gre, smo imeli priložnost videti v njegovem portretu tudi na naši TV) in medtem ko *Michael Palin* (tudi na naši TV) tekmuje s časom, da bi prišel »V osemdesetih dneh okoli sveta«, je tudi v Ljubljano prispel zadnji film *Terryja Gilliam*a - *Pustolovščine barona Munchausena*. Z njim je, po besedah režiserja, zaključena svojevrstna trilogija, ki jo poleg omenjenega tvorita še filma *Razbojniki za vse čase* (*Time Bandits*) in *Brazil*. V intervjuju Gilliam govori o delu na zadnjem filmu in načrtih za prihodnost.

- Ste imeli glede na velikost projekta težave pri realizaciji filma *Pustolovščine barona Munchausena*?

Gilliam: Kar se tiče snemanja, sem bil ves čas v negotovosti. Ko je bil narejen *Brazil*, je Charles Mac Keown končal prvi scenarij. Slabo, a to je bil začetek. Skupaj sva celo leto delala na tem. Ko sva se razšla z Arnoldom Milchanom, je bilo vse obrnjeno na glavo. Takrat sem srečal Thomasa Schuhlyja, ki ga je Arnold priporočil, da je bila produkcija zagotovljena. On me je prepričal, da bi bilo snemanje v Rimu 30 do 40 odstotkov cenejše. Columbia je dala denar, ki je še manjkal in potem je bilo vse relativno lahko. Takrat se je pojavil prvi problem - človek, ki je lastnik pravic za snemanje novih verzij starih nemških filmov, je dal studiu vedeti, da bi morali ta film pustiti pri miru. Tako so problem prevzeli odvetniki. Toda prave težave so se začele s snemanjem. Malo pred začetkom snemanja se je pokazalo, da nihče osebno ne more prevzeti produkcije. Thomas je igral Dina De Laurentiisa; sedel je v svoji pisarni in dajal intervjuje. Ves čas so mi obljubljali: »Karkoli želite,« a nič nisem dobil. Prvotno je bilo dogovorjeno, da bom, razen Danteya Ferrettija - zadolženega za scenografijo, pripeljal svojo ekipo sodelavcev iz Anglije. Ko sem prišel tja, je postalo jasno, da ni dovolj denarja, da vse pripeljem. Zamenjali so se štirje izvršni producenti. Od začetka snemanja je bila to katastrofa. Ob koncu prvega tedna snemanja smo bili že dva tedna v zamudi. Nič ni delovalo. Tretji teden smo šli v Španijo, a so glavni kostumi ostali v Rimu z izgovorom, da je letalo premajhno... V Barceloni je bil štrajk. Imeli smo le kostume turške vojske za prizor, ki naj bi ga snemali šele čez štirinajst dni. In potem smo začeli snemati prizor velike bitke na slabem prizorišču. Po šestih ali sedmih tednih smo ugotovili, da ni več denarja. In tako v neskončnost... - To pomeni, da je bilo huje kot pri *Brazilu*?

Gilliam: Snemanje *Brazila* je bilo težko, a tisto vseeno ni bil popoln kaos. Začelo se je kasneje, z Universalom. Snemanje tega filma pa je bilo preprosto nemogoče. Pogledal sem na uro in sam sebi rekel: »Dan je že končan? Več kot trideset minut.« Nekajkrat sem hotel nehati s snemanjem, toda - vsi smo bili

noter, beg ni bil mogoč - morali smo narediti film. Prekoračili smo proračun, a smo film naredili.

- Iz knjige ste pravzaprav zadržali le štiri epizode in dva kratka odlomka.

Gilliam: Prvi scenarij je vseboval več zgodovine. Ampak to je bilo preveč zapleteno. Vse smo poenostavili in po knjigi posneli le obleganje mesta in barona, kako poskuša zbrati svoje prijatelje. Končni scenarij je imel več epizod, a sem jih moral izrezati. Na začetku sem poskušal biti vesten in previden in se čim bolj držati izvirne zgodbe o Munchausenu kasneje pa smo že delali, kar smo hoteli - zadržali smo le glavno osebnost. Če bo film koga spodbudil, da bo prebral knjigo, bo to čudovito. To je kot uvod... Najbolj sem si želel obdelati prizor s konjem, presekanim na dva dela, cel film sem si zaželel posneti le zaradi tega prizora. V scenariju je bil do zadnjega trenutka. Seveda sem ga moral zavreči. Normalno. To je vedno tako.

- Ste posneli ta prizor?

Gilliam: Ne. Preveč bi stal. Tudi dramaturško gledano to ni bilo mogoče, ker sem ga poskušal vrniti v del, ki mu ni odgovarjal - na konec bitke.

- Vaš Munchausen ni pravi lažnivec. Njegove pustolovščine v filmu so resnične.

Gilliam: Ljudje, ki živijo v mestu - takšen je Jackson - in ne gledajo ven, lahko pomislijo, da je on lažnivec. Sicer pa mislim, da so njegove laži bližje resnici kot pa resnice, ki jih pove nekdo drug. Ne vem, kako so Turki odšli, kako je prišlo do tega. Zadeva ni pojasnjena. Zame je Munchausen skoraj Mesija. Če verjamete v njega, bodo Turki izginili. Drugi pa, kot Jackson, ostanejo v mestu, tulijo in kričijo. Najbolj čudna zadeva se mi je zgodila tistega dne, ko smo snemali prizor, ko ljudje odpirajo vrata in gledajo, jaz pa nisem vedel, kaj naj bi gledali. Potem sem se odločil - Turki so odšli, to je srečen konec. Če hočete biti popolnoma logični, to ne gre. Je v nasprotju z logiko.

- Pričakovali smo nekaj drugega.

Gilliam: Jaz tudi. Toda nisem mislil na nič drugega. Preprosto srečen konec. Ker sem ta film snemal za svoje otroke, ne pa za ljudi, ki hočejo biti pametnejši od tega. Ta film ni tako intelektualen kot Brazil.

- V resnici je sanjač deklica in ne baron.

Gilliam: Da, to je kot zaprt krog. Imate dečka, moža, starca in malo deklico, ki podaljšuje in zapira krog. Baron ni sanjač, on pravi: »No, to je moj svet. Lahko ga sprejmete ali pa ne.« To ni Don Kihot s svojimi himerami. Lahko verjamete v svet, ki ga predstavlja Jackson - v resničnost - ali pa v moj svet. Pravzaprav je deklica kot Frankenstein: izmislil si barona. Je kot pošast, pobegne kontroli in se nahaja povsod. Deklica je tista, ki verjame v nekaj, želi, da bi bil svet zanimivejši. Jaz ne vem, katera verzija filma je prava. Vedno sem bil prepričan, da je deklica glavna osebnost. Je tema filma. Tu pa je tudi starček, ki pripoveduje zanimive zgodbe. In naenkrat izgleda, da zgodbe oživijo. Na koncu je vse resnično.

- Ste vedno mislili na to malo deklico?

Gilliam: Mislim, da je to zaradi mojih lastnih hčerkic. Začutil sem isto vrsto odnosa. Počutil sem se starega, utrujenega, zamorjenega in praznega. Toda tu so otroci, ki zaslužijo, da se

nadaljuje, da se gre naprej. To je zelo preprosto. V prvem scenariju je to bil deček, toda deklica je zanimivejša. Polovico filma je ona kot njena mati.

- Zanimivo je, da so izmišljeni svetovi v filmu mračni, brez barve, svetlobe, veselja.

Gilliam: To je slabo, kajne? Vendar ne mislim, da so tako mračni. Preprosto ne morem biti tak kot George Lucas in vsi ti srečni ljudje tam. Gre za kompleksnost, večjo vznemirljivost, ki bolj moti. Razen konca filma, ki je srečen, v katerem je vse srečno rešeno. Vedno sem želel srečo, svetlobo. V resnici se jaz veselim stvari, a se vedno bojim preveč uživati v njih in da jih bom izgubil. Zato sem vedno srečen, ko pridem iz temnih predelov in lahko gledam, kaj se dogaja. Zato mi je tudi bilo težko posneti ta film. Ves ta svet, ki se je smehljaj in smejal, jaz pa sem bil v tistih dneh zelo depresiran. To je slabo za snemanje filmov. Groza. Preprosto nisem vedel, kaj naj delam. Nisem mogel verjeti. Niti vedel nisem, kako je bilo vse to črno pri meni. Ves ta sadizem. Tega res ni v mojem filmu... Obstaja neka meja, ni vse tako enostavno in veselo. Morate paziti, vsak trenutek lahko padete v temo.

- Toda lik Munchausena ni tako mračen.

Gilliam: Okrog njega je veliko nevarnosti, toda on gre naprej. To je tipičen Anglež. Nikakor ni Nемец. Je kot Anglež, ki hodi po svetu in poveljuje ljudem. Ko sem prvič prišel v Anglijo, sem bil zgrožen. Ljudje delajo točno tako. John Cleese lahko dela tako - hodi po ulici in vsi pazijo in se umikajo. Jaz pa se opotekam. Vesel sem, da je baron takšen. Ne popušča. Res ne reagira na nič. Občutljiv je le na ljubezen in dekleta. To je vse. Pravzaprav je čudna osebnost. Na koncu banda zmaguje v bitki, on pa uživa na lovrikah. Ne reče jim niti na svidenje.

- John Neville je izvrsten.

Gilliam: Ni bilo veliko srečnih stvari na tem snemanju. Ena od njih je bil Neville. Več mesecev sem mislil na njega. Povprašali smo njegovega agenta, ki je rekel: »Ne, on dela samo v gledališču.« Potem sem razmišljal o drugih igralcih. In skoraj vsak mesec bi srečal koga, ki bi mi rekel: »Si pomislil na Johna Nevilla? Da, ampak on tega ne dela.« Delal sem poskuse z mnogimi igralci in prav tisti teden, ko bi se moral odločiti, je v Rimu naša maserka, mlada Angležinja, vprašala: »Kaj pa John Neville? - Ja, ampak...« Ona pa je rekla: »Jaz ga poznam, odraščala sem z njegovo hčerko, imam številko njegovega telefona.« Poklicali smo Kanado. Izkazalo se je, da je on veliki oboževalec Montya Pythona. Poleteli smo v Kanado. Tu je bila tudi Sarah Polley. Srečal sem jo istega dne kot Nevilla. In res, sreča se mi je nasmehnila. Enako tudi z Oliverjem Reedom. Izbran je bil dva tédna pred snemanjem. Moj drugi asistent, ki je že delal z njim, je rekel, da je izreden. Drugi pa so govorili: »Ne snemaj z njim, on je nevaren. To je pijanec.« V resnici pa je Reed popoln. Kaj boljšega si nisem mogel zaželeli. Robin Williams je bil tudi izbran v zadnjem trenutku.

- Zakaj se na špici filma pojavlja le kot »Ray D. Tutto«?

Gilliam: Zato, ker je sprejel snemanje tega filma, njegov agent pa tega ni hotel. Takrat je časopis Variety v velikem članku po Munchausenu ta film najavljaj kot katastrofo, kot novi Ishtar, nova Nebeška vrat (Gate of Neaven). Robin je

pristal. To je pravi prijatelj. Dogovorili smo se, da se njegovo ime ne bo pojavilo na špici. Kar pa se Stinga tiče, on je zraven, ker stanuje blizu.

- Zakaj bežati od realnosti, ko pa izmišljen svet ne izgleda nič boljše?

Gilliam: Mislim, da je vendar malo boljši. Moj problem je v tem, ker ne sprejemam realnost takšno, kot nam jo predstavljajo, tisto, ki jo vidite na televiziji, v baru. To je zagotovo večja laž kot predstava izmišljenih svetov. V »Munchausenu« je resničnost vojna, ljudje, ki umirajo, krkujejo od lakote v mestih. To je razumsko stališče. To je pravo življenje. Baron govori: »Obstaja tudi drugačen svet, poln velikanov, glav, ki se sprehajajo naokoli, kjer padate na Mesec, plešete po nebu.« Mislim, da je ta svet zanimivejši od tistega drugega, ni pa nujno, da je boljši.

- Prva filmska priredba Munchausena je film Georgesa Meliésa. Ali zato prizor Meseca spominja na Meliésa?

Gilliam: Imate popolnoma prav. Vedel sem, da jo je on napravil. V Angliji ne obstaja kopija tega filma in zato nikoli nisem videl, a imam zelo rad Meliésa. Veliko je povezav v filmu - predstave so narejene kot animirane slike in so na določen način povezane z Meliésom.

- Scenografija ribjega trebuhca zelo spominja na scenografijo v Ostržku (Pinocchio) Walta Disneya?

Gilliam: Vpliv? To je kopija! Samo na to sem mislil - Ostržek. Na začetku, tudi takrat, je bil prizor daleč bolj razdelan. Pobeg iz kitovih ust je bil res preobširen in zelo drag. Morali smo skrajšati prizor. Tu je tudi vpliv drugih filmov - Bagdadskega tatiča in drugih. Ves čas sem govoril: »To je od Viscontija, z nasmehom.«

- Že imate nove projekte?

Gilliam: Sprejel sem ponudbo, da naredim hollywoodski film z Joelom Silverjem, producentom filmov *Umri pokončno* (Die Hard) in *Smrtonocno orožje* (Lethal Weapon). Projekt se imenuje »The Watchman«. Je strip, ki je postal kulturni v Angliji in Ameriki. To je zgodba o superherojih, ki so jih morali prisiliti, da prenehajo s svojimi akcijami, ker so delali nezakonite stvari. Nekaj let kasneje, torej, ko so že v zrelih letih, jih nekdo začne ubijati. Gre za prvi film, ki ga snemam, pa zanj nisem napisal scenarija, niti nisem sodeloval pri pisanju. Posnel ga bom letos v Angliji. To ni zadeva, ki bi mi vzela tri leta. Šlo bo hitro, čeprav je potrebno veliko posebnih učinkov... Tokrat sem se odločil za spremembo in videl bom, kaj bo nastalo. Dobro je, da naredim tudi kaj drugačnega. Istočasno pripravljam drugi film, ki ga bom snemal v Indiji pod naslovom »Minotaur« in temelji na mitu o Tezeju. Zdaj se obračam k mitologiji - sodobni, kot je tista iz stripa, in grški.

- Ste kdaj pomislili, da bi posneli »Alice v čudežni deželi« ali pa »Malega Nema« BindSORJA McKaya, ki sta tako blizu vašim svetovom?

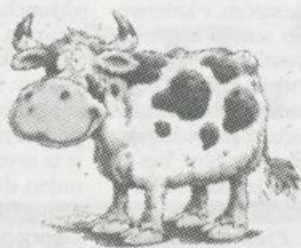
Gilliam: Tisto, kar je naredil McKay, je genialno. Ima svoj poseben način za uporablanje arhitekture. To je prečudovito. Nemogoče bi bilo posneti, čeprav bi bilo zanimivo poskusiti - toda veliko bi stalo. Kar se tiče »Alice« - toliko ljudi jo že posnelo. Postalo je že preveč znano. Bolje je iz nje »pokrasti« dobre ideje kot v Razbojnikih za vse čase.

(izbor, prevod in priredba: M.K.)

VESELA JESEN

'90

September '90 je mesec velikih koncertov. Največji se je zgodil v sredo petega, ko je v Zagrebu nastopil David Bowie. Veselica se je nadaljevala v Ljubljani - 14. je bil Novi rock in dober teden po tem, v soboto 22. so Križanke zasedli Sonic Youth.

Najbolje, da se zadeve lotim kar kronološko. V Zagrebu se je torej omenjenega dne ustavil David Bowie, večkrat najavljen kot največji rock kameleon. Tega deževnega dne so prvi del koncerta odigrali oz. vlogo predvozačev opravili Boa. Domača skupina, ki je nekoč svojo glasbo gradila na močnih funk osnovah, je večino svoje udarne energije sčasoma izgubila, tako da smo bili priča mlačnemu in povprečnemu funk-pop koncertu. Ljudje v parterju, se pravi na travi, po kateri ob vikendih skačejo igralci zagrebskega Dinama, so se pred dežjem zaščitili tako, da so se skrili pod polivinilne tvorbe, s katerimi so organizatorji hoteli zaščititi nežno angleško travico. Od nastopa torej tako mi, ki smo bili na pokriti tribuni, kot tisti, ki so se pokrili s polivinilom, nismo imeli ravno dosti. In kot po čudežu je nehalo deževati ravno pred začetkom velikega dogodka, ki ga je Bowie naslovlil Sound + Vision in na katerem naj bi odigral vse večje uspešnice. Glavna oseba se je pojavila na odru ob neverjetnem navdušenju publike, ki se je nato med koncertom le še stopnjevalo. Ogromni oder je bil opremljen precej minimalistično, ravno nasprotno pa smo bili priča bogati luči in različnim svetlobnim efektom, sliko z odra pa smo si lahko ogledali na dveh velikih monitorjih, ki sta bila postavljena vsak na svoji strani odra. Petčlansko spremljevalno zasedbo je Bowie sestavil iz preverjenih studijskih glasbenikov, med katerimi se je znašel tudi kitarist Adrian Belew, ki je sodeloval z mnogimi zvenečimi imeni, vsetvši Franka Zappa in Talking Heads. In tako smo prišli še do glasbe; Bowie je dejansko predstavil skoraj celotni "naj" repertoar, vendar... Ravno tako kot odersko sceno, si je aranžmaje

zamisli neverjetno minimalistično ter na ta način glasbi odvzel tisto udarno dimenzijo, ki je potrebna za stadionski, torej "open air" koncert. Seveda izjema zmeraj potrjuje pravilo in tako je bilo tudi tokrat, predvsem z zadnjo skladbo koncerta - to je bila Jean Genie, ki jo je Bowie na koncu preli v Glorio Vana Morrisona; obenem sta to bili tudi najmočnejši in najbolj prepričljivi skladbi koncerta. Vendar se taki kritiki tako ali drugače po robu postavlja publika oz. odziv le-te. Vrenje in navdušenje med množico je bilo namreč nepopisno in na samem začetku nastopa sem celo sam popustil valovanju publike. Vendar se je Bowie kaj hitro razkrinkal sam; glede na njegov odrski nastop je pač kaj kmalu postalo jasno in očitno, da je celotna zadeva premišljena in vnaprej načrtovana - do zadnjega koraka. In tudi če upoštevam dejstvo, da pri še tako garažnem bendu vse prej ali slej postane del showa, je bil Bowiejev nastop nastop neprepričljiv, steril in brez jajc. Veliki kameleon je tako ohranil le eno barvo in sicer svet-

likajoče glamurozno. Vse skupaj pa je bil bleščavi in prozorni spektakel. Šit on dis! Ravno tak vzklík pa se mi je porodil na prireditvi Novi Rock 9000. Po desetih letih te prireditve pridevnik "novi" postaja namreč vprašljiv.

Na prireditve so po uradni poti prišli le It's Not For Sale, skupina iz Laškega, ki nam je podala kompaktno in ritmično glasbo, slonečo na zapuščini prejšnjega desetletja - od punka do hard cora. Z dvema besedama nič novega in presenetljivega; in če je to najboljša mlada slovenska rock skupina, potem se slovenskemu rocku res slabo piše. Za politično dimezijo (HA!) so organizatorji poskrbeli z nastopom prištinskih Billa Billa Billa, katerih ime

je biser proti temu, kar smo pol ure morali trpeti sredi Plečnikovih Križank. Mlačno, neinventivno in občasno celo butasto. Večer pa so nato popestrili novosadski Obojeni Program, ki so predstavili simpatičen pop rock, skozi katerega se je dalo slišati kakšne Pixies ali celo U2, kar pa ni bilo moteče, ampak dovolj sveže in zabavno. Program na NR 9000 se je odvijal dovolj tekoče, da smo zatem doživeli še porcijo čvrstega rokenrola, ki so ga v že znanem paketu ponudili beograjski Partibrejkers in nato končno zaplet. Že med samim koncertom so po avditoriju krožile govornice, da je nekaj narobe z inštrumentarijem gostov NR 9000. Vendar so Oyster Band le prišli na oder - odigrali so dva komada, povedali, da so Oyster Band in vsem skupaj zaželeli lahko noč ter odšli z odra. Na kratko je to bilo vse; sicer pa je treba ob tem omeniti še nekaj stvari. Oyster Bandu so baje iznajdljivi letalski prevozniki celotno opremo odpeljali z ostalo romarsko kramo proti Medjugorju. Še sreča, da živimo pod alpami in imamo fraj-

tonaric na pretek in da "so se Oyster Band cel koncert na nove inštrumente drkali dva štiklca, mi pa tega ne znamo ceniti", kot je na koncu svojega govora izpostavil PBC s flaško piva v roki. Verjetno bo že nekaj resnice v njegovih besedah, vendar se mi zadnje dni po glavi mota misel, zakaj Oyster Band niso prišli že dan prej!? Kot tako mega bend so baje totalno razprodani in v življenju imajo le po en (ali dva) dan časa za balkan. Za nameček pa sedaj PBC še napoveduje ponovni koncert Oyster Banda, za katerega bodo imeli obiskovalci NR 9000 znaten popust, seveda ob predložitvi karte za NR. Dobra šala - najprej plačaš za NR, na katerem slišiš en bend manj, in potem taisti bend dobiš s popustom (če jim inštrumentov to pot ne bodo odpeljali v katerega od proslulih Yugo letovišč, kamor bo slučajno potovala skupina turistov z istim letalom). Tako ali drugače - PBC (za tritisočglavo množico konec koncev edini oprijemljivi krivec) je tako kot neslani špiker z neslanimi napovedmi in šalami dobil svojo porcijo žvižgov. Razlika med njima je bila le ta, da jih je neslani špiker dobival več ali manj ves čas. No, in ker je svoje dobil, o njem nima smisla izgubljati besed. Mogoče pa ima nekaj smisla o samem NR 9000; prireditev z zvenečim naslovom je letos postala res dvomljiva: najprej so Partibrejkers s svojim nastopom nakazali, da Novi Rock vse bolj postaja Stari Rock (Partibrejkers so kljub vsemu še zmeraj najboljši R'n'R bend) in nato domiselna poteza oz. kombinacija N(S)Rocka s folkom (Ta oyster bend - saj niso slabi, toda kaj za vruga folk bend išče na NRock "Festivalu"). Ja, festivalu, kajti če bo šlo s tem tempom naprej, bomo kmalu tam.

Če preskočim sociološki vidik NR

(postajanje v perddverju in pitje piva ter pozo) smo dobili vaško gasilskorokersko veselico oz. mačka v žaklju, ki bo škripnil, če ga bodo organizatorji še naprej tako veselo pretepali. Na koncu je mogoče celo bolje, da Oyster Band niso nastopili - smo vsaj pri rocku ostali, pa kakršenkoli je že bil. Glede na to, v katero smer se pomikamo, upam le, da naslednje leto ne bodo gostovali Eagles ali kaj njim podobnega.

Veselo jesen so drugače obarvali

Foto: Milan Mrčun

Sonic Youth, ki so v Križanke prijadrali v soboto 22. in porušili kontinuiteto veselic. Nazaj k starim navadam in spet zamuda. Začele so Babes In Toyland, ženski trio iz Minneapolisa, eden ljubših bendov Thurstona Moora, kitarista Sonic Youth. Prodoren in hkrati mučen nastop se je izredno vlekel, Babes pa so mučile s posiljenimi ritmi ter ušesa parajočim glasom. Pa ne da bi bilo kaj narobe s samim hardcorom - Babes so le pokazale, kako izredno utrudljiv je

lahko. Vendar smo ga prenesli in dočakali tudi to, da so Sonic Youth nakazali zvezdniški status. Po koncu Babes, ki so jih tisti iz prvih vrst poklicali celo na bis, je namreč ekipa kaj hitro pripravila oder za nastop Sonic Youth. Kot že rečeno, so si hrupneži iz NY vzeli kar nekaj časa, tako da smo skoraj pol ure lahko opazovali roadije, ki so v neskončnost prenašali brisače z enega konca odra na drugega in preverjali nastavitve kitar. Ko so se Sonic Youth končno pojavili na odru, so svoj zvezdniški status le potrdili - v pozitivnem smislu. Od majhnega garažnega benda so se prelevili v skupino, ki dejansko polni večje dvorane; vsaj Križanke so bile polne. Omenjeno trditev seveda potrjuje sam nastop, kajti po prvih zvokih so prav res asociirali na štiri jezdece apokalipse. Svoje je opravila seveda odlična luč in preglasno ozvočenje, ki je pomagalo ustvariti monumentalni zvočni zid hrupa. In ko smo pri temu - če so Pixies mojstri uglajenega in kontroliranega hrupa, je pri Sonic Youth vse pridevnike potrebno deliti z dva ali s tri, da dobimo realno podobo. Fascinanten nastop Sonic Youth pa je kljub vsemu pogojila minimalna toda odlična scena in odrski nastop, kajti glasba kot tretja kategorija ne bi vzdržala.

Je že tako, da so bili pred štirimi leti v Festivalni dvorani po tej plati dosti bolj prepričljivi. Vsaj zame.

Tako se torej končuje vesela (koncertna) jesen oz. september, ko so Sonic Youth edini pokazali, kaj to kocert - je. Tovrstnih dogodkov željna publika pa tripa na vse, kar ima le malo ritma. In bojim se da bo še dolgo tako, kljub velikim napovedim in imenom.

Igor Ivanič

ZU-

Nekatere stvari človeku hitro preidejo v navado. Ne vem, ali zaradi Markovičeve DEM/YUD valute ali zaradi kakšnih bolj ekstravagantnih nagibov, vsekakor pa sem v polpreteklih toplih poletnih mesecih pogosto oddrvel na kakšen stadionski spektakel v bližnje germanske pokrajine. Konec koncev, če človek kar tako mimogrede skoči v Monakovo po par cedejev, zakaj ne bi naredili še par sto kilometrov do naslednje vasi, kjer se kaj zanimivega dogaja.

Tako sem se odločil, da se zapeljem do bližnjega Manheima na spektakel, ki mu rečejo Monsters of Rock oziroma Super Rock. Gre za zadevo, ki so jo Nemci uvozili iz angleškega Castle Donningtona in je tradicionalno zbirališče otoških metalcev. Donningtonski festival sodi med najbolj zloglasne tovrstne prireditve, saj so že imeli par trupel in publika vobče ne slovi kot preveč dobro vzgojena. Bojijo se je tudi nastopajoči, saj je glavna zabava navdušencev v prvih vrstah, da ščijejo v prazne kozarce in jih mečejo na oder. Poznavalci sicer pravijo, da s tem izkazujejo naklonjenost nastopajočim, Gary Gray pa pravi, da 'beš tako slavo. V glavnem, Monsters of Rock festival ni ravno obisk Cankarjevega doma in temu imidžu so Nemci veselo nasledili. V Ordnung und Disziplin deželi so poskrbeli za mega rigorozne varnostne ukrepe, ki so bili v glavnem naperjeni proti alkoholnim tekočinam (seveda je G.G. vsemu navkljub prešvercal običajno dozo Đeka). Na festivalskem prostoru so prodajali samo alkoholfrei pivo, za nameček pa so kakšnih dvajset metrov pred odrom postavili dvojno varovalno ograjo, ki naj bi tiste srečneže, ki so prvi prišli na oder, zaščitila pred naleti podivjanih metalcev iz ozadja. Vendar pa, kolikor sem videl, nihče ni podivjal. Le od česa bi? Še več. Med nastopom Aerosmithov sem poskakoval tik pred varovalno ograjo, ob meni pa dve lokalni najstnici.

- GA -

Nenadoma nas je tip, ki je stal za nami, opozoril, naj ne skačemo, češ da ne more v miru spremljati koncerta. Toliko o podivjanosti nemške publike.

Kakorkoli že, ugotovil sem, da so veliki hit tudi Jack Daniel's majice, ki so jih prodajali na vsakem drugem štantu. Pomotoma sem jo imel tudi jaz, saj sem mislil, da bom v daljnem Manheimu s tem originalen, v Ljubljani jih po zaslugi iznajdljivih podjetnikov (bravo, Z.K.) kupujejo že kompletni razredi osmošolcev za valetu. Če vas zanimajo modni trendi v tej smeri, bi vas rad opozoril na prafrazo Jackovega zaščitnega znaka, ki so si jo omislili Guns n' Roses (kdo pa drugi!).

Dodatna atrakcija festivala je bil dež. Ulil se je med nastopom Whitesnake, ki so bili letos glavni monsterji. Angleži si ne morejo predstavljati resnega festivala brez dežja, saj se drugače ne morejo valjati po blatu. Nemci se niso valjali po blatu, temveč so vdano trpeli in na koncu prižigali vžigalice in skandirali zu-ga-be! (do-da-tek!).

Toliko o Monsters of Rock... Kaj ste pričakovali kakšno poglobljeno kritiko? Thja, Aerosmith so mega, a ne.

Whitesnake pa se delajo, da so mega, in folk jim v glavnem verjame. Steve Vai je v enem štiklcu uporabil kitaro s tremi vratovi.

Naslednjega dne sem obiskal bistveno manj razvpit, a precej prijetnejši open-air v Ulmu. Dogajal se je sredi mestnega parka, med ribniki in Donavo, v nekakšnem naravnem amfiteatru. (Mimogrede, kaj bi rekel naš Vrtnar, či bi hotel postaviti tako fešto v Tivoliju?) Vreme je bilo ugodno, pivo je bilo alkoholno - prodajalka se mi je sicer malodane opravičevala, da ni alkoholfrei (ah, ti Nemci!) - kontrola pri vhodu humana, izjemna ugodnost pa je bila, da si lahko prizorišče zapustil in se spet vrnil. Program pa je bil... New Model Army, Pixies, Midnight Oil in David Bowie (in še mnogi drugi pred njimi).

Takole spotoma mi je prišlo na misel, da bi si morda tudi kakšen naš promoter lahko omislil takle festivalski paket, če že imamo svetovne cene in svetovne zvezde.

Drugače pa: Bowija smo nekaj dni zatem videli tudi pri nas, Midnight Oil so imeli dober rockerski nastop, vendar so na vašo žalost iz Nemčije namesto na Balkan odpotovali v Ameriko. Pixies so prodajali skoraj izključno novi album, vendar so mi bili bolj všeč kot na »zgodovinskem« koncertu v Križankah. Morda tudi zaradi odličnega zvoka, saj v Ulmu za razliko od Manheima predvozačev niso zajebavali. Vsekakor vam Ulm open-air priporočam za v bodoče.

Gary Gray

- BE !

Opozorilo: Gary Gray vas opozarja, da ima lahko pretirano uživanje alkohola, ki ga propagira ta članek, negativne posledice za vaše zdravje. Kratkoročno je najnevarnejši t.i. black-out efekt oz. pomračitev uma. O dolgoročnih posledicah se posvetujte s svojim zdravnikom.

OKUPIRANI MAGISTRAT ALI

S koncem poletja ali vsaj zahajanjem tega letnega časa se počasi, ampak vendarle, več kulturni utrip našega glavnega mesta. Če so v dveh poletnih mesecih ceste in ulice s takšno ali drugačno dejavnostjo, največkrat umetniško, zapolnjevali razni godci in to celo iz drugih držav, potem so zdaj na vrsti vsi ostali. Prva se je pojavila že legendarna ANA MONRO in pred magistratom odrolala enega svojih prvih koncertov. Gledalcev je bilo ogromno, kar se navsezadnje za tak kulturni dogodek tudi spodobi, po drugi strani pa itak velja tista, da kdor da količkaj nase, je tam hotel-nohotel moral biti. In bil je.

Cirkus Kansky je pravzaprav poglavje zase (konec koncev je bilo o njem že marsikaj izrečenega in to celo na naših straneh), zaradi česar je najnovejša predstava »našeg

omiljenog pozorišta« toliko več vredna. Gre za predstavo s pomenljivim naslovom Beatles. Leti so svoj come-back doživeli pred magistratom, ki se je »definitivno spremenil v gledališče« (Tadej Čater, Dnevnik) in to postal v pravem smislu te besede. Namreč tam, ne le da se je odvijala predstava oziroma spektakel ali kakorkoli že to reč pojmujemo, so Ana Monro

razobesili napis in si dokončno prisvojili zloglasno mestno hišo. Kdo si jo bolj zasluži, bo vedela povedati šele zgodovina; zaenkrat naj ostane kar tako, kot je.

Druga komponenta, komponenta, ki zadeva čas koncerta Beatlov, sega v devetdeseta oziroma v začetek devetdesetih, kjer Beatli nimajo kaj iskati. Svoj čas so preživeli in devetdeseta pač niso

za njih. To potencira ne le navdušeno občinstvo, ki svoje idole ne spremlja več skozi histeričen jok in stok, temveč uporablja za izražanje svojih čustev tehnološke »iznajdbe« - pirotehnična sredstva (fuzbal štadioni so v primerjavi s »koncertno dvorano« prave spovednice), ampak neke vrste vstajenjem od mrtvih bivše oboževalke te liverpoolske skupine. Le-ta toliko, da ne začne masturbirati. Pa ne od navdušenja, temveč razočaranja nad ponovnim nastopom njenih idolov. Pravzaprav vse povedo nenehni vzkliki: »Oh, now!«. Ne garejo je niti hiti kot Yesterday, zaradi česar si Beatli ne zaslužijo nič drugega kot to, da se jih, če ne gre drugače, zakonsko prepove. Navsezadnje se to obeta vsem uličnim godcem.

Marta Zahojnik

KAKO JE LE-TA POSTAL GLEDALIŠČE

Najprej nas je presenetila nenavadna otvoritev. Ob vstopu v razstavni prostor nam je Kološa prirčno stisnil roko v pozdrav in se predstavil. Dobili smo občutek intimnosti celotnega prostora. Ideja za razstavo se je porodila ob izidu njegove monografije, v kateri je zajeto njegovo celotno delo. Predstavil se nam je tako, da je skupine fotografij razdelil v cikluse, od katerih so zelo učinkoviti portreti iz zgodnjega obdobja ustvarjanja. Morda je še najbolj znan portret ciganke, sledijo ji prekmurska mati, očaki... Fotografije so zanimive tudi zaradi tehnike razvijanja. Na fotografijah je namreč zelo dobro vidna »zrnatost«, ki je bila v 40-ih oz. 50-ih letih plod za nas zapletene tehnike razvijanja z negativnim papirjem. Kološa je dosegel isti učinek z zrnatim filmom, ki je fotografiji ob večji povečavi dal značilno zrnato ozadje.

Ciklus fotografij iz rodne vasi, Istrska vsa in Umiranje vasi imajo dosti skupnega. Motive je izbral iz značilne prekmurske pokrajine iz 50-ih let in novejših istrske pokrajinske motive; torej iz življenjskega okolja. Izžarevajo idiliko na eni strani in propad na drugi. Tako doživljamo v Nedeljskem popoldnevu čisto umirjenost, lepoto v pokrajini z

MODERNA GALERIJA

TO NI TO!

razstava fotografij

Jože Kološa - Kološ, Prekmurec po rodu, ki sedaj živi v Kopru, se nam je v torek, 25. septembra, predstavil v Moderni galeriji z opusom svojih fotografij. V njih je zajeto njegovo življenjsko delo fotografa - umetnika, ki se ni dal ne letom ne času. Tudi njegove fotografije iz 80-90-ih let so aktualne in zaživijo v času in prostoru.

Foto: Žiga Koritnik

materjo in hčero na vaški poti, na drugi pa se zazremo v kolaž fotografij v obliki križa, z barvno fotografijo modernega hotela v sredini in zloveščim GHM nad

križem. Kaj se je zgodilo? Ali nas hoče presenetiti? Opozoriti? Zanimiva aluzija krščanskega križa z IHS na sodobne probleme: GHM (Grand hotel

Metropolitan), tehnološka revolucija, sodobna civilizacija, ki uničujejo tiho idiliko vasi in jo silijo v propad. Vsi ti ciklusi izžarevajo izrazito sociološko usmerjenost fotografa - umetnika.

Zakaj umetnika? Njegove fotografije niso več samo reportažni zapisi, ampak tudi na zunaj že kar asociirajo na umetniške slike; kolaži, vložki, eksperimentiranje s fotografsko tehniko. To so npr. Demoni iz sedemdesetih let (62-63), pa zanimivi kolaži, kjer je za podlago uporabil izdelke sodobne civilizacije in jih »preoblikoval«. Vse pa imajo tudi izredno hudomušne in asociativne naslove.

Kološa je vsekakor zanimiva osebnost. Za svojih 70. let je izredno vitalen, še zmeraj ustvarjal in eden redkih, ki se je skozi vse življenjsko obdobje razvijal, iskal nove možnosti izraza. Tako se pred nami vrstijo prav vse fotografske izrazne možnosti, ki počasi presegajo naše ustaljeno pojmovanje fotografije in postanejo že kar nekaj več. Vsekakor pa nam razkriva zgodbo, ki ni več samo biografska pripoved temveč tudi pečat časa, v katerem živimo.

Nives Klinc

literarni otrok cvetja

Richard Brautigan:

LOVLJENJE POSTRVI V AMERIKI.

V LUBENIČNEM SLADKORJU. SPLAV.,

Mladinska knjiga, Ljubljana 1990. Zbirka Zenit. (Prevedla Igor Bratož in Savina Gorazd Zwitter).

Potem, ko je tako ameriška kot vsa ostala, recimo temu svetovna kritika, popisala »na tone« papirja o literarnem idolu šestdesetih in potem, ko je knjiga izšla pri nas in so se o njej v glavnem že vsi izrekli, potem nam ostane le še to, da knjigo preberemo in si ustvarimo o njej takšno ali drugačno subjektivno sodbo (tale recenzijski zapis poskuša biti karseda objektivni, vendar, brez sprenevedanja, subjektivnost in objektivnost se nikoli ne izključujeta). **Richard Brautigan** se za kritike ni nikoli kaj dosti brigal, zato pa se je toliko bolj za bralstvo, čigar usip ga je dokončno potolkel - storil je samomor. Umrj je »literarni idol šestdesetih« je zapisal New York Times. Los Angeles Times pa: »Brautigan, literarni guru šestdesetih, mrtev.«

LOVLJENJE POSTRVI V AMERIKI (Trout Fishing in America) je **Brautiganov** prvi tiskani roman in roman, ki je doživel največjo pozornost tako kritike kot tudi bralstva ter naklado preko dva milijona izvodov. Te številke ni potem presegel nikdar več, ali če hočete, njegove zgodbe »o melanholičnem štiridesetletniku« (najbrž avtobiografske) **SO THE WIND WON'T BLOW IT ALL AWAY** so dosegle naklado »borih« petnajst tisoč izvodov. Kot prvo bode v oči struktura samega dela, ki pa ni značilna le za to, temveč kar za vse romane. Nenavadna sfragmentiranost, ki omogoča branje tega romana kot celoto ali pa po delih. Pravzaprav je ves roman zbir fragmentov, napolnjenih s humorjem in sarkazmom, z obupom in cinizmom kakršnekoli vrste že ter poln metaforike. Ko preberemo en fragment smo pravzaprav prebrali knjigo. Po drugi strani pa predstavlja vsa knjiga en sam fragment, ali drugače, fragment fragmentov. In tako jo je treba tudi brati.

Brautiganov literarni opus, ki je bil sicer nasiloma pretrgan, pa vendar dovolj bogat, ne daje možnosti v smislu razvrščanja v »literaturokratske« klišeje. Morda zavestno ali pa tudi ne, saj je vseeno, se **Brautigan** temu izmika s svojiskim slogom, razvitim sredi šestdesetih. Ali je pisatelj modernist ali celo postmodernist niti ni toliko pomembno (najbrž spada nekje med tiste, ki jih razvrščamo med prehodne), kot samo dejstvo, da so

Brautigana brale predvsem študentske množice in je bil neke vrste karizma takratnega časa in takratnih gibanj, začenši z Otroki cvetja. Navsezadnje je bil on to sam in zato sestavni del določenih socialnih struktur. Morda se to še bolj kot v prvi čuti v drugi knjigi **V LUBENIČNEM SLADKORJU** (In Watermelon Sugar). Njegova publika, hipijevska publika, mu sledi kot neke vrste leaderju, vodji, ki je takorekoč brez napak. Sicer pa to niti ni kako pomembno; z eno besedo, **Brautigan** je bil kulturna osebnost šestdesetih in največ svojih bralcev je imel v kampusih.

Tako kot v prvi (pred tem je **Brautigan** objavil še nekaj pesniških zbirk) je tudi v drugi knjigi glavna oseba neka stvar ali občutje ali skušnjava - enkrat Lovljenje postrvi v Ameriki in drugič V lubeničnem sladkorju. Vse se rojeva in umira ter živi, seveda nenehno V lubeničnem sladkorju. Zatorej ne moremo govoriti o glavni osebi, temveč kvečjemu le o centralni zadevi. In to je zdaj Lovljenje postrvi v Ameriki, zdaj zopet V lubeničnem sladkorju. Smrt je venomer prisotna, kar seveda še zdaleč ne pomeni, da gre za neke vrste tematsko pisanje. Prav nasprotno, smrt se kaže enkrat v takšni, drugič v drugačni formi. Odgovor nanjo (kot tudi na samomor) pa je vedno isti: ne-vem-zakaj.

SPLAV (The Abortion: An Historical Romance 1966) prinaša poleg vsega drugega malce spremenjeno razmišljanje o smrti. **Brautigan** deluje ne le starejši, ampak tudi zrelejši in morda celo bolj vase potegnjeni avtor (naklada mu je resda že začela občutno padati, vendar je kljub vsemu presegala nivo). Prav to, **Brautigan** tokrat deluje avtorsko (avtorska pozicija je s tem dokončno utrjena).

Metaforični spekter se prav čudovito prepleta z jezikom, polnim poetskih elementov, ki za prozno delo niso prav nič značilni. Ameriški pisatelj združuje oboje: tako prozni metaforični instrumentarij kot pesniški jezik osiromašen vsakršnega »vzvišenega in lepega«. Literatura eksistira le v jeziku, pa najsi bo ta še tako »drugačen«.

Tadej Čater

Nevin Birsa:

KDO IMA ŽAREČI KLJUČ,

Založba Lipa (zbirka ROB), 1990.

Nevin Birsa, triinštiridesetletni pesnik iz Branika, je ob dvajsetletnici prve izdane pesniške zbirke z naslovom *Elektronke* izdal že svojo osmo knjigo. Birsa ni bil nikoli kulturni ali manifestni pesnik, promotor ali spiritus agens slovenskega pesništva. Ni bil vlečni konj, vendar se tudi sam ni pustil vpreči duhu časa. Rastel je iz tradicije, predvsem iz ekspresionizma in iz samega sebe. Večkrat je s svojo poezijo deloval kot obstranec, ki se je znašel na stranskem, a nikoli na slepem tiru.

V zadnji knjigi je Birsa tak, kot smo ga poznali, in vendar tudi drugačen. Njegov eklekticizem, ki pa vseeno živi popolnoma samosvoje, vase uklenjen osamljeni jaz, ki je kot seme vržen v življenje, strah, groza, obup še vedno vejejo iz njegovih pesmi. Toda tu je tudi upanje, pesnik se sprašuje, kdo ima žareči ključ in zdi se, da to ni več samo retorično samospraševanje, na katerega ne bo nikoli odgovora. »Ignoramus et ignorabimus« ni več jasno izpovedana središčnica Birsovega pesnjenja,

nakazana je vsaj možnost navideznega kopernikovskega preobrata, ko se ego iz statičnega nemočnega opazovalca preobrazí v aktivnega soustvarjalca bivanja. Zato lahko v pesmi z naslovom *Moral bi nekaj storiti* zapiše: »Bilo je že dovolj rje/ bilo je že dovolj bolečine... Pravim: bilo je že dovolj vsega/ zato bi moral začeti znova... moral bi nekaj storiti, moral bi, moral... Še vedno gre za poezijo narcistične osarmljenosti, toda danes se je slutnja spremenila v polvedenje, pesnikov fluiden razpoloženski vpliv je našel vsaj navidezen cilj, beganje je dobilo smisel. Vedeti pa seveda še ne pomeni iskati. Iskati pa prav tako pomeni želeti iskano najti. Birsova beseda še ni meso postala, korak je vendarle zastal nekje med zavestnim dojemanjem in zavestnim dejanjem. Žarečega ključa vendarle ni našel. Ne gre za strah pred razkritjem poslednje resnice, gre za bojazen pred tem, da bi to pomenilo hkrati nemožnost vrnitve. Smisel je iskanje, ne pa najdenje, čeprav nas vsaj v nekaterih pesmih pesnik poskuša prepričati o nasprotnem. Zato je Birsova poezija v določenem smislu zavajajoča. Čeprav se nam morda v trenutku zazdi, da smo bližje skrivnostni odrešujoči formuli, spoznamo, da se pesnik vedno znova vrača k izhodišču - besedi.

KARANTANIJA PREDSTAVLJA:

RAZVRATNE MUZE:
francoska erotična poezija,
Cankarjeva založba, Ljubljana
1989. (Izbral in prevedel Aleš
Berger.)

Potem, ko je leta 1981 izšel KLINČEK LESNIKOV Janeza Trdine ali točneje PODOBE PREDNIKOV, ZAPISKI JANEZA TRDINE, in je lani izšla Dolgan-Hladnikova Antologija slovenske pornografske poezije FUK JE KRANJCEM V KRATEK ČAS, je istega leta izšla skrajšana oblika LA POÉSIE ÉROTIQUE Marcella Béaluja v prevodu Aleša Bergerja - RAZVRATNE MUZE. Cvetober iz francoske literature erotičnega značaja prinaša v prvi vrsti visoko priznane avtorje, ki so se po skrivnih koticah ukvarjali (tako mimogrede) tudi s pisanjem verzov na temo moškega in ženske, njihovih spolnih organov in združitve. Izbor, ki je v Franciji izšel leta 1971, bi bil še deset let pred tem cenzuriran, pa ne le zaradi fabulativno bogate in sočne strukture, temveč zaradi dikcije, v kateri so verzi zapisani. Forma je praviloma stroga (sonet, glosa in epigram); kratka, pred nami je izbor iz poezije, ki na neposreden način, brez vsakršnega estetiziranja in sprenevedanja ter sublimiranja v »gostilniški« govoricu upesnjuje

spolnost in skuša človeka pripraviti do tega, da bi se tudi sam predal »sladkostim«, ki jih spolnost prinaša. Ali z drugimi besedami, knjigo lahko berete kjerkoli in brez strahu, da bi vas doletela usoda Claudela le Petita.

Richard Bach: ILUZIJE,
Prigode upornega mesije,
Prevedel in izdal Tomaž Smerdu,
Ljubljana 1990.

Le kdo ni bra! JONATANA GALEBA taistega avtorja, ki je v prvi knjigi povedal pravzaprav vse, kar je povedati ime! Toda nekje v človeški zavesti vedno ždi črv in tako dolgo rije, dokler ne prerije do zaželenega cilja. V konkretnem primeru do izdaje nove knjige. Tako so nastale ILUZIJE. V vlogo črva se je transformiral mistični mesija, ki vso zadevo spremlja, pa čeprav ga v tem svetu ne srečamo. Smeje se in si misli svoje, kajti cilj je dosegel. To pa je navsezadnje tudi vse.

Milan Štante:
S POTI PO INDIJI, Založba
Karantanija, Ljubljana 1990.

S potopisi je že tako, da nastajajo ali ob »hudo zahtevnih kriterijih ali popularno«. Pravzaprav bra! prav nič ne zanima »slog« pisanja, ampak vsebina, ki jo takšen ali drugačen potopis prinaša. In prav je tako. Podobno je s pričujočo knjigo, katere vsebinski del je nastajal na poti po Indiji, kjer je avtor preživel vsega skupaj že pet let. Svete krave, indijska umazanija in revščina so tokrat sekundarnega pomena, zato pa toliko bolj pomembna za lažje razumevanje »globljih in kompleksnih vprašanj«, ki jih prinaša tale potopis; gre za »fotografije s poti« (podnaslov pesniške zbirke Aleša Debeljaka) po južnem in zahodnem delu Indije. Verjetno edini kompetenten »indolog« pri nas, Milan Štante, je knjigo izdal kot odgovor na (pre)mnoge kritike, ki jih je bil deležen zaradi (ne)pisanja o tej skrivnostni deželi. Da ne bo pomote, Štante je že izdal antologijo sodobne indijske lirike KOŠARA ČLOVEKOVEGA SRCA (Založba Obzorja, Maribor 1978) in zbirko esejev INDIJA - MIT IN REALNOST. Po tem in ne le po tem sodeč, mu končno lahko verjamemo.

Tadej Čater

ODDAJA MARLBORO N° 1

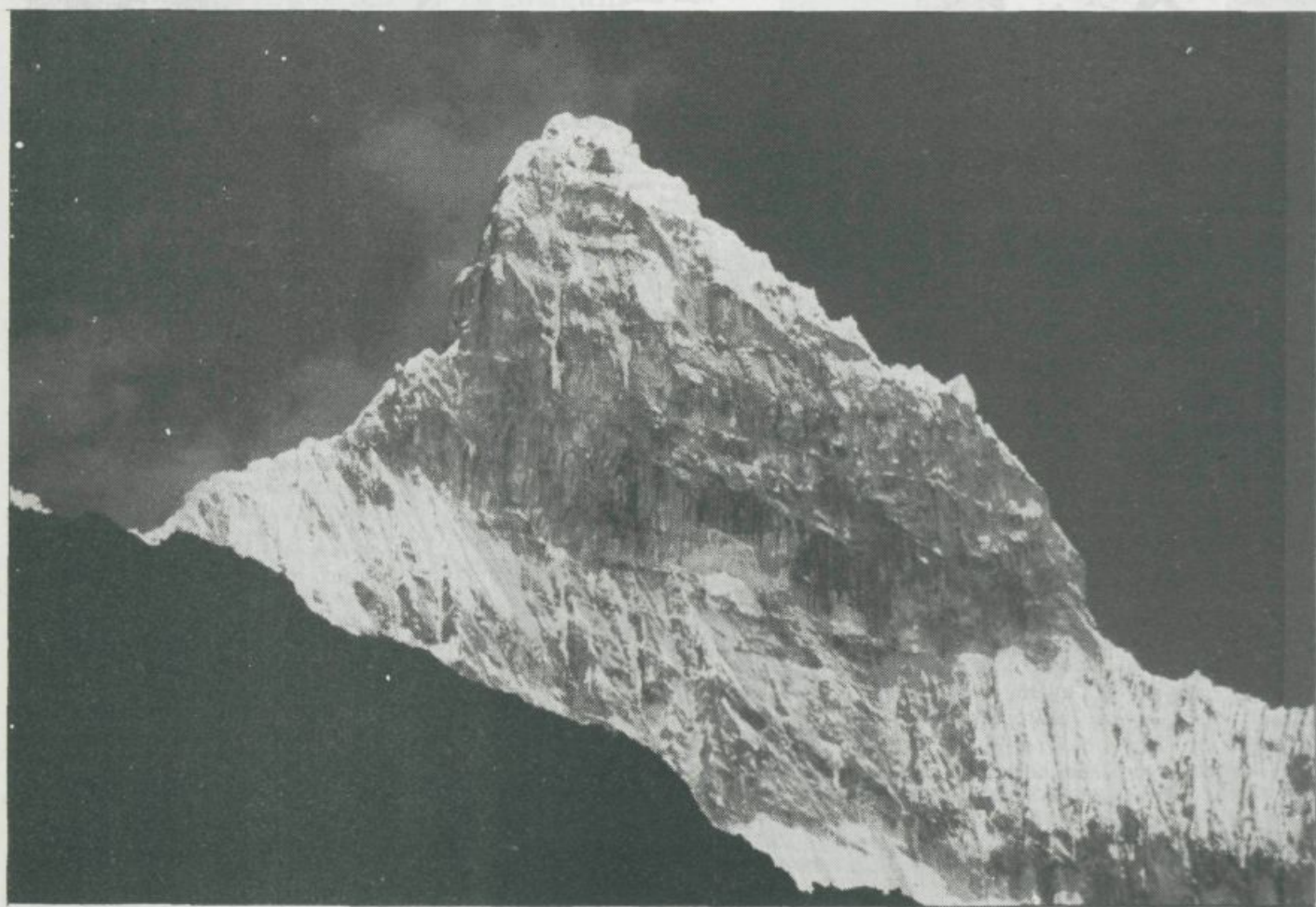
VSAK PETEK OD 20. - 21. URE

**NE ZAMUDITE DOBRE GLASBE, NAGRADNIH UGANK,
SVETA AVTO MOTO ŠPORTA, PA KUKAMO V BLEŠČEČE
PODZEMLJE KLUBA BABILON...**

UKW stereo: 100,2 MHz 102,4MHz

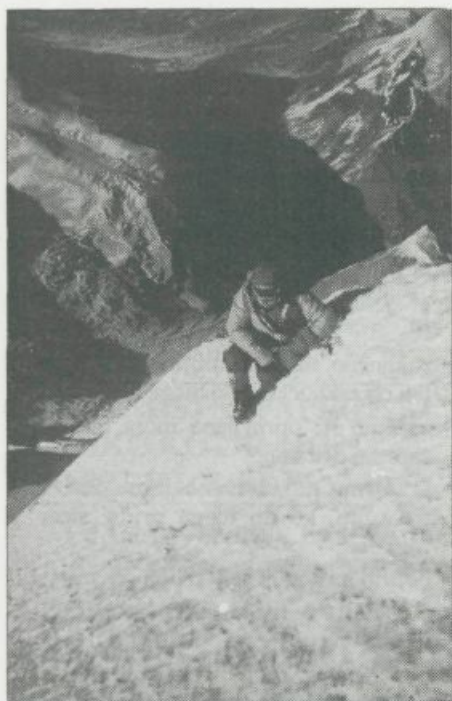
radio GLAS ljubljane

CHACRARAJU

Prvič sem slišal za to goro še preden sem karkoli vedel o hribih. Nekje sem bral članek o prvih osvajalcih najtežjih andskih vrhov in vse skupaj se mi je zdelo precej neverjetno; plezanja z meter dolgimi klini, zabitimi v snežne previse si nisem mogel prav predstavljati. 6112 metrov visoki Chacraraju je bil največkrat omenjen v zvezi s hudimi nesrečami, ki tudi slovenskim plezalcem niso prizanesle. Pred petnajstimi leti se je tam ubil

Igor Golli, potem ko se mu je na grebenu odlomila opast in sta s soplezalcem zdrsnila več sto metrov globoko po ledenem žlebu. Chacraraju upravičeno nosi sloves najbolj nevarne gore v Andih; ker pa hkrati spada med najlepše in najtežje, mu kljub temu ne manjka plezalcev, ki hočejo vsaj poskusiti; v veliki večini pri tem tudi ostanejo. Domačini iz Peruja ga še niso preplezali, čeprav imajo že kar lepe uspehe v Andih; zame pa je bilo najvažnejše dejstvo, da ga še nihče ni splezal sam.

filozofiral, saj so to temo pred časom lepo obdelali Bjelo Dugme.

14. julija zjutraj sem torej krenil iz šotorčka ob štirih jezerih med Chacarajem in Yanapaqcho. Globok sneg na ledeniku me je kaj hitro prisilil v zmernejši tempo in šele ob pol enajstih sem dosegel krajno poč, mesto, kjer se razbiti ledenik vzpne v strmo steno. Krajne poči so dostikrat prav nadloga in tudi tukaj odločitev v mestu prehoda ni bila lahka. Na skrajni desni je bila razpoka najožja. Toda: ko zapičim cepin na drugo stran, se dva metra od mene zruši v globino ves zgornji rob razpoke. Hlastno se poženem čez, še preden mi utegne zmanjkati tal pod nogami. Tako, prva ovira je za mano... Strmo pobočje, ki sledi, je obloženo z globokim snegom, ki ga le še čudež drži v takšni naklonini. Plezam, bolje: plavam navzgor, ker v obratno smer ni nič manj nevarno in zdi se mi, da sem vedno bližje tistim, ki so prišli, videli in se obrnili. Na levi opazim žleb: če tam ne bo bolje, grem nazaj... Pa je, sneg počasi prehaja v trd led, ki škrtja pod nabrušenimi zobmi derez. Zebe me v roke in noge, ki si po lanskih ozeblinah še niso povsem opomogle, na čelu pa čutim kapljice znoja. Počasi se bližam pasu previsnih skal, ki zapirajo prehod naprej. Le kje bom prišel čez? Nad mano visijo ogromni balkoni iz snega in ledu kot peklenški stroj, za katerega nikdar ne veš, kdaj se bo sprožil. Spomnim se na dogodek pred leti, ko je ljubljanska naveza plezala zaledeneli slap v Bohinjski soteski. Ko sta plezalca po opravljenem vzponu sestopala mimo slapu, se je le-ta s truščem podrl in sesul na drobne koščke. Če bi se pol ure prej... takšne misli je v steni bolje preskočiti in prihraniti za kasneje.

Skalna bariera je neprehodna. Zato pa se desno za previsi ponuja navpičen zaledenel žleb. Nekaj metrov splezam, nato pa se tanka ledena skorja pod udarcem cepina zdobi in pokaže se gladka granitna plošča, povezana s široko počjo. Nekako se prigoljufam tam čez, zgoraj pa ni nič lažje. V led okovana stena ne dovoli

nobenega počitka. Poševna polička me zvabi v levo, tam pa je še slabše: prhki sneg se drobi pod derezami, ki kmalu zaškrtajo po goli skali. Previs nad poličko me odriva ven, oprimkov na ni... Bom res tako neumno odletel? Svet se naenkrat skrči na nekaj kvadratnih decimetrov skale, kjer roke iščejo vsaj najmanjšo oporo in zazdi se mi, da neka sila nadzira moje gibe z milimetersko natančnostjo. Občutek, ki sem ga že doživel; toda tokrat se mi zdi, da sem za trenutek prestopil črto, čez katero je življenje le še met kocke. Tega pa nočem: umetnost ekstremnega alpinizma ni v izzivanju, pač pa v tem, kako z najmanj tveganja doseči največ. Ko malo zatem kot prvi samohodec zapičim cepin na ledeni greben, ni v meni nobenih občutkov velike zmage - le želja biti čimprej spet na varnem v dolini. Mislim le na polovico poti, ki me še čaka do tam; za vse ostalo bo čas še kasneje.

Kako lepo je po vsem tem v prijetni družbi in s kozarcem na dosegu roke lenariti na toplem soncu pod palmami, pa vedo le tisti, ki so to že poskusili.

Pavle Kozjek

Chacaraju spada med gore, pod katerimi se ob prvem srečanju počutiš prav majhnega. Takšni so tudi El Capitan, Cerro Torre, K2 in če bi o tem povprašal moje plezalske kolege, bi bil seznan še precej daljši. Ko nas je sredi julija razmajan kombi pripeljal do mesta za tabor v dolini Llananuco, je bil videti nazobčan greben Chacaraja tako vzvišen nad pokrajino, da se mi je zdelo do tja dneve daleč. Pa ni bilo tako: le nekaj ur smo naslednji dan hodili do vznožja ledenika pod steno. Nato pa sem zavil po svoje; poskusil bom solo vzpon na vrh. Dejstvo, da plezam sam, je zame vedno dodatna motivacija in zdi se mi, da je v tem nekaj logike; takrat vem, da v primeru težav ne smem računati na pomoč. Vse je odvisno od mene; celo ocena objektivnih nevarnosti, ki jih je v visokih gorah vedno na pretek. Tukaj odločajo izkušnje in psihična pripravljenost, zato solo vzponi niso za začetnike; kaj početi kasneje, pa odloči vsak sam. Vsekakor je med solisti malo bodočih stoletnikov; pa kaj bi preveč

RADIO GLAS LJUBLJANE

Kaj je to?

BORZA

POSLOVNIK

jugoslovanske borze vrednostnih papirjev delniške družbe, Ljubljana ureja »sprejem vrednostnih papirjev in udeležencev na Borzo, pravice in dolžnosti članstva, organizacijo trgovanja s papirji in način objavljanja borznih informacij.«

Borzni sestanek, ki je najvažnejši, transparenten, standarden in varen način poslovanja, je določen za vse leto vnaprej. Koledar sestankov pa se javno objavi.

Odbor za sprejem udeležencev in vrednostnih papirjev na Borzo

Glede vrednostnih papirjev - odločanje o prošnji za kotizacijo VP, ki jo Borzi predloži ali izdajatelj VP ali njegov pooblaščen zastopnik. Prošnja mora biti dopolnjena s celo vrsto prilog, od katerih so najvažnejše: Prospekt, Sklep o izdaji VP, Potrdilo zvezne komisije o VP...

Za verodostojnost informacij odgovarja izdajatelj.

O prošnji odloča Odbor za sprejem najkasneje v 30-ih dneh od prejema prošnje.

Glede sprejema članov - člani so lahko banke, druge finančne organizacije, podjetja, družbeni skladi, ter druge pravne osebe s posredovanjem pooblaščenih udeležencev.

Odbor za sprejem in Upravni odbor na podlagi obstoječih podatkov ocenjujeta primernost (boniteto) vsakega člana za poslovanje na Borzi. Prosilec vloži pismeno vlogo, da pa bi bil sprejet mora zanj dati jamstvo tudi nekdo od članov Borze.

Celotna procedura je precej podrobno dodelana, saj poslovnik vsebuje določbe o pritožbah zoper odločitve, odvzemu in preklicu članstva...

Borzni sestankom lahko prisostvujejo »obiskovalci in sredstva javnega obveščanja« razen če je ogrožen ali bi lahko bil ogrožen poslovni interes ali interes poslovne skrivnosti.

Takrat je sestanek zaprt za javnost, o tem pa odločata Upravni odbor in direktor Borze.

PRAVICE IN DOLŽNOSTI ČLANOV

Poglejmo le najvažnejše - udeleževanje sestankov, sklepanje poslov (obakrat borznih, seveda), voliti in biti izvoljen v organe Borze, uporabljati opremo Borze...

In dolžnosti - plačevanje članarine in drugih prispevkov, skrbeti za čast in ugled Borze in njenega poslovanja, vzdrževati vsaj eno osebo z izkaznico, obvestiti Borzo o nastopu insolventnosti.

Poslovnik vsebuje tudi precej določil o borznih posrednikih (brokerjih). Zaradi obširnosti in zanimivosti se bomo te teme lotili naslednjč.

RAZLIČNA NAROČILA - NALOGI

- dnevno tržno naročilo: po najugodnejši dnevni ceni, po presoji brokerja;
- terminsko tržno n.: po najugodnejši ceni v določenem terminu;
- dnevno limitirano n.: tečaj-cena je omenjena z zgornjo ali spodnjo mejo;
- »vse ali nič« n.: izvršeno mora biti tako, kot je naročeno, če do tega ne pride, nalog zapade;

- zaključno naročilo: opravljeno mora biti ob zaključku delovnega dne;
- začetno n.: opravljeno mora biti ob začetku del. dne;
- takojšnje n.: izvršeno mora biti v trenutku, ko do njega pride, sicer zapade;
- odprto n.: pogoji veljajo do preklica;
- časovno n.: naročilo ima poleg ostalega še časovne zahteve:
- pogojeno n.: uporablja se ob istočasni prodaji in nakupu VP, nekaj se ne proda, dokler se prvo ne kupi;
- vrednostno n.: nakup ali prodaja se izvrši le v določeni vrednosti.

OBLIKOVANJE TEČAJA

Poslovnik določa dve možnosti: z izklicevanjem in s pomočjo elektronskih naprav. Na ljubljanski borzi je v rabi prvi način (zaenkrat); borzni sestanek, ki poteka navadno ob torkih in četrkih, od 10.30 do 11.00 se prične, ko so na tabli že začetni tečaji. Borzni uslužbenec, ki vodi avkcijo pozove pooblaščenega zastopnika (brokerje), da sporočijo svojo ponudbo oz. povpraševanje.

Ponudba se izrazi z besedo »prodajam« in z določitvijo števila paketov. Povpraševanje pa na enak način, seveda pa z besedico »kupijem«. Nižanje in višanje tečaja poteka toliko časa, da se ponudba in povpraševanje po nekem papirju do najvišje možne mere uskladi. Če se izenačita, je pri tistem tečaju sklenjen posel.

Prednostno pravico do nakupa ima tisti član, ki se je prvi javil, da kupi; če sta to storila dva istočasno, ima prednost tisti, ki kupuje ali prodaja večjo število paketov.

Sklenjeni posli obvezujejo pooblaščenega zastopnika, ki si takoj izmenjajo kartončke/kartice in napišejo, ter podpišejo zaključnico o sklenjenem poslu, katero podpiše tudi borzni uslužbenec.

Obveznosti iz naslova borznih transakcij morajo biti poravnane v roku treh delovnih dni od sklenitve posla na borznem sestanku.

Poznamo tri različne načine dostave VP:

- fizična dostava preko PTT ali kurirjev;

- drugačna fizična dostava;
- dostava potrdila o lastništvu VP.

V razvitem svetu je najbolj v rabi tretja, saj se zelo redko zgodi, da ima lastnik VP spravljen doma. Le tega mu varno shrani njegov broker - zastonj. S tem je zagotovljena varnost VP in hiter način ponovnega kupčevanja z njim.

Po drugi strani pa si broker s tem zagotovi stalnega klienta in zaslužek. Ne smemo pozabiti, da je broker plačan, ne glede ali prodaja ali kupuje.

VREDNOSTNI PAPIRJI, KI LAHKO KOTIRAJO NA BORZI V LJUBLJANI

- delnice - podjetij, bank in drugih finančnih organizacij, ter drugih pravnih oseb;
- obveznice - podjetij, bank, drugih finančnih organizacij in drugih pravnih oseb, federacije, republik oz. pokrajin, mest, občin;
- dolgoročni certifikati - podjetij, bank... DPS;
- deleži v podjetjih, bankah ... (deleži d.o.o. ...);
- drugi VP, ki jih odobri Odbor za sprejem.

VRSTE DELNIC

- ustanoviteljska;
- navadna;
- prioriteta.

Ustanoviteljska je lahko navadna in prioriteta. Katerakoli od naštetih je lahko brez pravice do glasovanja na skupščini delničarjev, lahko pa ima en ali več glasov.

Imetnik prioritete delnice ima prednost pri plačilu dividende pred ostalimi delničarji.

Prioritetna delnica je lahko kumulativna ali participativna.

Kumulativna pomeni pravico do izplačila dividende (neizplačane) pred vsemi lastniki navadnih-rednih delnic.

Participativna prinaša poleg določene dividende še pravico do sodelovanja pri delitvi dobička v skladu z odločitvijo o izdajanju delnic v podjetju.

VRSTE OBVEZNIC

- klasične obveznice (straight bond);
- obveznice z variabilno obresno mero (floating rate bonds);
- konvertibilne obveznice (convertible bonds).

Prve so klasične, kjer je izdajatelj ob dospelju dolžan plačevati fiksno obrestno mero, ki je skupaj z rokom dospelja določena pred emisijo oz. nakupom obveznice.

Pri floating rate bonds obrestna mera ni fiksno predvidena, pač pa bo neznana vse do dospelja obveznice.

Konvertibilne obveznice (npr. Laško...) je možno zamenjati za drug vrednostni papir. Ob prestrukturiranju podjetja v delniško družbo se obveznice po določenem ključu spremenijo v delnice.

Obrestna mera obveznice se (vsaj na zahodu) določa v določenem % od LIBOR-a. London Interbank Offered Rate je obrestna mera, ki si jo londonske banke zaračunavajo med seboj za izposajo kratkoročnih kreditov.

OPCIJE

niso vrednostni papir, temveč pravica, ki jo pridobiš z nakupom in omogoča, da se po določenem roku delnica kupi po prej določeni - fiksni ceni.

CALL OPCIJE - kupec call opcije si pridobi pravico v določenem roku zahtevati od prodajalca, da mu ta proda delnico (underlying stock) po fiksni, prej določeni ceni (ob nakupu opcije; basis price).

Lastnik opcije jo lahko po določenem roku izkoristi, pusti, da zapade ali pa jo že prej proda na borzi.

PUT OPCIJA - je nasprotna od call opcije. Lastnik delnice, ki se boji prehitrega padca vrednosti svoje delnice, kupi put opcijo, da si zagotovi, da bo svoje delnice po določenem času prodal po fiksni ceni, ne glede na to za koliko bo cena njegove delnice do takrat padla.

Opcije se ne kupujejo na borzi po »kosih« pač pa vedno v paketu po 100 delnic (v ZDA).

Vsaka opcija ima natančno določen čas trajanja, v ZDA vse trajajo 12 mesecev.

Cena opcije je odvisna od bazne cene delnice, sestavljena pa je iz dveh delov: notranje vrednosti opcije in premije.

Kot lahko na prvi pogled vidimo, je poslovanje z opcijami v samem bistvu špekulativno, kar je, kot smo že prebrali v Tribuni, razlog, da opcij ni in jih še lep čas ne bo na naši borzi.

Zato pa smo si pri nas zaradi finančnih težav v gospodarstvu in nerešenega lastninskega problema izmislili interne obveznice (ki naj bi enkrat postale celo delnice).

INTERNE OBVEZNICE

Pravno podlago ustvarja Zakon o izplačilu osebnih dohodkov, sredstev za skupno porabo in sredstev za prehrano delavcev med delom (Ur. l. SFRJ št. 37/90).

V ustreznih knjigarnah dobite lično tiskan formular, ki ga zelo enostavno izpolnite, založil pa ga je Gospodarski vestnik, Ljubljana.

Leonardo Peklari

10 % off

Drevo Tribuna,
podpisani _____ zelim postati Vas
nasocih. Prosim, da mi casofis posteljete na
moj naslov: _____

podpis _____

Narocite Tribuno
10 % ceneje !

Dopisnico s kuponom
nam posljite na naslov:

Tribuna,
Kersnikova 4,
61000 Ljubljana

SPOMINI NAJVZTRAJNEJŠEGA ATENTATORJA NA JOSIPA BROZA TITO

Posegi atentatorjev v politično življenje, ki so bili največkrat usodni za tarčo in državo, so spreminjali »zgodovinski tok« in zapisali eksekutorje v zgodovino z velikimi in krvavimi črkami. V našem (srednjeevropskem) prostoru je prvi med njimi vsekakor Gavrilo Princip, pripadnik gibanja Mlada Bosna, ki je 1914 v Sarajevu streljal na avstrijskega prestolonaslednika Ferdinanda in ga ubil, kar je bilo povod za prvo svetovno vojno. To nadvse pogumno dejanje je motiviralo marsikoga, med drugim tudi **NIKOLO KAVAJO**, najvztrajnejšega atentatorja na Josipa Broza. O njegovi življenjski usodi, ki jo je zapisal v memoarih, piše Srpska reč, glasilo Draškovićeve stranke. Tribuna pa jo povzema.

Nikola Kavaja se je rodil leta 1933 v Peči v vojaški družini. Po kapitulaciji Jugoslavije leta 1941 so jih internirali v Albanijo, kjer so bili do leta 1943, ko jih je general Milan Nedić skupaj z 52 družinami preselil v Srbijo. Kavaji so se vrnili na Kosovo in tam ostali do leta 1945, ko so jih komunistične oblasti kolonializirale v Sombor. Tu Kavaja konča malo maturo in leta 1948 stopa v Letalsko vojaško akademijo v Pančevu in Mostarju. Tri leta kasneje dobi čin poročnika. V armadi je ostal do 15. decembra 1953, ko so ga ujeli na jugoslovansko-avstrijski meji. Vojaško sodišče v Ljubljani ga je obsodilo na 18 let in šest mesecev zapora zaradi pripadnosti zarotniški skupini oficirjev, ki je pripravljala rušenje komunistične oblasti v Jugoslaviji. V obtožnici so mu še pripisali uboje na meji, propagando proti državi in narodu, dezertstvo iz vojske, napad na vojaške osebe na meji in poskus pobega čez mejo. V zarotniški skupini je bilo 92 vojaških oseb. Iz Kavajine skupine so ustrelili sedem oficirjev, ostali pa so bili obsojeni na visoke zaporne kazni.

Iz zapora je ušel avgusta 1957, ko sta skupaj z nekim Slovencem skočila z vlaka, ki jih je peljal iz mariborskega v požeški zapor. Zateče se v Avstrijo, kjer je pristopil k protikomunistični organizaciji Srbska narodna odbrana. Kmalu zatem odide v ZDA, kjer so ga prvič aretirali aprila 1964 zaradi poskusa atentata na

Andrijo Artukovića. Glavna tarča pa je kmalu postal Josip Broz Tito.

Kadarkoli je Josip Broz letel čez Atlantik, je dobro oboroženi Kavaja spremljal njegova potovanja. Leta 1979 so ga ameriške oblasti ujele s prevaro, ko je zajel neko ameriško letalo. Obsodili so ga na 45 let zapora.

Na prestajanju kazni v Chicagu, kjer je še danes, je podrobno opisal vse svoje akcije. Rokopise je pošiljal nekemu Srbu v Avstralijo; ta jih je objavil v knjigi Sinovi izdate Srbije, ki je kmalu postalo najbolj brano čtivo v srbski emigraciji. Kmalu pa jo bo izdala tudi beograjska založba Čiča. Zaradi političnih razlogov je ameriško sodišče obsodilo Kavajo na 45 let zapora. Ker še nikogar niso tako strogo obsodili za takšne vrste kaznivih dejanj (zajetje letala in neprihod na sodišče), bodo srbske emigrantske organizacije v ZDA zahtevale zmanjšanje kazni. Ob izreku obsodbe, novembra 1979, je Kavaja izjavil:

»Gospod sodnik! Vašo obsodbo sem poslušal hladno, saj ko gre za narod in Srbstvo, nič ni preveč. Vi ste presodili tako, kot vam vest in zakoni nalagajo. To se vidi in zato izrečeno kazen tudi sprejemam. Kljub temu, da me čaka prestajanje kazni, iz tega mesta trdim, da bo moja noga stopila na svobodno srbsko zemljo. Dočakali bomo, jaz in moj namučen narod, konec komunizma, in

Srbi ne bodo več dajali svojih življenj za tuje interese. Gospod sodnik, zahvaljujem se vam za pozornost in strpnost, ki ste jo pokazali na tem sodišču.«

1. del

Medtem smo se dobro naspali in zlikali naše obleke. Ko smo se še obrili, smo bili videti povsem ugledno. Naša naslednja postaja je bila Washington. Ko smo odšli na letališče, smo zadržali samo orožje okrog pasu in tako odleteli v Washington. Okrog petih smo pristali in se s taksijem pripeljali v mesto. Tu si je **Dragiša** izposodil malega forda, s katerim smo se odpeljali v restavracijo v predmestju. Dragiša je v časopisu našel datum Brozovega prihoda v Washington. Jasno je pisalo, da bo 17. oktobra 1963 na obisku v Beli hiši, kjer ga bo sprejel predsednik Kennedy. Ta trenutek nam ni preveč ustrejal. Predvidevali smo namreč tisoče demonstrantov, policijo, agente FBI, pa Titove udbaše; vse to so resne ovire za izvršitev naše naloge. Dragiša je predlagal, naj se bolje informiramo o krajih Brozovega bivanja. Dogovorili smo se, da Dragiša telefonira polkovniku **Voji Panteliću**, ki je imel v Washingtonu restavracijo. Pri njem so namreč tekale priprave demonstrantov. Tu je lahko Dragiša zvedel veliko tega, kar nas je zanimalo.

Po telefonskem pogovoru smo se odločili, da bo Dragiša obiskal Pantelića in se hitro vrnil. S **Srbinom** sva medtem ostala v restavraciji, vendar je Srbin kazal znake navoroze.

- Kavaja, če temu komunističnemu zločincu Titu ne staknemo glave tukaj, potem ne bomo imeli več možnosti. Njegovi udbaši ga tako dobro pazijo, da niti do incidenta ne pride. Mislim pa, da so še nekatere skupine Hrvatov in Srbov, ki se pripravljajo, tako kot mi.

- Ne verjamem, da je še kakšna skupina iz chicaškega področja, ker bi gotovo vedeli. O Hrvatih pa ne vem ničesar. Možno je, da se tudi oni pripravljajo. Toda, še nekaj mislim: če mu je usojeno, da bo živel, potem bo živel, toda storili bomo vse, da mu življenje skrajšamo.

Tito se nastani v Williamsburgu

Najin pogovor je prekinil Dragišev prihod. Prinesel je nekaj novih, a ne povsem preverjenih informacij. Povedal je, da je pri Panteliću srečal mnogo uglednih Srbov, da se je pogovarjal z Miletom Radovanovićem, da so nas na sedežu Srbske narodne odbrane večkrat iskali agenti FBI, vendar so jim rekli, da smo odpotovali v New York. Skratka, pomembno je bilo to, da smo se izognili aretaciji, še preden smo karkoli poskušali v zvezi s Titom. Dragiša je prav tako izvedel, da je skorajda gotovo, da bodo Tita namestili v Williamsburgu. Zaradi tega smo se napotili v to mesto.

To mesto je na sami atlantski obali in je bilo staremu razbojniku prav gotovo bolj privlačno kot Camp David, ki je bil v planinskem predelu. Od Washingtona je bil sto milj, kar ni mnogo za ameriške razmere. Krenili smo okrog enajstih zvečer. Srbin je bil utrujen in je dremal na zadnjem sedežu avtomobila. Z Dragišo sva se pogovarjala. Ugotovila sva, da je bila pot v Mexico City brezuspešna, saj staro pseto (Tito) sploh ni hodilo na sprehode.

- V teh okoliščinah, je nadaljeval Dragiša, smo še v težjem položaju. Za petami nam je ducat ameriških agentov, zaščita te opice pa je še večja. V Washingtonu nimamo nikakršne možnosti. Lahko le tu ali v Camp Davidu.

Ko sva preučevala različne variante, smo eno uro po polnoči prispeli v Williamsburg. Pisal se je 16. oktober 1963. Zaradi previdnosti, saj smo v mestu opazili večje število policijskih vozil, smo vzeli sobo v motelu pred mestom. Dragiša je ostal pokonci, da bi gledal poročila na televiziji, midva pa sva legla.

- Sporočajo, je potihoma govoril Dragiša, da je Titovo zdravje slabše, da je

močno prehlajen in da se ne ve, koliko časa bo ostal v Ameriki.

Menili smo, da je to laž, s katero so hoteli zмести emigracijo, da bi v čim manjšem številu demonstrirala. Toda mi se nismo zmedli. Takšne »dimne zavese« je spuščal starec, samozvani maršal. Vendarle se je bal za svoj vamp. V sobi smo še enkrat pregledali orožje. Vse je delalo kot urica, celo Srbinova »Camera«. Zatem smo se z našim fordov odpeljali do Williamsburga. Okrog devetih zjutraj smo parkirali pred večjo restavracijo, kjer je bilo veliko gostov. Zmenili smo se, da se bomo pretvarjali in se igrali neznance. Sam sem, v obleki katoliškega duhovnika, vstopil prvi. Očala za kratkovidnost so dajal mojemu obrazu izraz mirnosti in resnosti. Za mano je vstopil Srbin v civilni obleki, s pištolo prek ramena in sončnimi očali. Pravi turist. Dragiša je bil za nama v črni športni majici in športnih hlačah. Nihče ni mogel posumiti, kdo smo in kaj pripravljamo.

Ogledali smo si restavracijo, vsak posebej, in stopili na ulico. Dragiša je nekje staknil časopis in ga med hojo prelistaval. Midva s Srbinom pa počasi za njim. Ogledoval sem si izložbe, na cesti je bilo veliko ljudi. Opazil sem večje število uniformiranih oseb, v glavnem letalskih podoficirjev. Ali je v mestu kakšna vojaška baza ali pa je to vse skupaj zaščita za debelega maršala? V mestu ni bilo visokih hiš, največ trinadstropnih. Opazili smo dve zastavi na nekoliko večji stavbi, pred katero sta stražila dva policaja ameriške vojske. Na desni je bila ameriška, na levi pa jugoslovska zastava s peterokrako.

Tu smo, sem pomislil. Gotovo ima debeli Tito kakšno zvezo s tem mestom. Opazil sem, kako sta Dragiša in Srbin zavila za vogal sosednje ulice, kjer se razteza dvorišče hiše. Šel sem za njima. Prostor okrog stavbe je obkrožala visoka in močna mreža. Mimo smo hodili brez ustavljanja in poskušali smo si čim več ogledati. Na dvorišču, podobnemu igrišču za baseball, je bilo nekaj vojaških oseb in policajev v uniformi.

Ko smo prišli do konca stranske ulice, smo naleteli na park. Tu smo se vsi trije srečali. Brez skrbi, saj je bilo v parku veliko sprehajalcev. Kolikor smo lahko slišali, nihče od njih ni omenjal Tita in njegovega obiska. Navaden Američan je komajda kaj slišal o tem. Njih takšne stvari ne zanimajo. Približali smo se obali in se začeli pogovarjati. Bili smo prepričani, da hudodelec prihaja v Williamsburg in da ga bodo nastaniliv zgrad-

bi, na kateri je plapolala jugoslovanska zastava. Žal nam je bilo, ker nismo vzeli bomb. Bile bi bolj učinkovite pri tako močnem zavarovanju. Če nič drugega, vsaj zato, da jih vržemo v dvorišče in zločincu malo pretresemo dušo.

Dogovorili smo se, da se razporedimo po glavni ulici in da bo vsak deloval samostojno takoj, ko se za to pokaže priložnost. Eden izmed nas je moral obvezno stati v bližini vile. Ko smo pregledali vse podrobnosti, sva s Srbinom izbrala prostor na obali. Sedela sva in sonce je prijetno grela. Dragiša je šel kupit najnovejšo izdajo časopisa in manjši radio, da bi bili v vsakem trenutku obveščeni. Srbin si je želel srečanja s Titom v takšnem parku. Predpostavljal sem, da je za celo možno, saj se ta stari pav zelo rad

vile, v kateri naj bi bil Tito. Hodili smo eden za drugim in nismo več govorili srbsko. Ko sem prišel na glavno ulico, sem začel hoditi umirjeno, ves čas pa sem imel oko na vili. Pred trgovino sem opazil tri mlade udbaše, ki so govorili srbsko. Pozornost je pritegnil hrup letalskega motorja. Pogledal sem v nebo. Tri večja vojaška helikopterja so lebdela nad središčem mesta.

Pomislil sem, da to mora biti on. Kaj vse se spomni komunistični pankrt. Ne upa si sprehajati ali voziti se v limuzini po Ameriki. Ve: kar je zaslužil, bo tudi dobil.

Začel sem se prerivati skozi množico ljudi na pločniku, saj sem želel biti v bližini dvorišča vile, kjer bo pristala ta banda. Opazil sem Dragišo in Srbina. Tudi onadva sta tu. Naprej ne moremo.

je raztepla po mestu in nas tako opozarjala, da je njihov gospodar tukaj.

Sešli smo se in pokomentirali prisotnost plavih. Sklenili smo še ostati. Vse je mogoče, tudi to, da se Tito odpravi na sprehod. Kupili smo najnovejši lokalni časnik, v katerem je fotografija Tita in njegove Jovanke v kočiji. Poleg njiju še Koča Popović, Milajko Todorović in župan Williamsburga.

- Kaj naj rečem? je stokal Srbin, ameriški tisk lahko kupiš za malo denarja. Ne tiskajo samo laži, temveč tudi to, kar se sploh ni zgodilo. Za Titove denarce uredništvo tega časopisa pljuva naravnost v obraz prebivalcev tega malega mesta. Kaj šele počno v velikih metropolah?

Miriva Srbina, da je to morda fotografija iz bližnje letalske baze. Komunistični pes Tito nam tudi tokrat uhaja iz naših rok. V načrtu bi morali računati tudi z njegovim vertikalnim gibanjem, s helikopterji. Če bi to upoštevali, bi danes imeli s seboj kakšno bombo in puškomitraljeze. Toda kdo si je mislil, da bo diktator potoval s helikopterjem iz mesta v mesto?

Celo popoldne smo na mestnih ulicah, vendar se ne dogaja nič zanimivega. Debelo pseto se je zavleklo v vilo. Najbrž se je preveč napil v Mehiki in Južni Ameriki, pa zdaj počiva. Samo njegovih 150 udbašev hodi sem ter tja po mestu. Naenkrat slišimo hrup, ki je prihajal iz vile. Dragiša in Srbin sta že odhitela. tja. Policija je zvezala nekega Američana, ki se je močno upiral. Aretirali so ga zato, ker se je pojavil pred vilo z ogromnim transparentom: VEN IZ AMERIKE KOMUNISTIČNI UBIJALEC! Ko so ga tlačili v marico, se je drl na ves glas: Dol Komunizem! Dol Tito! Kasneje smo iz časopisa izvedeli, da je bil ameriški vojak v II. svetovni vojni; kaj mu je komunizem oz. Tito storil, ne vem, verjetno nič dobrega...

Incident z Američanom nam ni šel na roko. Plašnega »maršala« lahko to še bolj splaši in mu vzame kakršnokoli željo po sprehodu.

Tako je tudi bilo. Začelo se je že mračiti, njega pa od nikoder. Vseeno smo ostali v bližini vile do desete ure zvečer, ko je Srbin predlagal, naj se vrnemo v motel. To smo tudi storili. Večerjali smo in se nastanili v isti sobi. Počivali smo, gledali televizijo, da bi izvedeli kaj novega o premikih diktatorja in njegovih novih namerah.

(se nadaljuje)

Priredil: B.Č.

šopiri. Medtem ko sva čakala Dragišo, se je Srbin obril z mojim žepnim brivskim aparatom. Zdaj je bil videti kot pravi fotoreporter, ki čaka na »slikanje« zločince Tita.

Radio zavaja mesto

Prišel je Dragiša z novicami. Prinesel je tudi sendviče. Pri trgovcu je slišal, da danes popoldne prihaja na obisk predsednik neke beograjske občine. Poleg tega so policaji na vseh križiščih, nekatere ulice pa so začeli zapirati za promet. Pozorno smo poslušali radio, ki pa ni o tem nič poročal. Šele ko smo počasi izgubljali potrpežljivost, se je oglasila neka postaja. Končno smo slišali vest, da bo ta mrvica gost predsednika Kennedyja 17. oktobra v Beli hiši. To je bilo v nasprotju z Dragišino informacijo. Kaj zdaj? Nekdo je lagal: trgovec ali radio? Menili smo, da laže radio zato, da ne bi »predsednika« vznemirili demonstranti. Torej, šli smo na delo.

napotili smo se v središče mesta, blizu

Vojaki so oboroženi, policaji pa ne dovoljujejo nikakršno približevanje. Helikopterji so pristali za zgradbo. Blokiranje so tudi stranske ulice, tako da se tej bandi sploh ni moč približati. Ljudje z zanimanjem spremljajo helikopterje, za potnike pa ne kažejo kakšnega posebnega navdušenja. Ljudje so celo anemični, saj vedo, da gre za kakšnega diktatorja ali maharadžo iz belega sveta, ki se ne želi pokazati.

Dragiša je na samem robu pločnika. Takorekoč gleda vojakom v obraz. Srbin je od njega nekoliko oddaljen, toda v isti črti. Čez približno pol ure so se ljudje začeli razhajati. Začeli smo krožiti v bližini bloka, kjer je bil Tito, toda pojavile so se tudi skupine dveh, treh iz Titove spremljave. Vsi v modrih oblekah z jugoslovanskimi zastavicami na rokavih. Verjetno so tudi oni prišli s helikopterji. Pogovarjajo se glasno. Slišal sem, kako so zadovoljni, ker tukaj ni »četniških demonstrantov«. Nekateri tudi kolnejo »četniško mater«. Krdela Titovih psov se

HEROJI NAŠE OBRAMBE

NAŠA OBRAMBA št.4, 1982

Pogovor za okroglo mizo o obrambnem usposabljanju žensk, zlasti študentk prostovoljk

Ivan Janša (pripravnik v republiškem sekretariatu za ljudsko obrambo) (op.avt.: Ivan = Janez)

Ravno in edino na ta način pa bomo lahko prišli do, vsaj za začetek, zadostnega števila kadrov, tudi za nadaljne usposabljanje žensk. Tudi to je namen takšnega usposabljanja deklet.

NAŠA OBRAMBA št.4, 1984

Pogovor z narodnim herojem Ivanom Mačkom - Matijo, članom sveta federacije.

Spomini revolucionarja, junaka socialističnega dela, partizanskega starešine

»Moja mladost ni bila posuta z rožicami.« Tako pripoveduje svoje spomine tovariš Ivan Maček - Matija, rezervni generalmajor, narodni heroj.

NAŠA OBRAMBA št. 2, 1984

Polkovnik Ivo Tominc

Obrambno in samozaščitno usposabljanje delovnih ljudi in občanov

Bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti, ter njihova skupnost je drugi pomembni dejavnik, ki vpliva na trdnost našega vojaško političnega položaja. Velikokrat smo spoznali in se zavedli dejstva, da je to velika pridobitev našega obstoja v sedanosti in prihodnosti in da je to tudi srčika naše skupne družbene moči.

Dejstvo pa je, da zunanji sovražnik, predvsem v izvajanju vseh oblik specialne vojne »igra« ravno na to karto, s katero bi razrušil bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov. To je tista znana teorija in praksa postopnega razbijanja celote na posamezne dele, da bi na koncu obračunal še z vsakim delom posebej.

Za vse napredne sile v svetu bi bil nedvomno kakršnekoli poseg po naši neodvisnosti in svobodi obenem tudi napad na ves napredni in miroljubni svet.

NAŠA OBRAMBA št. 6/7, 1985

Iz govora člana predsedstva SFRJ Staneta Dolanca

Na spravo med revolucijo in kontrarevolucijo ne bomo nikoli pristali

Med enake zablode lahko štejemo tudi zahteve o tako imenovani »narodni spravi«. To ni samonazadnjaška, marveč tudi z zgodovinskega vidika zgrešena miselnost, da o preprosti človeški logiki niti ne govorimo.

Na take zahteve moramo biti pozorni tudi zato, ker so za njimi nacionalistične sile, ki napadajo temeljne pridobitve naše revolucije, med drugim posebno vneto bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti, ki smo jo s krvojo potrdili v najtežjih časih naše zgodovine in ki je temelj naše sedanosti in prihodnosti.

Danes nas resnično močno pestijo težave in problemi, toda kdaj nas niso?

Za to, kar so nekatere druge države potrebovale sto in več let, je pri nas dosegla ena sama revolucija.

NAŠA OBRAMBA št. 8/85

Franc Šetinc piše o nacionalizmi vseh vrst
Na vlak bratstva in enotnosti, ki je letos peljal iz Slovenije v Srbijo, nisem srečal ne nacionalistov ne unitaristov. Kjerkoli smo se v Srbiji pogovarjali z ljudmi, so se vsi strinjali, da je Jugoslavija kot močno drevo z bujno krošnjo; nobena veja ne more rasti sama zase, toda tudi drevesa ni mogoče pogrezniti s krošnjo vred v zemljo, da bi raslo samo deblo.

To, da je skupno življenje v Jugoslaviji nujno zlo, je reakcionarna teza, ki z resničnimi interesi Slovenije nima nič skupnega. Kakšna bi bila prihodnost Slovenije zunaj meja Jugoslavije, najbolj priča usoda slovenskih narodnostnih skupnosti v Italiji in Avstriji. Slovenija bi bila brez Jugoslavije zgolj privesek oziroma provinca sosednjih narodov.

NAŠA OBRAMBA št. 6/7, 1990

Janez Janša: Suverena Slovenija si bo sama urejala tudi obrambo

V bodoči Jugoslaviji, ki je lahko samo oblika konfederacije ali pa je ne bo, je možno reševati vojaško, oziroma obrambno vprašanje na tri načine. To je seveda teorija, dejansko bomo pri reševanju vojaškega vprašanja izhajali iz polne suverenosti republike Slovenije nad svojimi oboroženimi silami.

Obstajajo pa tudi drugi predlogi in možni pristopi k temu vprašanju. Prvi pristop je modifikacija sedanje ureditve. Konfederalne pogodbe se ponavadi podpisujejo zaradi dveh razlogov: zaradi skupnih interesov na področju obrambe in zunanje politike, tako da so določene

stvari združene oziroma koordinirane. Mislim pa, da je pretežno centralistični pristop v naših razmerah nerealen, ker ne gre za dvo nacionalno ampak mnogonacionalno skupnost, za velike razlike, ki se v zadnjem času ne zmanjšujejo temveč potencirajo. Najbrž niti ni teoretičnih možnosti za to, da vojaško vprašanje v Jugoslaviji v primeru konfederacije uredimo pretežno po federalnih vzorcih.

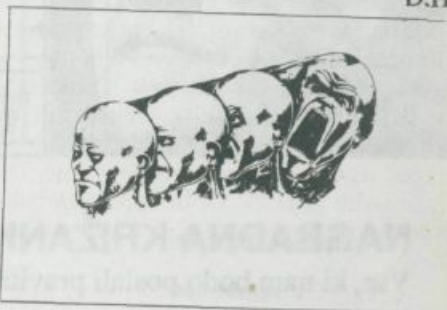
Druga varianta je popolna samostojnost konfederalnih delov na področju obrambe. To pomeni, da ima vsaka članica konfederacije lasten kontingent oboroženih sil, da ni nikakršne koordinacije med njimi v miru, da obstaja samo načelni sporazum o tem, da se koordinira obrambna aktivnost v primeru napada od zunaj.

In potem je še tretja vmesna varianta, ki ima najbrž več izpeljav. V osnovi pa gre za to, da se obe skrajnosti koordinirata tako, da ima vsak konfederalni del svoj lasten kontingent oboroženih sil, da pa se določene zadeve urejajo tudi na konfederalnem nivoju, recimo organizacija letalstva ali mornarice. Poleg tega v okviru te vmesne variante obstaja skupna koordinacija obrambnih priprav tudi v miru, s tem, da se vse ključne odločitve sprejemajo s konsenzom. V primeru vojne pa lahko koordinacija preraste v enotno poveljstvo.

V našem sekretariatu šele analiziramo sedanji način popolnjenja. Sodimo, da bi v tem trenutku lahko pošiljali na služenje vojaškega roka - že v okviru sedanjega sestava, brez kakršnekoli reorganizacije - preko 70 odstotkov nabornikov v lastno republiko.

Problem je samo z nekaterimi vojaško-evidenčnimi specialnostmi, za katere pri nas ni centrov, ni vojaških šol itd., kar je seveda drug problem. V Sloveniji imamo v okviru rednega služenja vojaškega roka samo dva centra za usposabljanje specialnosti, pa še od teh se eden zdaj seli v Bosno in Hercegovino. Ta problem je torej večplasten. V nobenem primeru pa ne bo mogoče urediti vojaškega vprašanja v konfederaciji na način, da bi se enote oboroženih sil popolnjevale po eksteritorialnem načelu.

D.H.

Fotodokumentacija Dela

Stane Dolanc, dolgoletni komunistični funkcionar in strasten kadilec. Visok je 172 cm, širok 150 cm, tehta 138 kg, ima modre oči in trojni podbradek. Giblje se počasi in neenakomerno. Nazadnje so ga videli 26. septembra, ko je zapustil državo na mejnem prehodu Ljubelj. Po informacijah, ki jih posedujejo, se osumljeni nahaja v Švici. Vsakdo, ki bi karkoli vedel ali slišal o izjemnem funkcionarju, naj nas obvesti na tel št. 061/ 325-361 (g. Milan).

Za domovino, z Bogom naprej!

**Slovenska
služba varnosti:**

Igor Bavčar

FATIMA HUSEIN
HEI DOLE ZIVANEGA SADANA:

MOJ TATEK IN JAZ
ZELIVA MOJIM KO-
LEGOM NA LJUB-
LJANSKI UNIVERZI
KOPICO ŠTUDIJSKIH
USPEHOV!

Fatima Husein